

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

MAGISTRSKA NALOGA

ANDREJA GODEC

KOPER, 2017

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Magistrska naloga

POTENCIALNI UČINKI LEGALIZACIJE
KONOPLJE V REPUBLIKI SLOVENIJI NA
PRILIVNO STRAN PRORAČUNA

Andreja Godec

Koper, 2017

Mentor: izr. prof. dr. Drago Dubrovski

POVZETEK

Zadnja leta je vse več govora o uporabnosti prepovedane droge konoplje, o njenih pozitivnih in škodljivih učinkih, vedno več je tudi pobud za njeno legalizacijo oziroma dekriminizacijo. Nekaterne države so z njeno legalizacijo uspele ustvariti ekonomsko zgodbo o uspehu, saj je konoplja med uporabniki najbolj razširjena droga, uporablja jo 3,8 % svetovnega prebivalstva. Raziskava je bila kvalitativna, v okviru katere so bili pridobljeni sekundarni podatki analizirani s pomočjo metode analize vsebine pisnih in internetnih virov, metodo deskripcije, metodo kompilacije in komparativno metodo. S pomočjo Mironovega modela je bilo ugotovljeno, da bi se lahko letno od prodaje konoplje v državni proračun steklo kar 51,15 milijona evrov davčnih prihodkov, kar znaša 0,14 % bruto domačega proizvoda leta 2012. Sklepati je lahko, da legalizacija konoplje nebi imela večjih slabih učinkov na socialno vedenje posameznikov, kljub temu pa morajo odrasli mladostnike omejevati in usmerjati v aktivnosti, ki spodbujajo celovit razvoj osebnosti. Konoplja naj bo namenjena obdavčenemu zadovoljevanju potreb odraslih oseb.

Ključne besede: konoplja, prepovedane droge, legalizacija, prodaja konoplje, davčni prihodki.

SUMMARY

Last couple of years the talk about usefulness of cannabis and its positives and negatives aspects has arisen. There are many initiatives for legalization and decriminalization of this illicit drug. Some countries have made a successful story with legalization due to its widespread use among people. Research is qualitative type, in which the obtained secondary data were analyzed using the method of analysis of the content of written and internet sources, the method of description, the compilation method and the comparative method. With the help of Miron model it was found that possible tax income from sale of cannabis could reach up to 51,15 million euro for state budget, which represents 0,14% of gross domestic product according to numbers from year 2012. It can be concluded that the legalization of cannabis would not have major adverse effects on the social behaviour of individuals, however, adolescents should be restricted and directed to activities that promote the overall development of personality. Cannabis should be dedicated to the taxation of the needs of adults.

Key words: cannabis, illicit drugs, legalization, sales of cannabis, tax revenues.

UDK: 336.142.5(043.2)

VSEBINA

1	Uvod.....	1
2	Konoplja.....	3
2.1	Splošno o konoplji.....	3
2.2	Uporaba konoplje.....	3
2.2.1	Konoplja v medicini.....	4
2.2.2	Konoplja v industriji (Cannabis sativa).....	5
2.2.3	Konoplja v prehrani.....	6
2.2.4	Konoplja za nemedicinsko (rekreativno) uporabo (Cannabis indica).....	6
2.2.5	Škodljivost uporabe konoplje.....	8
3	Zakonodaja na področju prepovedanih drog: primerjava med Republiko Slovenijo, Koloradom in Nizozemsko.....	10
3.1	Republika Slovenija.....	11
3.1.1	Zakonodaja.....	13
3.1.2	Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2014–2020 (ReNPPD14-20).....	17
3.1.3	Konvencije Organizacije združenih narodov (OZN).....	20
3.2	Kolorado.....	20
3.3	Nizozemska.....	23
3.4	Povzetek poglavja.....	25
4	Konoplja in kriminal.....	27
4.1	Vloga organov pregona.....	28
4.2	Upravičevanje proračunskih sredstev.....	31
5	Učinki legalizacije na državni proračun.....	34
6	Empirični del.....	36
6.1	Analiza podatkov o stanju v državi na področju prepovedanih drog.....	36
6.2	Oprelitev problema.....	41
6.3	Namen in cilji.....	42
6.4	Hipoteza.....	43
6.5	Metode za doseganje ciljev.....	43
6.6	Predpostavke in omejitve.....	43
7	Ocena učinkov legalizacije v Republiki Sloveniji.....	45
7.1	Vpliv dekriminalizacije na socialno vedenje posameznikov: empirični dokazi v Koloradu in na Nizozemskem.....	45
7.2	Legalizacija in ekonomske koristi: model Jeffrey A. Miron.....	47

7.3	Apliciranje modela Miron v Republiki Sloveniji.....	51
7.4	Učinki legalizacije v Republiki Sloveniji	53
7.5	Preverjanje hipotez	57
8	Zaključek.....	58
	Literatura.....	61
	Viri	64

SLIKE

Slika 1:	Globalni zaseg konoplje v 1000 kg, 2004-2014	30
Slika 2:	Skupna količina zasežene konoplje v Republiki Sloveniji, 2009–2013.....	30
Slika 3:	Skupno število evidentiranih kaznivih dejanj in prekrškov s področja prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, 2009-2014	31
Slika 4:	Delež kaznivih dejanj glede prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, 2004-2013	32
Slika 5:	Število zasegov po vrsti prepovedane droge v Republiki Sloveniji, razdeljeno po prekrških in kaznivih dejanjih, 2009–2013.....	33
Slika 6:	Delež zasegov po vrsti prepovedane droge v Republiki Sloveniji, 2009–2013	33
Slika 7:	Delež prebivalcev Republike Slovenije, starih od 15 do 64 let, ki so kadar koli v življenju uporabili prepovedano drogo.....	36
Slika 8:	Delež uporabe prepovedanih drog v Republiki Sloveniji (2011-2012)	37
Slika 9:	Delež mladostnikov v starosti 15-16 let v Republiki Sloveniji, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili konopljo v letih 1995, 1999, 2003, 2007 in 2011	38
Slika 10:	Delež učencev, dijakov in študentov v Republiki Sloveniji, ki so uporabili konopljo/hašiš kadarkoli v življenju, v zadnjih 12 mesecih in v zadnjih 30 dneh leta 2012	39
Slika 11:	Uživanje alkohola in konoplje med učenci, dijaki in študenti v Republiki Sloveniji leta 2012	39
Slika 12:	Delež prebivalcev Republike Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali je redna uporaba konoplje tvegana	40
Slika 13:	Delež prebivalcev Republike Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali bi morala biti uporaba konoplje dovoljena	41
Slika 14:	Delež prebivalcev Kolorada, ki so v zadnjih 30 dneh uporabili konopljo v letih od 2006 do 2014.....	45
Slika 15:	Delež prebivalcev Nizozemske v starosti, ki so v zadnjih 30 dneh uporabili konopljo v letih 1997, 2001, 2005, 2009, 2014	46

PREGLEDNICE

Preglednica 1:	Primerjava zakonodaje in sankcioniranja na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, na Nizozemskem in Koloradu.....	26
Preglednica 2:	Davčni prihodki iz naslova legalizacije prepovedanih drog v Združenih Državah Amerike	48
Preglednica 3:	Količina porabljene konoplje v Republiki Sloveniji leta 2012.....	51
Preglednica 4:	Davčni prihodki iz legalizacije konoplje v Republiki Sloveniji	52

KRAJŠAVE

CBD	kanabidiol
CDAPCA	Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act
CIBC	Canadian Imperial Bank of Commerce
EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction
EU	Evropska Unija
FBN	Federal Bureau of Narcotics
KZ	Kazenski zakonik
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
OZN	Organizacija Združenih narodov
ReNPPD	Resolucije o nacionalnem programu na področju drog
RS	Kazenski zakonik Republika Slovenija
THC	tetrahidrokanabinol
ZDA	Združene države Amerike
ZP	Zakon o prekrških
ZPPPD	Zakona o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami
ZPSPD	Zakon o predhodnih sestavinah prepovedane droge
ZPUPD	Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog
idr.	in drugi
itd.	in tako dalje
tj.	to je
t. i.	tako imenovani
Ur. l. RS	Uradni list Republike Slovenije

1 UVOD

V magistrski nalogi želimo predstaviti rastlino, ki je vse do začetka dvajsetega stoletja veljala za pomembno v medicini, vsakdanjem življenju in duhovnosti, vendar se danes smatra za zelo nevarno psihoaktivno substanco in je uvrščena v najstrožjo skupino prepovedanih drog. Predstavili bomo konopljo in z njo povezano problematiko, izračunali višino potencialnih davčnih prilivov v državno blagajno, ki bi bili pridobljeni od prodaje konoplje, ter ugotovili, kakšne učinke bi imela njena legalizacija.

Ta vsestransko uporabna rastlina spada med najstarejše in najdragocenejše kulturne rastline na svetu. Najstarejši zapisi pričajo o uporabi te rastline že pred 12.000 leti na območju današnjega Tajvana. Iz nje so izdelovali tkanine, vrvi, barvila, zdravila, hrano, papir, svetilno olje, kadila, jo uporabljali v duhovne, zdravilne namene itd. Priljubljena je bila tako med bogatim kot med revnim prebivalstvom po vsem svetu (Robinson 2000, 53–55).

V Sloveniji so industrijsko konopljo gojili vse do leta 1998, ko je konec junija policija zasegla vse prijavljene nasade industrijske konoplje in pridelovalce privedla k sodniku za prekrške v Ljubljani z obtožbo, da so bili nasadi neustrezno varovani pred morebitnimi zlorabami. Omenjenim pridelovalcem je bila izrečena globa, vsi pa so izgubili tudi celotno letino, saj so jo uničili represivni organi, kot bi šlo za indijsko konopljo (Robinson 2000, 190–192). Po tem letu je gojenje industrijske konoplje na našem ozemlju zamrlo.

Uporaba konoplje v zdravstvene in industrijske namene se danes postopoma večja, kar pa ne velja za uporabo v rekreacijske namene. Konoplja je najbolj uporabljena prepovedana droga, ki jo uporablja 3,8 % svetovnega prebivalstva, kar naj bi znašalo približno 159 milijonov ljudi vseh ras in slojev (EMCDDA 2008, 192). Podatki glede razširjenosti uživanja konoplje so sicer primerljivi s stanjem na področju problematike prepovedanih drog v preostalih članicah Evropske unije. Konopljo je uživalo kar 15,8 % slovenske populacije v starosti od 15 do 64 let (NIJZ 2014a). Nekatere države jo pospešeno legalizirajo ali dekriminalizirajo, pri nas je pa kljub visoki porabi še vedno stigmatizirana. Nekatere države so z legalizacijo uspele ustvariti tudi ekonomsko zgodbo o uspehu, kot npr. Nizozemska in Kolorado. Po grobih ocenah naj bi Republika Slovenija ob legalizaciji konoplje samo od davkov iztržila 25 milijonov evrov (Belovič, Škrinjar in Verbič 2016, 11).

Glede na to, da večina prebivalstva nasprotuje legalizaciji konoplje, bomo v nalogi omenjeno drogo najprej predstavili, v nadaljevanju se bomo posvetili različnim pristopom do urejanja problematike konoplje. Predstavili bomo vlogo organov pregona v Republiki Sloveniji ter na kratko predstavili nekaj ugotovitev glede učinkov legalizacije na državni proračun v državah, v katerih je do legalizacije že prišlo in potencialnih učinkov legalizacije v državah, v katerih

do legalizacije še ni prišlo. Preučili bomo podatke o stanju na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, ki nam bodo služili za izračun davčnih prihodkov od prodaje konoplje. Primerjali bomo podatke o stanju na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, Koloradu in na Nizozemskem, da bi dobili boljši vpogled v pristope urejanja te problematike. Podali bomo tudi model ekonomista Jeffreyja Mirona za izračun davčnih prihodkov od prodaje konoplje, ki nam bo služil za izračun davčnih prihodkov od njene prodaje v Republiki Sloveniji in preverjanje postavljene hipoteze.

2 KONOPLJA

Konoplja (*Cannabis sativa*) je ena izmed prvih rastlin, ki so jo gojili v srednji Aziji že vsaj 2300 let pred našim štetjem, čeprav dokazi iz grobov na območju današnjega Tajvana govorijo o njenem gojenju že pred 12.000 leti. Konoplja je bila vsestransko uporabna rastlina, iz katere so izdelovali tkanine, vrvi, barvila, zdravila, hrano, papir, svetilno olje in kadila. Priljubljena je bila tako med bogatim kot revnim slojem prebivalstva (Robinson 2000, 53–55). Najstarejši zapis o gojenju konoplje na slovenskem ozemlju sega v leto 1589 (Robinson 2000, 177).

2.1 Splošno o konoplji

Zadnja leta smo priča številnim polemikam o uporabnosti konoplje, o njenih pozitivnih in škodljivih učinkih, vedno več je tudi pobud za njeno legalizacijo oziroma dekriminalizacijo. Časopisne strani črne kronike polnijo novice o porastu števila ilegalnih pridelovalcev konoplje, na tržišču pa se povečuje ponudba pripomočkov za njeno gojenje. Vse do prohibicije leta 1937 je bila konoplja več tisočletij znano in učinkovito zdravilo za vrsto bolezni in tegob (Predlog zakona o konoplji 2014).

Konoplja je danes zelo popularna rastlina, poznana v več oblikah in hibridnih modifikacijah. Nastanek slednjih spodbujajo tudi potrebe trga, povpraševanja in ponudbe. Sorte konoplje imajo različne vrednosti tetrahidrokanabinoidov (v nadaljevanju THC), tiste z visoko vsebnostjo THC so namenjene omami, z nizko vsebnostjo pa v industrijske namene. Konoplja je zelo odporna dvodomna rastlina, ki uspeva v različnih podnebjih, preživi pa tudi pri nižjih temperaturah. V Sloveniji konoplja dobro uspeva in pridelava, ki se uporablja za rekreativno kajenje in druge oblike uporabe, zadostuje za potrebe domačih uporabnikov (Žigon 2000, 240–244).

Konoplja je uvrščena med najbolj nevarne droge in posledica takšne zakonske ureditve je obsežen pregon, ki je v praksi usmerjen predvsem k uporabnikom, ne pa k velikim preprodajalcem ali proizvajalcem. V Republiki Sloveniji beležijo 230.000 rekreativnih uporabnikov konoplje, zato je takšen pristop pregona nerealen in potencialno kriminalizira velik del populacije. V javnosti kroži veliko različnih zgodb in mitov, ki jih nekateri obujajo z namenom manipulacije, da bi ohranili sistem prohibicije, ki se v razvitem svetu že ruši. (Belovič 2014).

2.2 Uporaba konoplje

Iz posušenih listov konoplje proizvajajo marihuano, hašiš (smolnat izloček) in hašiševo olje, iz določene vrste pa lahko tudi industrijske proizvode, blago, kozmetične preparate itd. Uporabo konoplje priporočajo tudi za oživljanje izsekane, zapuščene in s težkimi kovinami

onesnažene zemlje. V prihajajočih letih bomo brez dvoma priča velikanski potrebi po tovrstni obnovi (Žigon 2000, 238).

2.2.1 Konoplja v medicini

Zapisi iz kitajske literature iz leta 5000 pr. n. št. pričajo o rabi konoplje v zdravstvene namene; v kirurgiji so uporabljali mešanico konoplje in vina kot anestetik. Novice o obsežni uporabi konoplje v zdravstvene namene so prihajale tudi iz Indije in Bližnjega Vzhoda. Poročila o zdravstveni uporabi konoplje se v Evropi niso pojavljala do leta 1800. Šele leta 1839 je izšel članek, v katerem je bilo zapisano, da konoplja ni strupena, učinkovito deluje proti krčem, sprošča mišice, lajša revmatične bolečine in pomaga pri psihičnih težavah. Zaradi nezanesljivega delovanja, težav pri doziranju in stranskih učinkov so konopljo vse manj uporabljali v zahodni medicini. Z njeno uporabo so povsem prenehali v prvi polovici 20. stoletja; uporabljali so je zgolj kot sredstvo za omamo. Danes je uporaba konoplje v zdravstvene namene pokazala nekaj dobrih rezultatov; izkazala se je predvsem kot učinkovito sredstvo proti bruhanju (za blažitev slabosti po kemoterapiji), proti astmi in očesni mreni. Leta 1986 se je kot zdravilo proti slabosti pri kemoterapiji začelo uporabljati marinol, ki je vseboval sintetični THC. Nekateri rakavi bolniki še vedno prisegajo na kajenje marihuane, saj marinol, ki se ga uživa oralno, začne učinkovati šele po eni uri ali več, učinki kajenja pa se pojavijo zelo hitro. Konoplja vsebuje tudi več medicinsko aktivnih kanabinoidov, marinol pa samo enega, in sicer THC. Na splošno bi lahko rekli, da pri večini ljudi konoplja lajša bolečine, slabost, nespečnost, krče, povzroči evforijo, ugodje, sproščenost, lahko pa povzroči tudi strah, trpljenje, depresijo itd. Odvisnost je šibka in je bolj psihične kot fizične narave (Žigon 2000, 258–260).

Novejše raziskave, npr. raziskava opravljena s strani National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, Food and Drug Administration, World Health Organization (Armentano, 2017) potrjujejo, da je pod zdravniškim nadzorom konoplja varna rastlina za zdravljenje različnih vrst obolenj. Uporablja se za zmanjševanje očesnega pritiska in za zdravljenje kroničnih bolečin, migrene, epilepsije, artritisa, Chronove oblezeni, multiple skleroze in posttravmatskega stresa. Na trgu dosegljiv sintetični THC, ki sodi med najbolj psihoaktivne kanabinoide, ima dokazano več neugodnih stranskih učinkov kot rastlina konoplja. Problematičen je zlasti pri uporabi v onkologiji, saj mu manjka izravnalni učinek CBD, ki ga najdemo v rastlini, bruhanje pa bolnikom onemogoča natančno odmerjanje. Oboleli za rakom, ki imajo predpisano kemoterapijo, ugotavljajo, da je konoplja učinkovita proti slabosti in to veliko bolj kot sintetični farmacevtski preparati. Njena zmerna dolgotrajna raba nima znatnega vpliva na telesno ali psihično zdravje, niti na socialno življenje. Kljub temu moramo odrasli omejevati mladostnike in jih usmerjati v dejavnosti, ki spodbujajo celovit razvoj osebnosti. Konoplja naj bo namenjena obdavčenemu zadovoljevanju potreb odraslih oseb (Belovič 2014).

2.2.2 Konoplja v industriji (*Cannabis sativa*)

Približno v 8. stoletju pred našim štetjem naj bi Kitajci konopljo prinesli v Indijo, kjer so jo uporabljali pri duhovnih ritualih (Auer 2001, 25). Konoplja se je kasneje po svetu uporabljala za izdelavo papirja, jader, oblačil, platen za šotore, pregrinjal, denarja, zastav, biogoriva itd. Prva Biblija je bila natisnjena na konopljinem papirju. V 30. letih 20. stoletja je Henry Ford iz konopljinih vlaken izdelal avtomobil – vse od njegove notranjosti do karoserije (Small in Marcus 2002, 299).

Uporaba konoplje za izdelavo tekstila je verjetno najstarejši način uporabe te vsestranske rastline. Konopljina vlakna so verjetno najmočnejša rastlinska vlakna, a jih s pravilno obdelavo lahko naredimo mehkejše od bombaža. Konoplja ima naraven lesk in se zaradi svoje vpojnosti odlično barva. Izvrstna je za izdelavo brisač, otroških oblačil, tapetniškega blaga, prtov, oblačil za prosti čas, visokokakovostnega perila, obutve itd. Zagotovi tudi visoko zaščito pred ultravijoličnimi žarki in nekaterimi vrstami sevanj. Dolga stoletja je bil tekstil iz konoplje zelo priljubljen (Small in Marcus 2002, 296-297).

Konopljina stebela so bogata in vzdržljiva surovina za izdelavo gradbenega materiala in industrijskih izdelkov. Tovrsten gradbeni material je primernejši od lesa, saj so konopljine sestavine bolj odporne na ogenj, glivice, glodavce, termite in druge škodljivce. Zaradi njene hitre rasti, ki traja od 3 do 4 mesece, konoplja pripomore tudi k ohranjanju gozdov ter oživljanju regionalnega gospodarstva in sonaravnega kmetijstva (Robinson 2000, 6).

Lesno celulozo lahko pri izdelavi papirja brez težav nadomestimo s konopljino. Konopljin hektarski donos je štirikrat višji od hektarskega donosa hitro rastočih lesnatih rastlin (Small in Marcus 2002, 298). Predelava konoplje je manj obremenjujoča za okolje, izdelek pa je kakovostnejši. Konoplja uspeva tudi na kemično in biološko onesnaženi, izčrpani in zbiti zemlji brez mineralov, ki je neprimerna za gojenje drugih kultur. Semena rastline se uporabljajo za izdelavo barv in lakov ter olja za razsvetljavo (Small in Marcus 2002, 303-304).

Konoplja je eden največjih virov za proizvodnjo bio mase, iz katere pridobivajo etanol olje, ki ga, rahlo spremenjenega, lahko uporabljamo za pogon navadnih motorjev. Poljedelec bi si preko navadnega postopka pirolize tako lahko ustvaril gorivo za pogon vseh svojih dejavnosti ter ga dober del tudi prodal. Že stari Egipčani so vedeli, da lahko s pirolizo pridemo do oglja, plinov, ki ne kondenzirajo, očetne kisline, acetona, metanola in utekočinjenih organskih snovi, imenovanih pirolitična gorilna olja (Robinson 2000, 13).

Najstarejši zapis o gojenju konoplje v Sloveniji sega v leto 1589. Med letoma 1764 in 1767 so uradne kmetijske družbe spodbujale pridelovanje konoplje in tako so jo v primerjavi z lanom sejali na manjših površinah, predvsem ob robovih njiv. Po koncu Napoleonove vladavine so začeli konopljo prvič uporabljati kot samostojno njivsko kulturo. Po letu 1875 je

konopljarstvo v Sloveniji močno upadlo, na kar je vplivalo nekaj dejavnikov splošnega razvoja, med drugim opuščanje uporabe jadrnic za dolge plovbe, kar je pomenilo konec trgovanja s platnom in vrvmi v primorskih mestih, ter izgradnja železnice, ki je kmetom prinesla nove vire zaslužka. Po letu 1929 je bil delež pridelane konoplje v Sloveniji zanemarljiv. Predelava konoplje se je v Sloveniji ohranila do leta 1951, vendar so rastlino uvažali predvsem iz Rusije, Amerike, Francije in Belgije (Robinson 2000, 177–182).

V Uradnem listu Republike Slovenije je zapisano, da se konoplja lahko goji za namen pridelave semena za nadaljnje razmnoževanje, za proizvodnjo hrane in pijač, za pridobivanje substanc za kozmetične namene, za pridelavo vlaken, za krmo živali in za druge industrijske namene (1. člen Pravilnika o spremembah Pravilnika o pogojih za pridobitev dovoljenja za gojenje konoplje in maka).

2.2.3 Konoplja v prehrani

Konopljinno seme je pomagalo ljudem preživeti lakoto na Kitajskem, v Avstraliji in Evropi, še celo med drugo svetovno vojno. Danes ga še vedno uživa revno prebivalstvo Indije. Konopljinno seme je najbolj popoln vir rastlinskih beljakovin, vsebuje od 26 % do 31 % čistih beljakovin, ter vse bistvene amino in maščobne kisline. Beljakovine konopljinnega semena vsebujejo globulin edestin, ki je nujno potreben za vzdrževanje zdravega imunskega sistema, ki iz njega tvori za tujke zadolžena protitelesa. Že leta 1955 je čehoslovaška raziskava o prehrani bolnikov s tuberkulozo odkrila, da je konopljinno seme edina hrana, ki lahko pomaga ozdraviti jetiko. Konopljinno seme zavira tvorbo holesterola, širi krvne žile in preprečuje strjevanje krvi v žilah. Po nekaj tednih njegovega uživanja se zaradi stalnega dotoka maščobnih kislin zniža tudi krvni pritisk (Robinson 2000, 34–36).

Mnoge rastlinske beljakovine veljajo za nepopolne, ker ne vsebujejo vseh osmih esencialnih aminokislin, tako kot konoplja. Z uživanjem konoplje vnesemo v telo snovi, ki ugodno vplivajo na mišice, lase, nohte, kožo, oči, imunski sistem in prebavo. Pospešujejo tudi izgorevanje maščob. Pomembne so za zmanjševanje zakisanosti naših teles, ki negativno vpliva na organizem. To se kaže predvsem v pomanjkanju energije, poslabšanju počutja in kondicije ter v izgubi mišične mase (Ekologičen 2012).

2.2.4 Konoplja za nemedicinsko (rekreativno) uporabo (*Cannabis indica*)

Konoplja je danes zelo priljubljena rastlina, ki je v naravi in človeški zavesti preživela približno 6000 let. Znana je v več oblikah in hibridnih modifikacijah, ki jih spodbujajo tudi potrebe trga, povpraševanja in ponudbe. Sorte konoplje z visoko vrednostjo THC so namenjene omami, tiste z nizko pa se uporabljajo v industrijske namene. Zaradi potrebe po vsebnosti THC se uporablja posušeno zelišče iz ženskih cvetov konoplje (Žigon 2000, 240–241).

Globlji vpogled v kulturo tovrstnega omamljanja nam pokaže, da gre za drogo, ki je našim prednikom dajala ugodje, lajšala stik z nadnaravnim in bila v tesni povezavi z religijo. Konopljo je moč uživati s kajenjem, lahko jo mešamo s hrano, iz nje spečemo pecivo ali pripravimo napitek (Žigon 2000, 247).

Včasih so nedovoljene droge delili na mehke in trde. Med mehke so prištevali predvsem konopljo, med trde pa vse ostale. Kasneje so takšno delitev opustili, saj naj bi navajala na misel, da so mehke droge neškodljive. Danes je splošno uveljavljena delitev na dovoljene (alkohol, nikotin) in nedovoljene droge (konoplja, heroin, amfetamini, kokain idr.). Danes nedovoljene droge delimo na manj in bolj nevarne (Auer 2001, 25). Med uporabniki drog je najbolj razširjena prav konoplja. Uporablja jo 3,8 % svetovnega prebivalstva v starosti od 15 do 64 let, kar naj bi znašalo približno 159 milijonov ljudi vseh ras in slojev (EMCDDA 2008, 192). Podatki glede razširjenosti uživanja konoplje so sicer primerljivi s stanjem na področju problematike prepovedanih drog v preostalih članicah Evropske unije. Konopljo je uživalo kar 15,8 % slovenske populacije v starosti od 15 do 64 let (NIJZ 2014a).

Konopljo največkrat pridelujejo za nemedicinsko uporabo, za namen omamljanja. Zdrobljene liste posušenih ženskih cvetov konoplje z mešanico tobaka zvijejo v tanke zvitke (džoint) ali jih kadijo preko pipe. Običajen zvitek vsebuje več tobaka kot konoplje, slednje je nekje med 0,2 in 0,3 grama (Report 2002, 67).

Hašiš je smolnat izloček vrha ženske rastline. Nahaja se v dlačicah, ki prekrivajo rastlino. Iz ženskih socvetij izlužijo smolo z organskimi topili. Po končani destilaciji pridobijo močno hašiševo olje. V Iranu, Indiji in vsej Afriki uživajo hašiš v obliki sladkih zelenkastih tablet, v slaščicah z medom, z maslom in poprom, pijejo ga v likerjih in alkoholnih izvlečkih, pomešanega s tobakom ga kadijo v posebnih pipah ali cigaretah. Arabci izlužijo vršičke v toplem maslu, vanj pa vmešajo najrazličnejše dišave. V Mehiki si iz cvetov ali vršičkov pripravljajo napitek, mešajo jih tudi s sladkorjem. V Čilu jih izlužijo z mlekom ali žganjem iz agav. V Evropi in Združenih državah Amerike mešajo zdrobljene vršičke s tobakom ali kapljajo hašiševo olje na cigarete. Za kilogram hašiša je potrebnih približno 500 kg konoplje. Hašiš je od 8- do 10-krat močnejši od marihuane, vsebnost THC v njem je od 2 % do 10 % (Žigon 2005, 107–108).

Hašiševo olje je visoko koncentrirana oblika hašiša, ki lahko doseže tudi 60 % čistost. Je od 30- do 40-krat močnejše kot marihuana in več kot 4-krat močnejše kot hašiš, vsebuje pa od 10 % do 30 % THC. Pridobivajo ga tako, da zrezane liste konoplje ali hašiš položijo v posodo in jih prelijejo s topilom (alkohol, eter, ...). Nad to posodo je postavljen rezervoar, v katerem se nahaja bakren cevovod, skozi katerega se pretaka topla voda. S segrevanjem topila se sprošča para, ki se dviga proti vrhu posode skozi dele rastline oziroma hašiš. Ko pride v stik z bakrenim cevovodom, se zgosti. Tako pridobijo gosto tekočino, podobno olju (Žigon 2000, 257).

Uživanje majhnih količin konoplje povzroča blag občutek blagostanja skupaj s sproščenostjo, izgubo občutka za čas in v večini primerov povečanje občutka potrebe po hrani. Uživanje zmernih količin ima podoben, a bolj intenziven učinek. Med običajne učinke sodijo: zmanjšana pozornost, miselna razdrobitev, oslabitev spomina, spremenjeno čustvovanje in ukvarjanje z nepotrebnimi podrobnostmi. Pri zaužitju velike količine konoplje lahko uživalec moteno doživlja telesno podobo, začasno izgubi občutek identitete, možne so tudi halucinacije. Ti simptomi izginejo takoj, ko se iz telesa izloči ves THC. Druga opazna simptoma rabe konoplje sta zmedenost pri govorjenju in neumesten smeh, ki lahko postane nenadzorovan. Pri uporabnikih konoplje je nasilnost redka (Žigon 2000, 261).

2.2.5 Škodljivost uporabe konoplje

Konoplja ima paradoksalno sposobnost, da v različnih okoliščinah izzove popolnoma nasprotno reakcijo, saj vpliva tako na fizične kot psihične lastnosti uporabnika. Čeprav običajno lajša slabost, bolečino in nespečnost, se lahko pri določenih osebah zgodi ravno nasprotno. Ta paradoksalna lastnost konoplje izhaja iz dejstva, da so njeni učinki filtrirani skozi najvišje centre človekove zavesti (Žigon 2005, 103).

Dolgotrajna uporaba konoplje ima poleg pozitivnih učinkov na zdravje ljudi tudi nekatere negativne. Novejša raziskava, ki jo je opravil Centre for Addiction and Mental Health razkriva, da dolgotrajna uporaba konoplje lahko privede do težav v razvoju možganov pri odrasčajočih uporabnikih, do nagnjenja k uporabi trdih drog, depresije in tesnobe, do povečanega tveganja za poškodbe udeležencev v prometu in kronični bronhitis (Hajizadeh 2016). V redkih primerih pa lahko redna uporaba privede tudi do shizofrenije, odvisnosti in pljučnega raka (Svarkic 2012).

National Institute on Drug Abuse je v raziskavi z naslovom Marijuana ugotovil, da uporaba konoplje lahko privede tudi do motenj kratkotrajnega spomina, do motenj v zaznavanju okolice, lahko zmanjša koncentracijo in s tem poslabša učinkovitost učenja in povečuje možnost poškodb na delovnem mestu. Uporaba konoplje pri najstnikih, ki so še v fazi razvoja, lahko dolgotrajno in negativno vpliva na kognitivni razvoj, zaradi česar so v slabšem konkurenčnem položaju, kar lahko posega tudi v njihovo splošno slabše počutje in hkrati v slabšo kvaliteto življenja (Volkow 2017).

Na živalih opravljene laboratorijske raziskave so pokazale, da ima THC v konoplji negativen učinek na reproduktivni sistem, na razvoj zarodka in otroka ter na imunski sistem. Kar pa niso mogli z zagotovostjo potrditi pri ljudeh (Žigon 2005, 101).

Redna uporaba vpliva tudi na socialno vedenje uživancev in v širšem smislu na družbo kot celoto, saj lahko privede tudi do tako imenovanega amotivacijskega sindroma, ko se uživalec

zapre vase, postane pasiven, izgubi vztrajnost in cilje ter se umakne iz družbe (Auer 2001, 28).

Uporaba konoplje vpliva tudi na sposobnost upravljanja motornih vozil, saj lahko povzroči rahlo motnjo psihofizičnih sposobnosti. V raziskavi opravljeni s strani UK House Of Lords Select Committee on Science and Technology so prišli do ugotovitve, da uporaba konoplje vpliva na vožnjo avtomobila, vendar v rahli obliki. Ljudje, ki zaužijejo konopljo se zavedajo tveganja, ki ga povzročajo v prometu in vožnjo upočasnijo, v nasprotju z alkoholom, ki običajno spodbuja ljudi k agresivni vožnji (UK House of Lords Select Committee on Science and Technology 1998). Podobnega mnenja je tudi Senate Special Committee on Illegal Drugs, ki ugotavlja, da uporaba konoplje, zlasti v majhnih količinah ne vpliva bistveno na vožnjo avtomobila, saj vodi v bolj previden način vožnje (Senate Special Committee on Illegal Drugs 2002, 18). Konoplja lahko npr. vpliva na budnost voznika, sposobnost za koncentracijo in koordinacijo gibov ter daljši odzivni čas voznika, lahko oteži pravilno ocenitev razdalj in odzivanje na znake ter zvoke v prometu (Ministrstvo za zdravje 2005, 19). Podobno kot Ministrstvo za zdravje tudi Nacionalni inštitutu za javno zdravje navaja, da uporaba konoplje lahko negativno vpliva na vozniške sposobnosti, zato je vožnja pod vplivom kanabisa prepovedana. Tveganje za prometne nezgode se za voznike poveča. Uporaba konoplje negativno vpliva tudi na upravljanje s stroji (NIJZ 2014, 2).

Kar se tiče odvisnosti, se avtorji do neke meje strinjajo, da redna uporabe konoplje povzroča šibko odvisnost, ki pa je bolj psihična kot fizična. Še vedno pa znanost ni rešila vprašanja ali ima uporaba konoplje za zdravje ljudi bistveno več pozitivnih oziroma negativnih učinkov.

3 ZAKONODAJA NA PODROČJU PREPOVEDANIH DROG: PRIMERJAVA MED REPUBLIKO SLOVENIJO, KOLORADOM IN NIZOZEMSKO

Ustvarjalci politik so v 30. letih 20. stoletja uspeli v javnosti prikazati podobo uživalcev konoplje kot odvisnike, kot brezupno nemoralne in nevarne posameznike, ki jih je v norost pognala odvisnost od drog (Iniciardi 1999, 12). Z Listino o opiju in drogah iz leta 1911 so vpeljali nadzor nad samo štirimi vrstami drog. Leta 1938 se je ta seznam razširil na več kot petnajst vrst, med katerimi je bila tudi konoplja, ki je tako pristala na seznamu prepovedanih drog (Report 2002, 256). Kljub tej prepovedi pa so nekatere države, kot sta npr. Kolorado in Nizozemska, z legalizacijo uspele ustvariti ekonomsko zgodbo o uspehu. Nizozemska je to problematiko rešila že leta 1976, Kolorado pa leta 2014. Obe državi imata relativno liberalen odnos do konoplje, zato smo se odločili, da bomo za primerjavo in za lažje razumevanje omenjene problematike preučili tudi urejenost zakonodaje na tem področju.

Marsikatera vlada je prikrojila zbrane dokaze o konoplji, film ameriške vlade iz leta 1936 je dovolj zgovoren primer. Kajenje konoplje ljudi ne spreobrne v morilce, ne povzroča rasti prsi in homoseksualnosti, ne maši arterij in dokazano še ni povzročilo smrtnega primera zaradi neposrednega uživanja – v čemer se vsekakor razlikuje od ostalih prepovedanih drog – v nasprotju s tem, kar prikazuje film (Iniciardi 1999, 85). Drugega avgusta 1937 so Združene države Amerike sprejele Zakon o obdavčitvi konoplje, ki ga je podpisal takratni predsednik Franklin Roosevelt in s tem konoplji zadal smrtni udarec. Sprejetje zakona je temeljilo na nepreverjenih zgodbah o umorih in posilstvih pod vplivom konoplje ter na mnenjih zdravnikov in znanstvenikov, ki so se skladala s predsodki predlagateljev zakona o konoplji, medtem, ko se nasprotnih mnenj ni upoštevalo. Parlament se ni zmenil za pričanja nasprotnikov sprejetja Zakona o obdavčitvi konoplje (Robinson 2000, 130–135). 16. avgusta 1964 se je v San Franciscu začelo Ljudsko gibanje za legalizacijo konoplje in med letoma 1967 in 1974 so zvezna vlada in vse države razen Nevade omilile pravni pomen posedovanja konoplje na raven kazenskega prekrška. Do konca 70. let se je že pokazalo, da v zveznih državah, ki so dekriminalizirale konopljo, ne vlada kaos (Robinson 2000, 166). Leta 2012 so zvezne države Kolorado, Oregon, Washington in Aljaska legalizirale konopljo za rekreativno uporabo (Governing 2015).

Po drugi svetovni vojni so na Nizozemskem opazili porast rabe konoplje. Temu je sledila poostritev kazni; z opijskim zakonom (Opium Act) so konopljo uvrstili med prepovedane droge. Ta zakonodaja je vladala vse do povečanja uporabe konoplje v rekreativne namene leta 1960, ko je bila ustanovljena Baanova komisija, katere naloge so bile: uvedba zakonskega razločevanja med trdimi in mehкими drogami, eksperimentalna legalizacija uživanja in prometa z mehкими drogami na določenem področju za določen čas ter eksperimentiranje s prosto distribucijo drog. Rezultati omenjenih eksperimentov so predstavljali temelj za reformo opijskega zakona iz leta 1976. Tako so se v 70. letih pojavile prve kavarne (coffee shops), v katerih je bilo možno kupiti manjše količine konoplje za lastno uporabo (Leuw in

Haen 1994, 16–20). Nizozemska politika do drog poudarja družbeni nadzor, do katerega se pride z adaptacijo in socializacijo – namesto vsiljevanja moralnih vrednot uživalcem s kaznovanjem in kriminaliziranjem. Zmanjšati skuša povpraševanje po drogah in ublažiti škodljive posledice njihovega uživanja z izobraževanjem in zdravljenjem. Na Nizozemskem se zaradi tolerance do konoplje ne soočajo s toliko težavami, povezanimi s trdimi drogami, kot v drugih državah (Robinson 2000, 172).

V Republiki Sloveniji je do sprejetja nove zakonodaje in predpisov za področje drog veljal zakon Socialistične federativne republike Jugoslavije iz leta 1978, ki ni prepovedoval proizvodnje konoplje, ampak samo pridobivanje psihotropnih snovi iz nje. V tem zakonu je bila jasno definirana razlika med navadno in indijsko konopljo. Leta 1998 je kazalo, da se konoplji tudi pri nas obetajo razmere, kakršne so vladale v Evropski uniji. Vlada Republike Slovenije je aprila tistega leta namreč izdala Uredbo o gojenju industrijske konoplje ter seznam potrjenih sort konoplje. V uredbi je navedeno, na katerih kmetijskih zemljiščih je zaželen njena pridelava, pod katerimi pogoji se sme gojiti industrijsko konopljo in katera dokazila mora pridelovalec predložiti Ministrstvu za kmetijstvo. Notranje in kmetijsko ministrstvo sta se sprla okrog pogoja, da bo pridelovalec zagotovil varovanje posevka zaradi preprečevanja morebitnih zlorab, in da bo nosil vse stroške nadzora nad pridelavo, ki ga opravljajo pristojni inšpekcijski organi in izvedenci. Kljub mnenju Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da so nasadi primerno označeni in varovani, je slovenska policija konec julija 1998 zasegla vse prijavljene nasade industrijske konoplje in pridelovalce privedla k sodniku za prekrške v Ljubljano z obtožbo, da so bili nasadi neustrezno varovani pred morebitnimi zlorabami. Pridelovalcem je bila izrečena globa, represivni organi pa so uničili njihovo letino, kot bi šlo za indijsko konopljo (Robinson 2000, 190–192). Leta 2011 je stopil v veljavo Pravilnik o pogojih za pridobitev dovoljenja za gojenje konoplje in maka, ki pridelovalcem ni nalagal varovanja posevka zaradi morebitnih zlorab (Pravilnik o pogojih za pridobitev dovoljenja za gojenje konoplje in maka). Leta 1999 je bil sprejet novi Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD), ki je nadomestil jugoslovanski zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami in uredbo o pridelavi konoplje. 9. člen tega zakona določa, da se vrtni mak (*Papaver Somniferum*) in konoplja (*Cannabis Sativa* L.) lahko goji samo za prehranske in industrijske namene na osnovi dovoljenja, ki ga izda ministrstvo, pristojno za kmetijstvo. 10. člen tega zakona pa določa, da se prepovedane droge lahko da v promet le na osnovi dovoljenja ministra. Vlogo za izdajo dovoljenja za promet s prepovedanimi drogami se vloži pri ministrstvu, pristojnemu za zdravstvo, ki predpiše natančnejši postopek izdajanja dovoljenja za promet (ZPPPD).

3.1 Republika Slovenija

Razlog za sprejetje sodobnejše zakonodaje je spoštovanje mednarodnih normativov in standardov, opredeljenih v mednarodnih konvencijah, ki jih je naša država sprejela in se tako zavezala k doslednemu spoštovanju vseh določil. Slovenija je podpisnica vseh treh veljavnih

konvencij, in sicer Enotne konvencije o mamilih, Konvencije o psihotropnih snoveh in Konvencije zoper nezakonit promet z mamili (Pezelj 2002, 118). Ločitev pristojnosti in pooblastil med različnimi vladnimi sektorji je predmet vsakega oblikovanja politik do nezakonitih drog. Konoplja kot droga se dotika vprašanja zdravja in izobraževanja, javnega dobrega in varnosti, mednarodnih odnosov, prava, kulture, znanosti in raziskovalne dejavnosti. Ukrepe na področju prepovedanih drog se izvajajo znotraj različnih resorjev, ki jih usklajuje Komisija za droge Republike Slovenije. Vlada je v komisijo imenovala različne predstavnike, in sicer: ministrstva, pristojnega za zdravje; ministrstva, pristojnega za notranje zadeve; ministrstva, pristojnega za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; ministrstva, pristojnega za delo, družino in socialne zadeve; ministrstva, pristojnega za pravosodje in javno upravo; ministrstva, pristojnega za finance; ministrstva, pristojnega za obrambo; ministrstva, pristojnega za kmetijstvo in okolje; ministrstva, pristojnega za zunanje zadeve; Centra nevladnih organizacij Slovenije; Zveze nevladnih organizacij na področju drog in zasvojenosti (Komisija Vlade Republike Slovenije za droge, 2012). V Sloveniji se ustvarja politiko do prepovedanih drog v treh segmentih: v Državnem zboru Republike Slovenije, v Vladi Republike Slovenije in v nevladnih organizacijah. Pristojno vladno telo, Komisija Vlade Republike Slovenije za droge, nato usklajuje vladno politiko in ukrepe ter programe, ki jih sprejme vlada za različne namene. Ti so: preprečevanje uživanja prepovedanih drog, zmanjšanje povpraševanja po drogah, zmanjšanje škode zaradi uporabe drog ter zdravljenje, rehabilitacija in resocializacija nekdanjih uživalcev drog (Pezelj 2002, 135).

Leta 1999 je Vlada Republike Slovenije sprejela tri temeljne zakone na področju prepovedanih drog: Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD), Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD) in Zakon o predhodnih sestavinah prepovedane droge (ZPSPD). Med ostala podzakonska določila na področju prepovedanih drog sodijo še: Uredba o razvrstitvi prepovedanih drog, ki določa razvrstitev prepovedanih drog glede na resnost nevarnosti za zdravje ljudi; Pravilnik o sestavi in načinu dela koordinacije centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog; Pravilnik o izvajanju nadzora nad delom centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog; Sklep o ustanovitvi komisije Vlade Republike Slovenije za droge; Sklep o organizaciji in delovnem področju Urada Republike Slovenije za Droge; Kazenski zakonik (Pezelj 2002, 120–122).

Slovenija je podpisnica naslednica treh konvencij Organizacije združenih narodov (OZN), ki opredeljujejo celotno področje prepovedanih drog in vse ukrepe ter dejavnosti, ki jih izvajajo posamezne države. Slovenska zakonodaja, ki temelji na določilih teh konvencij, je usklajena tudi s pravnim redom EU glede predhodnih sestavin za izdelavo prepovedanih drog in s temeljnimi usmeritvami Sveta Evrope glede človekovih pravic (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije 2016).

3.1.1 *Zakonodaja*

V Sloveniji se obravnavajo vse prepovedane droge pravno-formalno enako. Glede na vrsto mamila ali psihotropne snovi se pravna pravila in sankcije ne razlikujejo. Konoplja kot psihotropna snov tako skozi zakonodajo ne bo obravnavana ločeno od ostalih vrst, temveč pod skupnim pojmom prepovedanih drog in psihotropnih substanc. Nepopolna pravna ureditev katerega koli področja ovira delovanje pravnega sistema na tem področju in s tem celotnega pravnega reda. Delujoč pravni sistem je podlaga za vse napore nadzorovanja uporabe in zlorabe prepovedanih drog. V mnogih državah, vključno s Slovenijo, je zakonodaja s področja prepovedanih drog in psihotropnih snovi precej nedorečena in zaradi tega posledično neučinkovita. To je tudi eden od faktorjev porasta kriminala v zvezi s prepovedanimi drogami, tako na nacionalni kot mednarodni ravni (Uvod v rubriko zakonodajo 2016).

Po Zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (Uradni list RS, št. 108/99, 44/00, 2/04) so prepovedane droge rastline ali substance naravnega ali sintetičnega izvora, ki imajo psihotropne učinke ter lahko vplivajo na telesno ali duševno zdravje ali ogrožajo primerno socialno stanje ljudi (2. člen ZPPPD). Razvrščene so v tri skupine glede na resnost nevarnosti za zdravje ljudi, ki je lahko posledica njihove zlorabe ter glede na uporabo v medicini. Konoplja je bila poleg heroina, meskalina, kokaina itd. razvrščena v prvo skupino, kamor sodijo rastline in substance, ki so zelo nevarne za zdravje ljudi zaradi hudih posledic, ki jih lahko povzroči njihova zloraba in se jih ne uporablja v medicini. V drugo skupino se uvrščajo rastline in substance, ki so zelo nevarne zaradi hudih posledic, ki jih lahko povzroči njihova zloraba in se jih lahko uporablja v medicini, sem spadajo metadon, amfetamini itd. V tretjo skupino sodijo rastline in substance, ki so srednje nevarne zaradi posledic, ki jih lahko povzroči njihova zloraba in se jih lahko uporablja v medicini: to so volčja češnja, strupeni jasmin, črni teloh (3. člen ZPPPD). Glede na to, da zakon omenja le eno vrsto konoplje (*Cannabis Sativa* L.), bi lahko po tem zakonu napačno sklepali, da ostale vrste konoplje (npr. *Cannabis Sativa indica*) ne spadajo v skupino prepovedanih drog (9. člen ZPPPD). Med prepovedane psihotropne substance so namreč uvrščeni vsi izomeri tetrahidrokanabinola (THC, vsebovan v vseh vrstah konoplje), tako so formalno prepovedane vse rastline in spojine, ki vsebujejo THC (Uvod v rubriko zakonodajo 2016). Zakon v 7. členu določa, da se proizvodnja, promet in posest prepovedanih drog iz prve skupine, v katero sodita konoplja (*Cannabis Sativa* L.) in THC, lahko opravlja le v znanstveno-raziskovalne namene, na osnovi dovoljenja, ki ga izda minister za zdravje (7. člen ZPPPD). Zakon tudi določa, da se skladno z določbami zakona o prekrških sme mileje kaznovati storilca, ki ima v posesti manjšo količino prepovedane droge za enkratno lastno uporabo in storilca prekrška, ki prostovoljno vstopi v program zdravljenja uživalcev prepovedanih drog ali socialno varstvene programe, ki jih potrdira zdravstveni svet ali svet za droge (33. člen ZPPPD). Zanimivo je, da niti zakon niti podzakonski akti ne določajo vrednosti manjše količine konoplje za lastno uporabo, zaradi česar so mogoča precejšnja odstopanja pri policijskih in sodnih ukrepih (Pezelj 2002, 230).

To pomeni, da sodniki pri izvajanju sodne prakse niso omejeni z natančnimi zakonskimi določili, zato se kaznovanja na primeru drog zaradi individualnih sodniških odločitev po vsej Sloveniji znatno razlikujejo.

Ob pripravi zadnjega zakona leta 1999 na trgu še ni bilo prisotnih izdelkov, ki bi vsebovali konopljo. Zato so po več kot desetih letih od sprejema zakonodaje na področju prepovedanih drog nastali razlogi, zaradi katerih je treba ZPPPD mestoma posodobiti. Predlagatelji med ključnimi razlogi za spremembe najprej navajajo:

»Pojav živil iz konoplje na trgu, ki zahteva natančnejše določitve uporabe industrijske konoplje (Cannabis Sativa l.) v prehrabne namene« (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije 2011, 9).

Industrija pijač je iz industrijske konoplje v zadnjih letih razvila brezalkoholni ledeni čaj, pivo in žgane pijače. Tovrstni izdelki se vedno pogosteje pojavljajo na policah specializiranih in splošnih prodajaln v večini držav Evropske unije. Glede na veljavno zakonodajo v Republiki Sloveniji, ni dovoljeno prodajati živil, v katerih sta konoplja in/ali THC, ne glede na njuno količino oziroma vsebnost v živilu (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije 2011, 10).

Predlagatelji novele zakona predlagajo tudi uskladitev ZPPPD z Zakonom o prekrških (ZP-1):

»Zakon o prekrških za kršitelje ne predvideva več kazni zapora. Kazen zapora se nadomesti z globo« (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije 2011, 9).

Del problematike prepovedanih drog predstavljajo družbi nevarna kazniva dejanja oziroma prekrški, zato predlog ZPPPD viša nekatere globe, predvsem za prekrške po 33. členu. Zakon o prekrških namreč določa, da se lahko posamezniku predpiše globo v razponu od 40 do 1200 evrov. Po sedanjih veljavnih določbah ZPPPD je denarna kazen na osnovi prvega odstavka 33. člena za posest prepovedanih drog predpisana v razponu od 50.000 tolarjev do 150.000 tolarjev ali z zaporom 30 dni, po novem pa je za ta prekršek predlagana globo od 500 do 1500 evrov. Na osnovi drugega odstavka 33. člena je za prekršek posedovanja manjše količine droge za lastno uporabo predvidena globo v razponu od 10.000 tolarjev do 50.000 tolarjev ali z zaporom do 5 dni, predlog zakona pa za ta prekršek predvideva globo od 200 do 1000 evrov (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije 2011, 14).

5. člen predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah ZPPPD oz. člen 9.a veljavnega ZPPPD se glasi:

Za proizvodnjo naštetih živil se lahko uporablja le konopljo vrste Cannabis Sativa l.

- Živila iz konoplje, ki so v prometu, ne bodo smela presegati koncentracij THC, ki bodo določene v predpisu iz 6. odstavka tega člena.
- Živila iz konoplje se označuje s slovenskim ali latinskim imenom te rastline.

- Živila iz prejšnjega odstavka je prepovedano označevati, oglaševati, predstavljati ali na kakršen drug način promovirati s simboli, slikami, izrazi in besedili, ki se nanašajo na konopljo ali njene psihotropne učinke.
- Kadar nosilec živilske dejavnosti prvič daje v promet živila iz konoplje na območju Republike Slovenije, mora dati prvo prijavo na ministrstvo, pristojno za zdravje.
- Minister, pristojen za zdravje, predpiše natančnejše pogoje in postopek prve prijave, dovoljenje koncentracije THC in oglaševanje živil iz konoplje ter metodo vzorčenja in preizkušanja (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije 2011, 19).

Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (Uradni list RS, št. 98/99, 2/04) določa, da so uživalci osebe, ki uporabljajo rastline ali substance naravnega ali sintetičnega izvora, ki imajo psihotropne učinke ter lahko vplivajo na telesno ali duševno zdravje ali ogrožajo primerno socialno stanje ljudi in so opredeljene v zakonu, ki ureja proizvodnjo in promet s prepovedanimi drogami. Uporaba prepovedanih drog obsega vsakršno jemanje slednjih. Obravnava uživalcev obsega zdravljenje ter reševanje socialne problematike, povezane z uživanjem prepovedanih drog (3. člen ZPUPD). Komisija Vlade Republike Slovenije za droge pospešuje in usklajuje vladno politiko, ukrepe in programe za preprečevanje uživanja prepovedanih drog, zmanjševanje povpraševanja po njih, zmanjševanje škode zaradi njihove uporabe, zdravljenje in rehabilitacijo (4. člen ZPUPD). Urad Vlade Republike Slovenije za droge spremlja problematiko na področju preprečevanja uživanja prepovedanih drog, zmanjševanja povpraševanja po prepovedanih drogah, zmanjševanja škode zaradi uporabe prepovedanih drog ter spremljanja problematike na področju zdravljenja in reševanja socialne problematike, povezane z uživanjem prepovedanih drog (5. člen ZPUPD). Preprečevanje uporabe prepovedanih drog po tem zakonu vključuje informativne, izobraževalne in vzgojne dejavnosti, programe promocije zdravja in druge dejavnosti, ki dvigujejo kakovost življenja in zmanjšujejo uporabo prepovedanih drog ter s tem škodljive posledice uživanja drog. Vrste preventivnih programov v skladu z nacionalnim programom na posameznih področjih določijo pristojni ministri. Za spremljanje in koordinacijo preprečevanja uživanja prepovedanih drog na lokalni ravni in za izvajanje preventivnih ukrepov za preprečevanje njihove uporabe, lahko občine ustanovijo lokalne akcijske skupine (6. člen ZPUPD). Spremljanje uživanja prepovedanih drog poteka v obliki zbiranja, urejanja, obdelovanja in posredovanja informacij o prepovedanih drogah, uživalcih prepovedanih drog ter posledicah njihove uporabe, z namenom zagotavljanja nacionalne informacijske mreže in medresorsko usklajenega zbiranja podatkov ter izmenjave informacij na nacionalni in mednarodni ravni (15. člen ZPUPD).

Zakon o predhodnih sestavinah prepovedane droge (Uradni list RS, št. 110/03, 47/04, 60/07) ureja proizvodnjo, promet in uporabo ter nadzor nad snovmi, ki so lahko predhodne sestavine za izdelavo prepovedanih drog (v nadaljnjem besedilu: predhodne sestavine), z namenom preprečevati njihovo zlorabo ali uporabo v nedovoljene namene (1. člen ZPSPD). Predhodna sestavina pomeni vsako kemijsko snov s seznama predhodnih sestavin in vsako zmes, ki te

snovi vsebuje. Izključena so zdravila in drugi pripravki, ki vsebujejo snovi s seznama, in jih ni mogoče na enostaven način predelati in uporabiti za proizvodnjo prepovedanih drog. Proizvodnja pomeni pridobivanje, izdelavo in dodelavo, obdelovanje, predelovanje, mešanje v vmesne in končne izdelke s kemijskimi, fizikalnimi ali biološkimi procesi in postopki pa tudi prevoz znotraj proizvodne enote (2. člen ZPSPD).

Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2) (Uradni list RS, št. 50/2012) opredeljuje neupravičeno proizvodnjo in promet z mamili. Kdor neupravičeno proizvaja, predeluje, prodaja ali ponuja naprodaj, ali zaradi prodaje kupuje, hrani ali prenaša, ali posreduje pri prodaji ali nakupu, ali kako drugače neupravičeno daje v promet substance ali preparate, ki so razglašeni za mamila, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let (196. člen KZ). Opredeljuje tudi omogočanje uživanja mamil, in sicer, kdor napelje drugega k uživanju mamil ali mu da mamilo, da ga uživa on ali kdo drug, ali kdor da na razpolago prostore za uživanje mamil ali kako drugače omogoči drugemu, da uživa mamilo, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let. Če je dejanje storjeno proti mladoletniku ali proti več osebam, se storilec kaznuje z zaporom od enega do desetih let (197. člen KZ).

Vlada Republike Slovenije je 23. januarja 2014 sprejela sklep za ustrezno ureditev uporabe konoplje v medicinske namene v Uredbi o razvrstitvi prepovedanih drog. Z novo ureditvijo bo omogočena uporaba učinkovin iz konoplje v medicinske namene, tako bo iz prve skupine prepovedanih snovi prešla v drugo skupino, kjer se nahajajo snovi, ki se lahko uporabljajo v medicini. Podoben sklep je na sedmi seji 19. februarja 2014 sprejel Odbor za zdravstvo Državnega zbora, zato Vlada Republike Slovenije sprejema novo besedilo Uredbe o razvrstitvi prepovedanih drog, ki vključuje vse spremembe in dopolnitve, dosedanje številne dopolnitve uredb pa se razveljavijo. Hkrati je uredba zaradi naraščajočega števila zaznanih novih psihoaktivnih snovi v Evropski uniji in pri nas ter posledičnih številnih sprememb in dopolnitev Uredbe o razvrstitvi prepovedanih drog postala v praksi prezapletena in nepregledna, zato Vlada Republike Slovenije sprejema novo uredbo o razvrstitvi prepovedanih drog. Medicinska stroka je podprla uporabo učinkovin iz konoplje za zdravljenje simptomov nekaterih bolezni, zato je vlada potrdila spremembo omenjene uredbe, s katero v Sloveniji omogoča uporabo zdravil na osnovi kanabinoidov. Konoplja, razen industrijske konoplje, torej ostaja prepovedana droga, registrirana zdravila na osnovi kanabinoidov pa lahko zdravniki po novem predpišejo bolnikom na recept, in sicer za zdravljenje tistih bolezni, pri katerih so ta zdravila dokazano učinkovita (Vlada Republike Slovenije 2014).

Uživanje mamil in psihotropnih substanc ni zakonsko prepovedano. Glede na temeljno človekovo pravico do zasebnosti, tega zakon tudi ne more prepovedovati. Ljudje lahko z lastnimi življenji operiramo svobodno, dokler ne posegamo v zasebnost drugih, škodujemo družbi kot celoti in državi. Samo uživanje konoplje torej zakonsko ni prepovedano; ni ne kaznivo dejanje ne prekršek. Vendar je treba upoštevati, da ima uporabnik med uživanjem

konopljo še vedno v svoji posesti (npr. do polovice pokajen zvitek konoplje). Zato ga lahko doleti sankcija za prekršek nedovoljene posesti manjše količine prepovedanih drog za enkratno uporabo. Daljše in nenadzorovano jemanje vse večjih količin prepovedanih drog, zloraba, lahko pripelje do hudih zdravstvenih okvar, socialnih težav (npr. nezmožnost produktivnega dela, posledična brezposelnost), kriminala idr. Vse to šibi kakovost življenja vseh prizadetih in nenazadnje škodi tudi gospodarstvu. Zato država skrbi za preprečevanje in zmanjševanje prepovedanih drog z ukrepi na področju vzgoje, izobraževanja, zdravstvenega in socialnega varstva. Z zdravljenjem in rehabilitacijo odvisnikov pa poskuša zmanjšati škodo zaradi zlorabe prepovedanih drog (Uvod v rubriko zakonodajo – Shema zakonodaje 2016).

3.1.2 Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2014–2020 (ReNPPD14-20)

Prvi nacionalni program na področju drog je bil pripravljen leta 1992 in je predstavljal začetek celovitega reševanja problematike prepovedanih drog pri nas. Naslednjo strategijo na tem področju se je pripravljalo daljše časovno obdobje. Ključne vsebine Resolucije o Nacionalnem programu na področju drog za obdobje 2004–2009 (ReNPPD) so bile določene na osnovi analize stanja, ki je vsebinsko pokrila vsa področja problematike drog. Novi nacionalni program na področju drog temelji na ugotovljenih potrebah na tem področju v vseh pristojnih resorjih, na rezultatih evalvacij izvajanja pretekle strategije, na novejših izsledkih znanosti ter na obstoječi zakonodaji s tega področja. Predstavlja strateško izhodišče za enoten, celovit in uravnotežen pristop države na področju drog. Izvajanje strategije se na operativni ravni zagotavlja z dvoletnimi akcijskimi načrti, v katerih so določene prednostne naloge, njihovi izvajalci in opredeljena finančna sredstva. Akcijski načrt predstavlja tudi instrument, ki s svojo sestavo omogoča natančno spremljanje izvajanja in sprotno prilagajanje dejavnosti trenutnim problemom in potrebam na področju drog. Temeljna zakonodaja na področju prepovedanih drog je bila pripravljena znotraj OZN. Podpisnice konvencij OZN na področju drog so skorajda vse države, kar pomeni, da je med njimi dosežena velika stopnja soglasja o tem, da so droge kompleksen in globalen problem, ki ga je treba reševati skupaj, usklajeno, celovito in na vseh ravneh.

Temeljna načela nacionalnega programa na področju drog v Sloveniji vključno z akcijskimi načrti, izhajajo iz Ustave Republike Slovenije, zakonodaje, konvencij OZN, predpisov EU, določil Sveta Evrope in konkretnih ciljev, ki jih naša družba želi doseči v obdobju 2014–2020. Nacionalna strategija in akcijski načrti na področju drog vseskozi upoštevajo naslednja enakovredna načela:

- Načelo ustavnosti in zakonitosti: Resolucija o nacionalnem programu v skladu z Ustavo Republike Slovenije in zakonskimi določili uresničuje veljavno zakonodajo ter ratificirane mednarodne konvencije in pogodbe, ki jih je Republika Slovenija sprejela v svoj pravni red.

- Načelo varovanja človekovih pravic: eno od temeljnih izhodišč je pravica otrok in mladostnikov do zaščite pred življenjskimi okoliščinami, ki pogojujejo uporabo drog. Država je dolžna poskrbeti za ustavno zagotovljeno pravico do zdravstvenega varstva in socialne varnosti svojih državljanov in hkrati zmanjševati socialno izključenost posameznikov ali skupin prebivalstva. Vsi izvajalci različnih programov so dolžni varovati osebne podatke posameznika v skladu z ustavo, poklicno etiko in zakonom o varovanju osebnih podatkov. Načelo zagotavlja tudi enakopravno vključevanje uporabnikov drog, zdravljenecv in rehabilitiranih nekdanjih uporabnikov drog v vsakdanje življenje.
- Načelo celovitega in sočasnega reševanja problematike drog: reševanje problematike drog zahteva celosten pristop, ki upošteva problematiko uporabe in zlorabe drog. Reševanje te problematike je naloga različnih sektorjev s področij socialnega varstva, zdravstva, šolstva, pravosodja, notranjih zadev, financ in obrambe ter posledično različnih delov civilne družbe in splošne javnosti.
- Načelo globalnega sodelovanja: v sodobni družbi je pojav uporabe in zlorabe droge globalen, z njim se spoprijemajo vse države sveta. Država je dolžna zagotavljati izvajanje in usklajevanje različnih konvencij, deklaracij, resolucij, priporočil in smernic ter strategij številnih mednarodnih organizacij, spremljati mednarodne procese in tvorno prispevati k odločitvam na mednarodni ravni.
- Načelo decentralizacije: zagotavlja enakomerno porazdelitev različnih programov in vsebin po vsej Sloveniji glede na dejanske potrebe v posameznih lokalnih skupnostih, podpira mreženje različnih programov in usklajevanje dejavnosti na področju drog na vseh ravneh.
- Načelo zagotavljanja varnosti prebivalcev Republike Slovenije: to načelo izhaja iz ustavno zagotovljene osebne varnosti in varovanja premoženja državljanov ter hkrati pomeni tudi zmanjševanje sekundarne kriminalitete, povezane z uporabo in preprodajo drog.
- Načelo prilagojenosti različnim skupinam prebivalstva: razviti je treba prilagojene vsebine dela za različne ciljne skupine prebivalstva in njihove potrebe, prav tako je pomembno krepiti programe reintegracije ter socialno zaposlovanje pri uporabnikih drog, ki so vključeni v obravnavo.
- Načelo zagotavljanja pogojev za odgovorno sprejemanje odločitev glede uporabe drog, še posebej med otroki in mladostniki: država je dolžna z ustreznimi ukrepi otroke in mladostnike zaščititi pred ponudbo in uporabo prepovedanih drog, podpirati jih mora pri sprejemanju odločitev o neuporabi drog, ter mora omogočati dostop do objektivnih informacij, znanj in veščin.
- Načelo uravnoteženosti pristopov: politika do drog vključuje najrazličnejše pristope, ki morajo biti med sabo povezani v celovito politiko, ki vključuje primarno preventivo,

zmanjševanje tveganj in škode, povezane z uporabo drog, psihosocialno obravnavo, rehabilitacijo, socialno reintegracijo in zdravljenje ter nadzor nad ponudbo.

Krovni cilj Nacionalnega programa Slovenije na področju drog za obdobje 2014–2020 je zmanjšati in omejiti škodo, ki jo za posameznika, družino in družbo predstavlja raba prepovedanih drog. Za uresničitev tega pa je treba uresničiti še naslednje cilje:

- Okrepiti preventivno dejavnost, informiranje in zgodnje intervencije na področju drog ter različne programe zmanjševanja povpraševanja po drogah.
- Razviti mreže programov zmanjševanja škode za nadaljnje znižanje števila okužb zaradi uporabe prepovedanih drog in smrtnih primerov zaradi prevelikih odmerkov.
- Razviti specifične programe za posebej ranljive skupine (mlajše mladoletnike, uporabnike drog s pridruženo duševno motnjo ...).
- Z uvedbo različnih pristopov zagotoviti več kakovostnih programov zdravljenja in socialne obravnave uporabnikov drog.
- Pospešiti razvoj programov psihosocialne obravnave uporabnikov drog, terapevtskih skupnosti in komun ter programov reintegracije in socialnega zaposlovanja nekdanjih zasvojenih oseb.
- Zagotoviti in nadgraditi delujoči informacijski sistem na področju zbiranja, urejanja, obdelovanja in dajanja podatkov s področja drog.
- Nadgraditi dejavnosti lokalnih akcijskih skupin ter jih usklajevati z dejavnostmi na državni ravni.
- Zagotoviti sodelovanje različnih akterjev, zlasti civilne družbe, na vseh področjih usklajevanja in odločanja o tej problematiki.
- Okrepiti dejavnosti proti organiziranemu kriminalu, prepovedanemu prometu z drogami, pranju denarja ter proti drugim oblikam kriminala v povezavi z drogami.
- Zagotoviti politično in finančno podporo za izvajanje dejavnosti, opredeljenih v Resoluciji o nacionalnem programu.
- Razviti ustrezno in kontinuirano izobraževanje za strokovnjake, ki delajo na področju drog.
- Zagotoviti celovit odziv države na področju rabe konoplje (preventiva, svetovalni programi, zdravljenje, medicinska uporaba).
- Zagotoviti celovit odziv države na področju rabe inhalantov (preventiva, svetovalni programi).
- Razviti ukrepe in dejavnosti na področjih sintetičnih in stimulantnih drog.

Vsebinska področja resolucije o nacionalnem programu zajemajo informacijski sistem, zmanjševanje povpraševanja po drogah, preprečevanje ponudbe drog, mednarodno sodelovanje, koordinacijo in usklajevanje na nacionalni in lokalni ravni ter evalvacijo

programov, raziskovalnega dela in izobraževanja (Rezolucija o nacionalnem programu na področju drog 2014-2020 (ReNPPD14-20)).

3.1.3 Konvencije Organizacije združenih narodov (OZN)

Ekonomski in socialni svet Združenih narodov se je dne 28. julija 1958 odločil, da skliče konferenco pooblaščenec z namenom, da se sprejme enotno konvencijo o mamilih. Namen je bil, da se z enotno listino nadomesti večstranske listine, ki obstajajo za to področje, ter da se zmanjša število mednarodnih organov, ki so bili ustanovljeni na temelju obstoječih listin in se ukvarjajo izključno z nadzorom mamil in zagotavljanjem nadzora proizvodnje surovin za mamila (Sklepna listina konference Združenih narodov za sprejetje enotne konvencije o mamilih). Področje prepovedanih drog v svetovnem merilu urejajo tri konvencije OZN.

Enotna konvencija o mamilih je bila sprejeta leta 1961 v New Yorku (ZDA) in predstavlja skupek vseh predhodnih dokumentov s področja prepovedanih drog. Države podpisnice so se obvezale, da bodo sodelovale med seboj in z mednarodnimi organizacijami, pristojnimi za izvajanje konvencije, da bodo pridelavo, proizvodnjo, uvoz, izvoz, prodajo, uporabo in posedovanje mamil strogo nadzirale in kršitelje določil konvencije tudi kazensko preganjale. Obvezale so se tudi, da bodo uskladile svojo zakonodajo s konvencijo in ustanovile organe, ki bodo skrbeli za njeno izvajanje.

Konvencija o psihotropnih substancah je bila sprejeta na Dunaju leta 1971, saj je enotna konvencija iz leta 1961 imela že ob sprejetju pomembno pomanjkljivost. Psihotropne substance, kot so npr. LSD, meskalin, stimulansi, konoplja itd. v njej niso bile upoštevane. Tako je Konvencija o psihotropnih substancah desetletje kasneje uredila njihov položaj.

Leta 1972 je bil v Ženevi podpisan protokol o spremembi enotne konvencije o mamilih iz leta 1961. S protokolom so omejili proizvodnjo opija, omogočili uničevanje ilegalnih pridelkov opijskega maka in konoplje ter poostri nekatera določila omenjene konvencije.

Konvencija zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snovi je bila sprejeta na Dunaju leta 1988, določa strožji pregon in nadzor nad trgovino z mamili in psihotropnimi substancami ter njenim financiranjem. Konvencija omogoča odkrivanje, zamrznitev ter zaplembo dobička in premoženja, pridobljenega z nezakonitim trgovanjem z mamili in psihotropnimi substancami (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije 2016a).

3.2 Kolorado

Začetek nadzora nad določenimi psihoaktivnimi substancami se je pričel 17. junija 1971, ko je takratni predsednik ZDA Richard Nixon napovedal uradno vojno proti drogam. ZDA so ena izmed vodilnih sil, ki krojijo mednarodno politiko na tem področju, ali jo vsaj skušajo

krojiti. Pri vsem tem je treba izpostaviti, da so ZDA zvezna država ter da je o prepovedi možno govoriti tako na ravni posameznih držav kot tudi na zvezni ravni. Čeprav se je zvezna prepoved konoplje zgodila šele leta 1937, je v obdobju med letoma 1914 in 1931 27 držav sprejelo zakone, ki so jo prepovedovali na državni ravni. Zahodne države, kamor so se priseljevali Mehičani, so prepovedale konopljo, da bi odvrnile priseljevanje, vzhodne države pa so jo prepovedale iz strahu pred substitucijo, saj je bil alkohol že prepovedan. Opiati in kokain so bili že pod nadzorom, konoplja pa je predstavljala nekaj novega, neznanega, nevarnega. Načelnik zveznega urada za droge (Federal Bureau of Narcotics (FBN)) Harry J. Anslinger je bil pobudnik za prohibicijo konoplje v ZDA, ki je vodila k popolni zvezni prohibiciji leta 1937. Aslinger se je začel zavzemati za t. i. uniformni zakon o narkotikih, ki bi narekoval zakonodajo na področju drog posameznim državam. S tem bi problematika drog v veliki meri prešla pod pristojnost posameznih držav, ki bi se morale s to problematiko soočiti s svojimi sredstvi. Aslinger je s tem začel svoj križarski pohod in demoniziral konopljo kot še nihče pred tem. Postala je hudičeva rastlina, ki je nedolžne fante spreminjala v psihopatske morilce itd. Aslinger je zelo pogosto uporabil primer Victorja LaCotte, ki je po inhaliranju samo enega zvitka konoplje s sekiro pobil svojo družino, vendar je pri tem vsakič izpustil dejstvo, da je bil LaCotta diagnosticiran shizofrenik. Rezultat njegove taktike je bil, da je leta 1937 skoraj vsaka zvezna država sprejela kakšen zakon v povezavi s konopljo, 35 držav pa je sprejelo uniformni zakon o narkotikih (DrogArt 2013).

Anslinger je želel dodati konopljo Harrisonovem zakonu o narkotikih, kljub temu, da v ustavi ni mogel najti primerne utemeljitve za njeno prepoved. Tako se je odločil, da zakon oblikuje po Harrisonovem zakonu o orožju (National Firearms Act), ki je pri prodaji orožja določal zaščitni davek na promet. Vendar pa je splošni zakon o narkotikih do leta 1935 sprejelo le deset zveznih državah. Razočaran zaradi neuspešnih poizkusov prepričevanja zakonodajalcev in državljanov o potrebi po novem, za množice nič kaj privlačnem zakonu, se je Aslinger odločil, da okrepi svojo propagandno kampanjo in v ljudeh vzbudi strah pred grožnjo konoplje ter tako spodbudi delovanje zakonodajnih teles. Ko je bila vzgojna kampanja FBN, ki je prikazovala učinke konoplje kot grozovite, na vrhuncu, so se še tako nepreverjene izjave začele pojavljati v ustih govornikov in kasneje tudi v tiskanih medijih. Tako je Anslinger dobil podlago za svoj zakon in 7. aprila 1937 so se začela senatna zaslišanja. Jasno je namreč razvidno, da je bilo veliki večini poslancev popolnoma vseeno, o čem teče beseda. Govor strokovnjaka, ki ga je imenoval Aslinger, je bil brez osnove in poln špekulacij s kvazi empirično dokazano škodljivostjo. Kljub vsemu trudu pa je bila uporaba konoplje še vedno precej razširjena in tako je bil leta 1937 sprejet t. i. Marijuana Tax Act oz. Zakon o obdavčitvi konoplje (Robinson 2000, 129–130).

Kljub temu, da je bilo večini poslancev vseeno, ko so leta 1937 sprejeli zloglasni Marijuana Tax Act in da je večina javnosti verjela Anslingerjevim ter Hearstovim pripovedkam o hudičevi zeli, pa se je sem ter tja še vedno našel kakšen vplivnež, ki mu ta logika ni najbolj dišala. Eden takih je bil župan New Yorka Fiorello LaGuardia. LaGuardia je zmotilo

predvsem malo morje povezav konoplje z nasiljem, kriminalom in podobno, saj je vojaška preiskava konopljo pokazala kot relativno neškodljivo, prav tako naj ne bi imela nobene vloge pri tamkajšnjih primerih prestopništva. Beseda je tako dala besedo in leta 1938 rodila t. i. LaGuardijevo komisijo z nalogo preiskati tako sociološke kot tudi medicinske vidike kajenja marihuane. Ko je bila raziskava leta 1941 zaključena, je Anslinger začel dobivati različna poročila, ki so drugo za drugim ovrгла mite, v ustvarjenje katerih je vložil veliko truda. Zakoni, kot so bili Harisonov zakon iz 1914 in Zakon o marihuani iz 1937, so določili osnovne smernice, podrobnosti pa so določile različne razzodbe. S Harisonovim zakonom ni bilo natančno definirano, kdaj je pisanje receptov za narkotike še sprejemljivo in kdaj ne ter predvsem, ali je zalaganje odvisnikov legalno. V vsakem primeru je bil Anslinger ena od pomembnih osebnosti na področju razvoja politike do drog tako v ZDA kot po celem svetu. Ko je Nixon nastopil na mesto predsednika, je imel na voljo že prvi predlog zakonodaje, ki je razvrščala droge v več skupin – glede na škodljivost ter možnosti legitimne medicinske uporabe. Prav tako je ukinila obvezne minimalne kazni ter znižala številne druge. Ne glede na to, pa je predlagana zakonodaja še vedno reševala problematiko drog s pomočjo kaznovalnega sistema, s čimer pa se niso strinjali številni zaposleni na ministrstvu za zdravstvo, ki so zagovarjali čim milejše kazni. V kongresu 13. oktobra 1970 je bila tako sprejeta vseobsegajoča zakonodaja na področju zlorabe drog (Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act (CDAPCA)), ki je vključevala znižanje kazni za posest, sklenjen pa je bil tudi dogovor o ustanovitvi komisije, ki bo preiskala škodljivosti konoplje ter različne možnosti njene zakonske ureditve. Tako je 22. marca 1972 izšlo poročilo t. i. Shaferjeve komisije, katere namen je bil predvsem ocena dejanske nevarnosti, ki naj bi jo predstavljala konoplja. Bili so mnenja, da njeno uživanje in posedovanje za lastno uporabo ne bi smelo biti podvrženo postopkom kazenskega prava, tako na zvezni ravni kot tudi na ravni posameznih držav. Nixon je njihov predlog zavrnil z obrazložitvijo, da nasprotuje legalizaciji marihuane, tako prodaji, posesti kot tudi uporabi, saj je bil mnenja, da ni mogoče imeti učinkovitega kriminalnega prava, če to temelji na filozofiji, da je nekaj pol legalno in pol nelegalno (DrogArt 2013).

Kljub temu, da zvezni zakoni uvrščajo konopljo med prepovedane droge, so leta 2000 v Koloradu sprejeli Amandma 20, ki je bil zapisan v zvezno ustavo in je uravnaval uporabo konoplje v medicinske namene. Pacienti so po tem zakonu lahko posedovali do 2 enoti medicinske konoplje ter gojili do 6 rastlin za lastno uporabo. Leta 2012 mu je sledil Amandma 64, s katerim so legalizirali in uravnali proizvodnjo, posedovanje in distribucijo konoplje med polnoletnimi uporabniki. Tako so prvega januarja 2014 legalizirali konopljo za rekreativno uporabo. Legalizacija pa je pripomogla k nastanku večjega števila pravil oz. regulativ, ki so v službi nadziranja prometa, ravnanja in poslovanja z omenjeno rastlino v vseh pojavnih oblikah in njenimi derivati. Tako je prebivalcem Kolorada dovoljen nakup največ 28 gramov konoplje naenkrat; vsem ostalim obiskovalcem pa do 7 gramov naenkrat (Sensible Colorado 2016).

Ker pa federalni zakoni presegajo zakone zvezne države, ni teoretično mogoče nikjer v Združenih Državah Amerike uživati konopljo v medicinske ali rekreativne namene, brez možnosti sankcioniranja. Če je posameznik zaradi posesti ali uporabe konoplje obsojen prvič ali drugič, se njegovo ravnanje obravnava kot prekršek, v nasprotnem primeru gre za kaznivo dejanje. Posest in uporaba konoplje se kaznujeta z zaporno kaznijo do enega leta in denarno kaznijo do 1000 dolarjev. Ob drugem prekršku te vrste se posameznika kaznuje z zaporno kaznijo od 15 dni do 2 let in plačilom kazni do 2500 dolarjev. V primeru, da posameznik dejanje ponovi trikrat ali večkrat, mu sledi zaporna kazen od 90 dni do 3 let ob plačilu 5000 dolarjev visoke kazni. Kazen za proizvodnjo in promet manj kot 50 rastlin oz. manj kot 50 kg konoplje znaša do 250.000 dolarjev, ter do 5 let zaporne kazni. Za proizvodnjo in promet 50-99 rastlin oz. 50-99 kg konoplje je zagrožena sankcija do 20 let zaporne kazni in plačilo enega milijona dolarjev, posedovanje 100-999 rastlin oz. 100-999 kg konoplje pa se sankcionira z zaporno kaznijo od 5 do 40 let in do 5 milijonov dolarjev kazni. Kazen za posedovanje nad 1000 rastlin oz. 1000 kg konoplje se kaznuje zaporno kaznijo od 10 let do dosmrtno zaporne kazni in plačilom do 10 milijonov dolarjev (Norml 2016).

V Koloradu namenjajo delež sredstev, pridobljenih s pomočjo davkov od prodaje konoplje, v sklad za izgradnjo javnih šol ter za ustanovitev generalne skupščine, ki sprejema zakonodajo. Ta ureja pridelavo, obdelavo in prodajo konoplje (Ballotpedia 2016).

3.3 Nizozemska

Zakonodajo in predpise v zvezi s konopljo so pričeli sprejemati na začetku dvajsetega stoletja, glavnino teh na Nizozemskem. Osredotočili so se predvsem na zakone ter regulacijo uporabe konoplje. Obsegali so tako osebno uporabo, gojenje, proizvodnjo, distribucijo, ter uvoz in izvoz. Sledili so zakoni ter predpisi na področju medicinske uporabe in industrije (Informatie centrum cannabis 2016).

Leta 1912 je bila v Haagu podpisana mednarodna konvencija o opiju, ki je urejala sistem proizvodnje, uvoza, prodaje, distribucije in izvoza prepovedanih drog, kot sta morfij in kokain ter tudi drugih predelanih substanc in derivatov iz teh snovi. Leta 1925 je bila sprejeta druga mednarodna konvencija o opiju, ki je začela veljati leta 1928. Urejala je sistem uvoznih in izvoznih dovoljenj za zakonito trgovino s prepovedanimi drogami za potrebe znanosti in medicine. S to konvencijo se je prvič pod nadzorom znašla tudi konoplja. Namen konvencije je bil preprečiti nedovoljeno trgovanje ter vzpostaviti strog nadzor. Leta 1931 so v Ženevi podpisali konvencijo o omejevanju proizvodnje in reguliranju prodaje mamil. Njen namen je bil omejiti svetovno proizvodnjo mamil zgolj za potrebe medicine in znanosti. Mamila so bila v tej konvenciji že širše opredeljena. Leta 1936 so v Ženevi podpisali konvencijo o preprečevanju nedovoljene trgovine in tihotapljenja z nevarnimi mamili, s katero so uvedli kazni za nezakonito trgovanje z mamili in želeli poenotiti kaznovalno politiko na tem področju (Ministrstvo za zdravstvo 2016b). Leta 1937 so Združene države prepovedale

gojenje in proizvodnjo konoplje. Okoli leta 1942 so zaradi vojnih razmer izdale dovoljenje za gojenje konoplje, ki je veljalo samo za časa vojne. Leta 1961 je bila v New Yorku sprejeta enotna konvencija o opojnih drogah, med katere je uvrščena tudi konoplja. Urejala je kodifikacijo vseh predhodnih mednarodnih pogodb v zvezi z nedovoljenimi drogami in je dopolnjevala prejšnje rešitve. Ta konvencija je postavila temelje sedanjemu sistemu mednarodnega nadzora nedovoljenih drog. Leta 1976 je prišlo do spremembe opijskega zakona, začelo se je razlikovati med tako imenovanimi mehкими in trdimi drogami. Posedovanje in prodaja konoplje v pooblaščenih kavarnah nista bila več kaznivi dejanji. Med letoma 1996 in 1997 so sprejeli bolj stroge smernice nad nadzorom uporabe konoplje. Njeno prodajo so omejili izključno na kavarne, ki jim ni dovoljeno prodati več kakor 5 gramov konoplje osebam, starejšim od 18 let. V primeru kršenja smernic lahko prodajalcem odvzamejo licenco. Zaradi sprejetja zakona o predpisu konoplje na medicinski recept je leta 2002 prišlo do ponovne spremembe v opijskem zakonu. Nizozemski premier Mark Rutte je leta 2010 postavil še ožje smernice, v katerih je predlagal, da bi kavarne postali klubi za člane, ki bi lahko bili samo prebivalci Nizozemske. Član kluba bi tako dobil dovolilnico, s katero bi lahko kupil konopljo. Klub ne bi smel imeti več kot 2000 članov, od šol pa bi moral biti odmaknjen vsaj 350 metrov ali več. Konoplja, ki vsebuje 15 % THC, bi morala biti označena kot težka droga. 1. januarja 2013 so bili sprejeti vsi predlogi, razen omejitve števila članov v klubu. Ta odločba velja na državni ravni, vsaka občina ima pa še vedno pravico sprejemati svoje uredbe na tem področju (Informatie centrum cannabis 2016).

Nizozemci na osnovi opijskega zakona droge razvrščajo v dve skupini. V prvo uvrščajo droge, ki so v primerjavi z ostalimi drogami bolj zdravju škodljive. To so trde droge, heroin, kokain, amfetamini, ekstazi idr. V drugo skupino pa sodijo tako imenovane mehke droge, ki predstavljajo manjše tveganje za zdravje. To so konoplja, hašiš, pomirjevala in uspavalne tablete (EMCDDA 2012). Nizozemska prakticira de facto legalizacijo, ki deluje. Čeprav imajo zakonodajo, ki prepoveduje in kaznuje prodajo drog, je posedovanje in uživanje konoplje prekršek, vendar organi pregona ne kaznujejo uživalcev, ki posedujejo manjšo količino konoplje. Z zakonom bi radi omejili le dobavo drog, ne pa množično zapirali državljanov. Oblikovali so praktično politiko tolerance do posedovanja in prodaje konoplje (Robinson 2000, 171). Uživalci lahko konopljo nekaznovano uživajo kjer koli, razen v neposredni bližini šol in na sredstvih javnega prevoza. Organi pregona ne kaznujejo posedovanja do 5 gramov konoplje, kar sklepajo kot mejo, ki loči posedovanje za lastno uporabo in preprodajo. Posedovanje do 30 gramov konoplje se kaznuje z zaporno kaznijo enega meseca in/ali plačilom denarne kazni do 3.350 evrov. Posedovanje več kot 30 gramov se kaznuje z zaporno kaznijo največ 2 let in/ali plačilom kazni do 16.750 evrov. Gojenje do 5 rastlin ni obravnavano kot kaznivo dejanje, gojenje nad 5 rastlin pa obravnavajo kot gojenje z namenom preprodaje, zato rastline zasežejo in vzgojitelja kaznujejo z zaporno kaznijo največ 4 let in/ali plačilom kazni do 67.000 evrov (Informatie centrum cannabis 2016a). Prodaja konoplje na Nizozemskem ni dovoljena, vendar so tukaj izjema kavarne, kjer je prodaja tolerirana z namenom, da bi mlade uporabnike odvrnili od uporabe veliko bolj nevarnih trdih

drog. Prodaja manjše količine konoplje v kavarnah tehnično predstavlja kaznivo dejanje in jo preganjajo izključno v primerih, ko lastniki oz. upravitelji ne izpolnjujejo strogih predpisov, določenih s strani generalnega tožilca:

- Na osebo lahko v eni transakciji prodajo le 5 gramov konoplje in na zalogi ne smejo imeti več kot 500 gramov te rastline.
- Prepovedana je prodaja trdih drog.
- Prepovedano je oglaševanje drog.
- Kavarna ne sme predstavljati nobene nadloge za okolico.
- Prodaja alkoholnih pijač je prepovedana.
- Osebam, mlajšim od 18 let, sta prepovedana vstop v prostore kavarne in prodaja konoplje.

Župan občine lahko odredi zaprtje prodajalne, če ta ne spoštuje predpisov, kršitelja predpisov, torej lastnika, kakor tudi stranko pa lahko v najhujšem primeru doleti kazenska ovadba (EMCDDA 2012). Nizozemska politika do drog poudarja družbeni nadzor, ne spodbuja uživanja drog, ampak ljudem omogoča njihovo uživanje z vso odgovornostjo do svojega zdravja in z upoštevanjem javnega reda in miru (Robinson 2000, 172).

Delež sredstev, pridobljenih od davkov, tako namenjajo za javno zdravje prebivalcev, človekove pravice, programe o osveščanju ljudi o škodljivosti uporabe prepovedanih drog ter za izmenjavo igel odvisnikov od trdih drog (Boulderweekly 18. junij 2013).

3.4 Povzetek poglavja

Uživanje mamil in psihotropnih substanc zakonsko ni prepovedano. Glede na temeljno človekovo pravico do zasebnosti, tega zakon tudi ne more prepovedovati. Ljudje lahko z lastnimi življenji operiramo svobodno, dokler ne posegamo v zasebnost drugih, škodujemo družbi kot celoti in državi.

Čeprav so vse tri omenjene države podpisnice enotne konvencija o mamilih, konvencije o psihotropnih substancah ter konvencije zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snovi, pa vendarle vsaka država ureja področje prepovedanih drog s svojim pravnim redom ter regulacijami.

Za lažje razumevanje tematike smo v preglednici 1 podali primerjavo zakonodaje in sankcioniranja na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, na Nizozemskem in v Koloradu.

Preglednica 1: Primerjava zakonodaje in sankcioniranja na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, na Nizozemskem in v Koloradu

	Republika Slovenija	Nizozemska	Kolorado
Dovoljena količina posedovanja konoplje	Ni določeno	Do 5 g	Domačini do 28 g Obiskovalci do 7 g
Dovoljena količina gojenih rastlin	Ni dovoljeno	Do 5 rastlin	Do 6 rastlin
Sankcije za posedovanje večje količine konoplje od dovoljene	<p>Posedovanje manjše količine prepovedane droge za lastno uporabo se kaznuje z zaporno kaznijo do 5 dni ali plačilom kazni od 200 do 1000 evrov.</p> <p>Posedovanje prepovedane droge se kaznuje z zaporno kaznijo do 30 dni ali plačilom kazni od 500 do 1500 evrov.</p>	<p>Do 30 g se kaznuje z zaporno kaznijo do 1 meseca in/ali plačilom kazni v višini do 3350 evrov.</p> <p>Več kot 30 g se kaznuje z zaporno kaznijo največ 2 let in/ali plačilom kazni do 16.750 evrov.</p> <p>Gojenje nad 5 rastlin se kaznuje z zasegom rastline in zaporno kaznijo do 4 let in ali plačilom kazni do 67.000 evrov.</p>	<p>Ob prvem oz. drugem posedovanju večje količine konoplje se kršitelja kaznuje z zaporno kaznijo do enega leta in plačilom kazni do 1000 ameriških dolarjev.</p> <p>Ob drugem prekršku te vrste se posameznika kaznuje z zaporno kaznijo od 15 dni do 2 let in plačilom kazni do 2500 dolarjev.</p> <p>V primeru, da posameznik dejanje ponovi trikrat ali večkrat, sledi zaporna kazen od 90 dni do 3 let ob plačilu 5000 dolarjev visoke kazni.</p> <p>Kazen za proizvodnjo in promet manj kot 50 rastlin oz. manj kot 50 kg konoplje znaša do 250.000 dolarjev ter do 5 let zaporne kazni. Za proizvodnjo in promet 50–99 rastlin oz. 50–99 kg konoplje je zagrožena sankcija do 20 let zaporne kazni in plačila 1 milijona dolarjev, proizvodnjo in promet 100–999 rastlin oz. 100–999 kg konoplje pa se sankcionira z zaporno kaznijo od 5 do 40 let in do 5 milijonov dolarjev kazni. Nad 1000 rastlin oz. 1000 kg konoplje se kaznuje zaporno kaznijo od 10 let do dosmrtno zaporne kazni in s plačilom do 10 milijonov dolarjev.</p> <p>Amandment 64</p>
Zakon, ki ureja področje prepovedanih drog	ZPPPD ZPUPD KZ	Opium Law Opium Act	
Leto legalizacije konoplje	Ni legalna	1976	2014

V preglednici je razvidno, da Republika Slovenija v nasprotju z Nizozemsko in Koloradom nima z zakonom urejeno, koliko bi znašala dovoljena količina posedovanja konoplje pri posamezniku brez možnosti sankcioniranja. Iz preglednice je razvidno, da so predpisane kazni za posedovanje večje količine konoplje od dovoljene v Republiki Sloveniji bistveno nižje. Višje kazni so posledica legalizacije, saj se kljub toleriranju posedovanja manjše količine konoplje kršenje zakonskih omejitev sankcionira z višjo kaznijo, da bi tako čim bolj preprečili delovanje črnega trga.

4 KONOPLJA IN KRIMINAL

Jasno je, da obstaja močna povezava med učinkovanjem psihoaktivnih snovi in kriminalom, kakor tudi, da gre za bolj kompleksno povezavo, kot bi si predstavljali. Tako profesor Brochu navaja:

»Imam 2973 študij, ki skušajo prikazati povezavo med psihoaktivnimi substancami in kriminalom. Večina teh študij izhaja iz Združenih držav ali pa iz ostalih angleško govorečih držav, katerih perspektiva se nagiba k spodbujanju argumentov za kazenski pregon prepovedanih drog. Vse, kar lahko iz teh študij razberemo, je, da je povezava med drogami in kriminalom zelo kompleksna« (Report 2002, 127).

Kriminaliteto prepovedanih drog delimo na primarno, sekundarno in tercialno. Primarna kriminaliteta se nanaša na kazniva dejanja, povezana s proizvodnjo, predelavo, nakupom, prodajo in distribucijo prepovedanih drog, v sekundarno uvrščamo kazniva dejanja, s katerimi se želi priti do sredstev za nakup drog. Na osnovi nekaterih podatkov je možno priti do ugotovitve, da si uživalci prepovedanih drog zagotavljajo skoraj 80 % delež potrebnih sredstev s pomočjo sekundarne dejavnosti. V del tercialne kriminalitete se uvrščajo kriminalne združbe, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in trgovino z drogami (pranje denarja, podkupovanje, izsiljevanje in podobno) (Dvoršek 2008, 341).

Kriminaliteta prepovedanih drog se nanaša na nedovoljeno proizvodnjo in preprodajo drog. Proizvodnja je lahko naravna (gojenje rastlin, iz katerih pridobivajo prepovedane droge, te so mak, kokain in konoplja) ali laboratorijska (polsintetično ali sintetično pridobivanje prepovedanih drog). Odkrivanje proizvodnje torej zajema iskanje skrivnih laboratorijev, kjer izdelujejo prepovedane droge, in iskanje plantaž oziroma pokritih nasadov. V skladu s številnimi konvencijami in drugimi pravnimi akti je iskanje plantaž prvenstveno naloga preiskovalcev držav, kjer se proizvodnja odvija, niso pa vse omenjene države pretirano zainteresirane za odkrivanje nasadov, saj jim prinašajo dobičke. Zato ima na tem področju pomembno vlogo Interpol, ki v teh državah s pomočjo lastnih oficirjev zbira informacije o nedovoljeni pridelavi in proizvodnji prepovedanih drog (Dvoršek 2008, 352–353).

Laboratoriji za proizvodnjo mamil niso pravi laboratoriji, temveč ilegalni, ki jih proizvajalci običajno uredijo v skritih garažah, kletah in drugih objektih. Ker je odkrivanje ilegalnih laboratorijev težavno, morajo preiskovalci posvetiti veliko nadzora prometu s kemikalijami oziroma snovmi, potrebnimi za proizvodnjo mamil (Dvoršek 2008, 353). Preiskovalci se srečujejo z grosistično ali maloprodajno trgovino s prepovedanimi drogami. Pri grosistični prodaji gre za odkup večjih količin droge od proizvajalcev z namenom prodaje drobnim trgovcem, katerih največji del predstavljajo tako imenovani ulični prodajalci, »dilerji«. Med njimi je tudi veliko uživalcev prepovedanih drog. Veleprodaja je izključno v rokah organiziranega kriminala, ki se povezuje v kartelna združenja in tako nadzira ponudbo na ilegalnem črnem trgu. Odkrivanje maloprodaje je nekoliko enostavnejše, saj preiskovalci

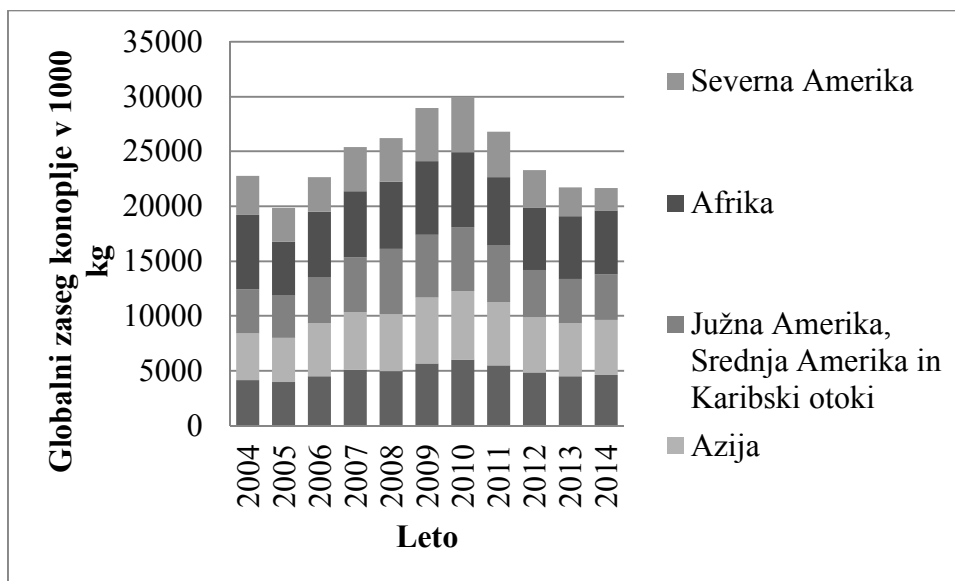
dobivajo informacije od zaskrbljenih staršev ali sorodnikov uživalcev, občanov iz soseske, kjer prihaja do preprodaje, in tudi od uživalcev ali prodajalcev, ki so bili ogoljufani v poslu. Informacije pridobivajo tudi preko nadzora mest, kjer se domnevno preprodaja, kakor tudi s strani policijskih informatorjev. Odkrivanje, preiskovanje ter dokazovanje organizirane trgovine s prepovedanimi drogami poteka po metodoloških napotilih za preiskovanje organiziranega kriminala. Preiskovanje mora biti usmerjeno v ugotavljanje sestave kriminalne združbe ter dokazovanja vloge posameznika v njej. Vse to je mogoče ob uporabi prikritih preiskovalnih metod in ukrepov, ki so opredeljeni v zakonu o policiji in zakonu o kazenskem postopku. Predpogoj za kakršno koli uspešno preiskovanje pa je mednarodno policijsko sodelovanje, ki poteka preko Interpola pa tudi bilateralnega sodelovanja med posameznimi državami (Dvoršek 2008, 355–357).

Odnos med drogami in kriminalom lahko preučimo z vsaj treh vidikov, in sicer z učinki same snovi, s posledicami cene snovi in s položajem droge v svetu kriminala. Raziskava je pokazala, da je alkohol tista droga oz. substanca, ki je največkrat zlorabljena in vpletena v nasilniška dejanja, in sicer 24 %, konoplja 3 % do 6 %, kokain pa 8 % do 11 %. Avtorji študije so ugotovili še, da je med 17 % in 24 % kaznjencev zagrešilo zločin z namenom, da bi se dokopali do potrebnih sredstev za nakup posamezne droge, največkrat kokaina. Med dolgoletnimi uporabniki konoplje je manj kot 5 % takih, ki bi zagrešili kaznivo dejanje (kraja, tatvina) za njeno dosego. Najbolj pogosto kaznivo dejanje za preskrbo s konopljo je bila njena prodaja. Prišli so do zaključka, da konoplja ne vodi v nasilje in kriminalno vedenje, kvečjemu obratno, saj je oseba, ki gre po poti prestopništva in kaznivih dejanj v mladosti, veliko prej izpostavljena prepovedanim drogam, ki jih lahko začne uporabljati v mladih letih in tako veliko hitreje razvije odvisnost (Report 2002, 127–128).

4.1 Vloga organov pregona

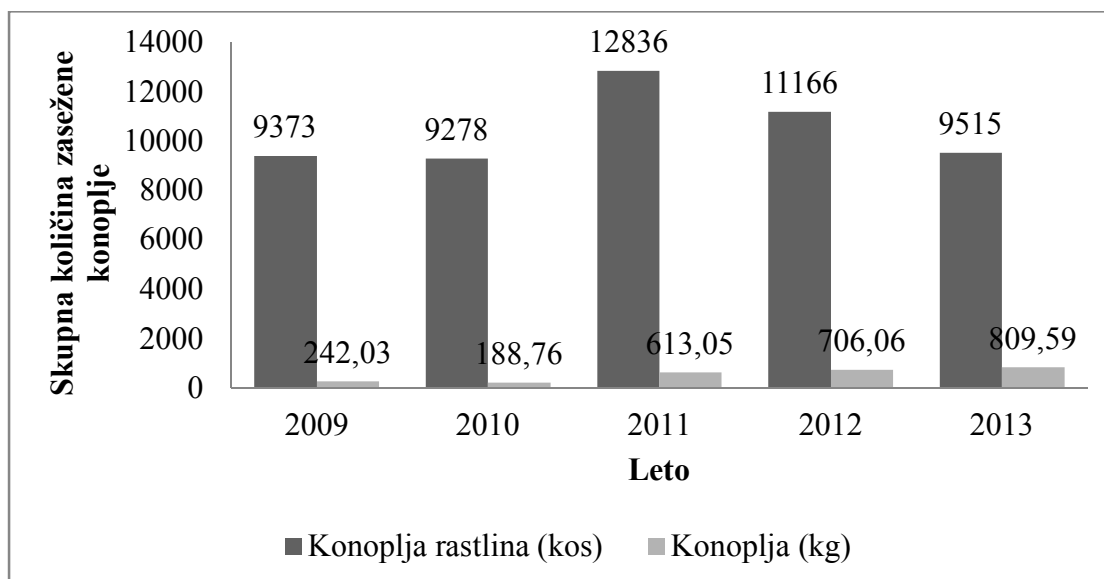
Represija na področju drog je seveda odvisna od pravne ureditve, ki se med posameznimi državami razlikuje, kljub vrsti mednarodnih sporazumov in konvencij. Razlike so tako glede vrst prepovedanih drog, ocene njihove škodljivosti in sankcij, ki so zagrožene, kot tudi glede kaznovanja oseb, ki so tako ali drugače povezane z drogami. Celo v Evropski uniji so te razlike relativno velike. Urejanju zadev s pravnimi sredstvi botruje predstava, da se bo zakon utelesil v dejavnosti slehernega individua: pri večini s ponotranjenjem norme, pri manjšini pa s pomočjo represivnih ukrepov. Organi represije so dolžni ukrepati v skladu z obstoječo kazensko (materialno in procesno) zakonodajo. Tisto, kar je kaznivo, morajo odkrivati in preganjati, to pa so na področju drog pri nas dejanja neupravičene proizvodnje in prometa z mamili in omogočanja uživanja mamil. Vse to pa je treba storiti v skladu z določili zakona o kazenskem postopku. Kljub temu so v praksi velikokrat razlike med tem, kar je predpisano, in med dejanskim izvajanjem, in sicer na obeh področjih, materialnem in procesnem. Slovenija je v zadnjih letih postala pomembna proizvajalka konoplje, saj represivni organi vsako leto odkrivajo vse več laboratorijev, v katerih posamezniki gojijo konopljo za prodajo. Tako ni

neobičajno, da se policija usmeri predvsem v odkrivanje hujših kaznivih dejanj in pri tem zanemari manj huda dejanja. Prav tako ni izjema, da organi pregona odpustijo kazni storilcu, ki informira o pomembnejših preprodajalcih ali vodjih kriminalne združbe. To se seveda pozna tudi v kriminalni statistiki, ki ni naklonjena policiji. Število prijavljenih oz. ovadenih kaznivih dejanj v zvezi z drogami še zdaleč ni pravi pokazatelj razmer na tem področju. Tisto, kar je odkrito, je torej le proizvod naključja ali bolj ali manj uspešnega dela policije, carine in drugih represivnih organov. Število odkritih primerov oziroma vloženih ovadb je lahko varljivo pri ocenjevanju uspešnosti policije, saj je slednjo mogoče dokazovati s pomočjo statističnih podatkov in na osnovi velikega števila ovadb pričarati mit o uspešnosti, ki je dejansko ni. Veliko število ovadb je namreč slab pokazatelj učinkovitosti, če te niso vsebinsko ovrednotene. Statistika je torej dvorezen meč, ki jo kaže uporabljati previdno, zato se v zvezi s tem vprašanjem pojavlja tudi osnovna dilema: ali je delo policije sploh potrebno? Ali ne bi bilo enako, če bi droge preprosto legalizirali? S tem bi se ognili ogromnim stroškom, ki jih terja boj zoper droge, državno blagajno bi napolnili z vrsto novih davkov, preprečili bi delovanje organiziranih kriminalnih združb in boljše nadzirali dogajanje na sceni, ko je učinek policije tako ali tako majhen (Droge na tehtnici 1992, 105–106).

Slika 1: Globalni zaseg konoplje v 1000 kg, 2004–2014

Vir: UNODC 2016, 43

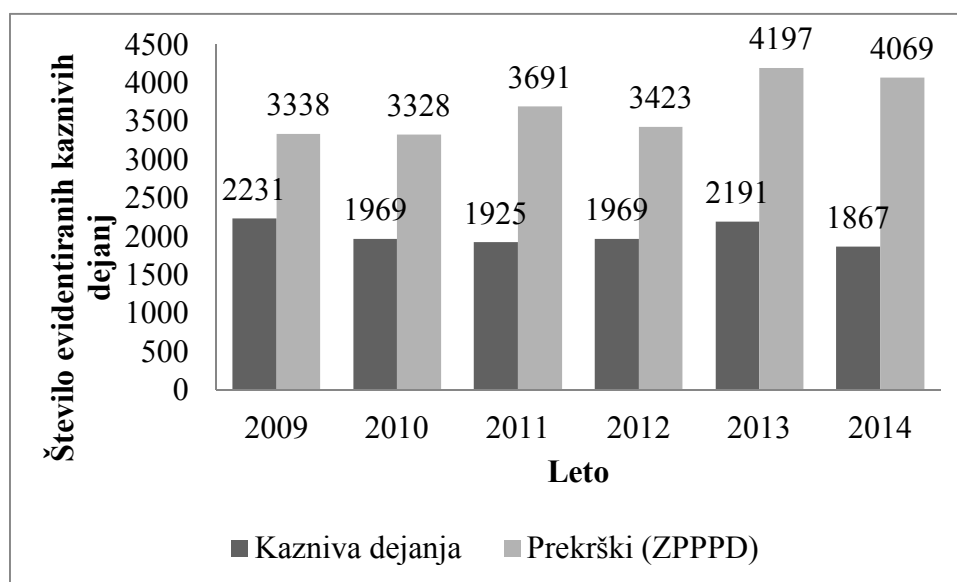
Slika 2: Skupna količina zasežene konoplje v Republiki Sloveniji, 2009–2013

Vir: NIJZ 2014b, 113

Trgovina z drogo je najbolj dobičkonosna dejavnost. Med proizvajalcem in končnim prodajalcem je povprečno po osem posrednikov, zaslužek pa se vsakič podvoji. Iz raziskav v okviru Europolja je razvidno, da v Evropi izhaja 90 % denarja, ki ga plačajo za nakup končni uporabniki, iz kriminalne dejavnosti, kar po drugi strani predstavlja polovico vsega s kriminalom pridobljenega denarja (Dobovšek 2012, 44). Organiziran kriminal je izredno prilagodljiv, motiviran, tajen, zapleten in dovršen, ima izjemno logistiko in sestavo organizacije ter delitev dela. Kriminal deluje kot mednarodna korporacija in ustvarja strateške povezave z drugimi kriminalnimi organizacijami. Ena izmed značilnosti skupin organiziranega kriminala je težnja k monopolizaciji in vpliv na državne institucije (Pezelj

2002, 158). Potemtakem bi bilo dejansko število kaznivih dejanj zaradi drog znatno višje, saj lahko predvidevamo, da policija ne zabeleži vseh tovrstnih dejanj. Nemogoče je natančno določiti razsežnosti nezakonite dejavnosti, saj vse ocene in statistike, ki so bile izdelane o nezakoniti trgovini z drogami, ugotavljajo, da policija in carina zaplenita največ do 10 % prepovedanih drog, ki se pojavljajo na trgu (Merc 1995, 34).

Samo uživanje prepovedanih drog torej zakonsko ni prepovedano, ni ne kaznivo dejanje ne prekršek. Vendar je treba upoštevati, da ima uporabnik med uživanjem prepovedano drogo še vedno v svoji posesti, zato ga lahko doleti sankcija za prekršek nedovoljene posesti manjše količine prepovedanih drog za enkratno uporabo. Ker v kazenskem zakoniku ni opredeljena količina prepovedane droge, ki bi bila postavljena kot meja za obstoj kaznivega dejanja, teoretično pomeni, da že manjša količina prepovedane droge v posesti zadostuje kot predmet kaznivega dejanja, ki lahko privede do prestajanja zaporne kazni (Griljc 2007, 54–56).

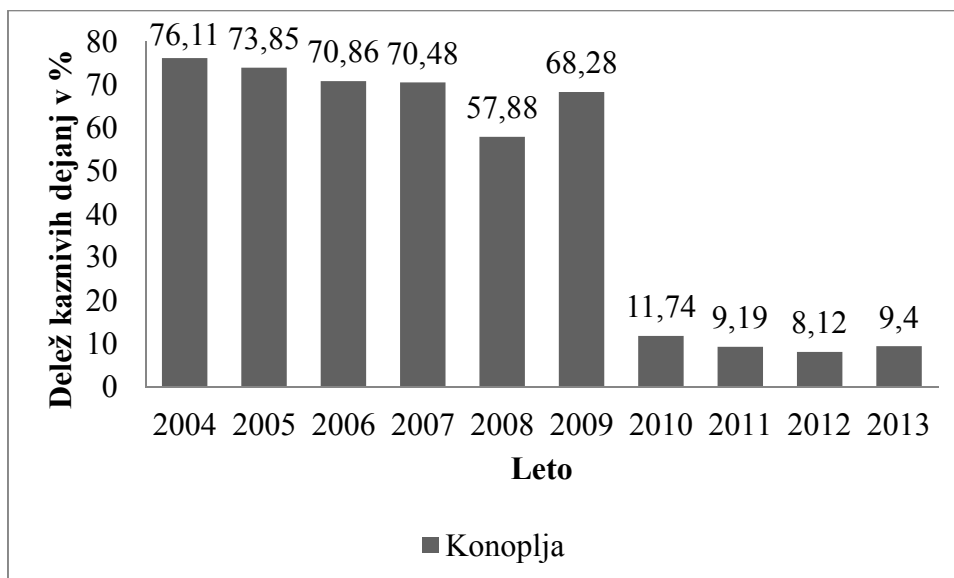

Slika 3: Skupno število evidentiranih kaznivih dejanj in prekrškov s področja prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, 2009–2014

Vir: NIJZ 2015, 51

4.2 Upravičevanje proračunskih sredstev

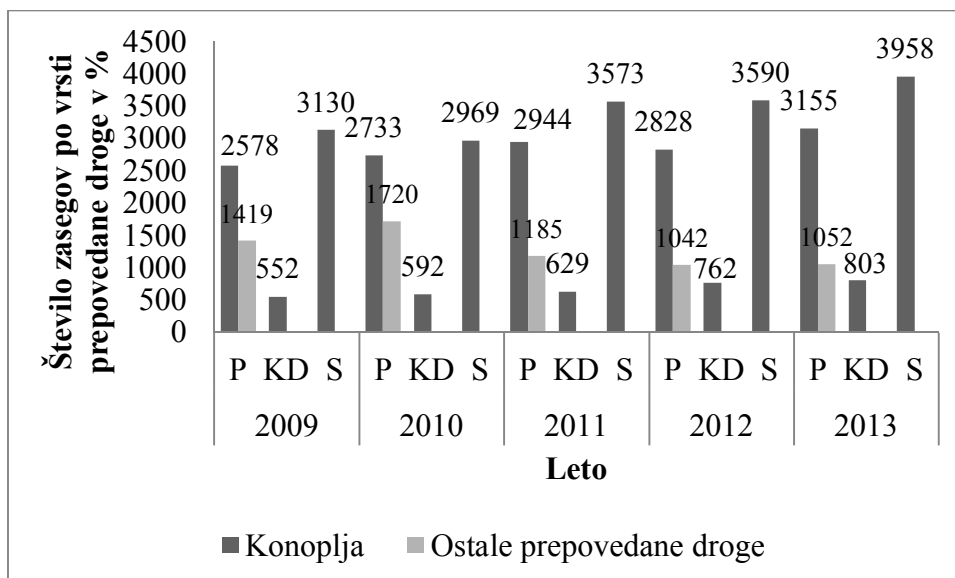
»Sodobna propaganda, vključena v »vojno proti drogam«, poudarja »militantno-nasilni model«, ki vključuje kriminalizacijo, moč orožja, intervencijo in kaznovanje, namesto dekriminalizacije, tretmajev, vzgoje in družbene spremembe« (Elias v Lukšič 1992, 78). Nedelman trdi, da je legalizacija rizična politika, vendar je sedanja politika kriminalizacije povsem propadla, saj bi rada hkrati temeljila na še bolj represivni in dražji formi (Lukšič 1992, 79). Največ kaznivih dejanj in prekrškov s področja prepovedanih drog je povezanih s konopljo, sledijo ji heroin, amfetamini in kokain.

Slika 4: Delež kaznivih dejanj glede prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, 2004–2013

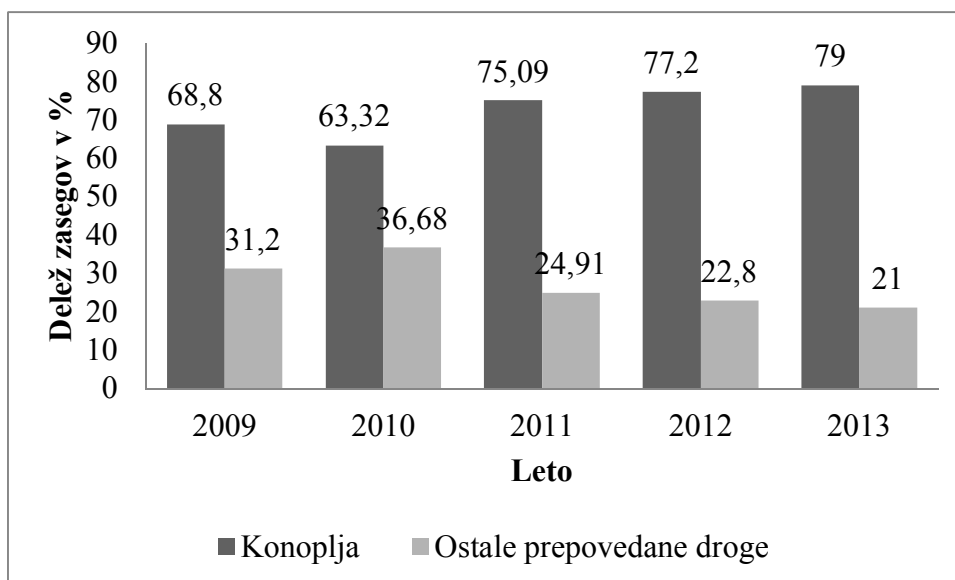
Vir: EMCDDA 2014

Nekako bi lahko dejali, da je v Sloveniji odkrita kriminaliteta dokaz za upravičevanje porabljenih sredstev za delovanje represivnih organov. Število odkritih kaznivih dejanj s področja prepovedanih drog se je v časovnem obdobju 2004–2011 povišalo za 37 %, nenehno se povečuje tudi število odkritih prekrškov, ki se nanašajo na neupravičeno posest in odkritje osumljencev storitve kaznivih dejanj. Število zasegov in količina zaseženih prepovedanih drog v Sloveniji naraščata, to pa velja predvsem za tiste droge, ki so najbolj razširjene. Zaznano je tudi povečano delovanje kriminalnih združb iz Albanije, ki se ukvarjajo z nedovoljeno preprodajo prepovedanih drog v srednjo Evropo, predvsem konoplje in njenih derivatov. Slovenija je država porabnica prepovedanih drog in tranzitna država, čez katero potekajo prometne poti in v kateri se sklepajo posli za nedovoljeno proizvodnjo prepovedanih drog in promet z njimi. Zato se v prihodnje pričakuje povečano proizvodnjo prepovedane droge konoplje, ki se goji v zaprtih prostorih na območju Republike Slovenije (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije 2013, 41–42).

Slika 5: Število zasegov po vrsti prepovedane droge v Republiki Sloveniji, razdeljeno po prekrških in kaznivih dejanjih, 2009–2013

Vir: NIJZ 2014b, 113

Slika 6: Delež zasegov po vrsti prepovedane droge v Republiki Sloveniji, 2009–2013

Vir: NIJZ 2014b, 113

Ob analizi predstavljenih podatkov se razkriva, da na osnovi visokih statistik pri nas organi pregona opravičujejo nadaljnjo porabo proračunskih sredstev v povezavi s konopljo. Za konec je pomembno poudariti, da je vojna proti drogam najdaljša uradno napovedana vojna v tem nemirnem stoletju: traja dlje kot prva in druga svetovna vojna ter vojni v Koreji in Vietnamu skupaj in še vedno ji ni videti konca. Ker gre za vojno proti človeškim željam, v njej ni mogoče zmagati v nobenem pomenu te besede. In ker imajo od nje največjo korist politiki, ki jo spodbujajo, moramo med njimi z vsemi silami poskusiti poiskati poštene in humane, ki bodo pomagali obrazložiti javnosti, da je mir boljši od vojne, četudi se »sovražnik« imenuje tako neumno, kot se sliši, »droge« (Szasz, Droge na tehtnici, 36).

5 UČINKI LEGALIZACIJE NA DRŽAVNI PRORAČUN

Legalizacija konoplje je v vsesplošnem porastu in ne kaže znakov upočasnjevanja. Najbolj prepričljiv dejavnik, ki zagovarja legalizacijo je povečanje davčnih prihodkov od legalno prodane konoplje. Zato bomo na kratko predstavili nekaj ugotovitev glede učinkov legalizacije na državni proračun v državah, v katerih je do legalizacije že prišlo in potencialnih učinkov legalizacije v državah, v katerih do legalizacije še ni prišlo.

Leta 2015 je prodaja rekreativne in medicinske konoplje v Koloradu prispevala k davčnemu donosu v višini 135 milijonov ameriških dolarjev, v Washingtonu 129 milijonov ameriških dolarjev (Washington State Department of Revenue 2017). Kar je v primeru Kolorada znašalo 1,4 % bruto domačega proizvoda (Colorado Department of Revenue, 48), Washingtona pa 0,7 % bruto domačega proizvoda leta 2015 (Washington State Department of Revenue 2015). Državi pridobljena sredstva namenjajo za izgradnjo javnih šol ter javne programe, kot sta program proti zlorabi drog in program za ureditev uporabe konoplje. Pridobljeni davčni prihodki so namenjeni tudi pokritju morebitnih škodljivih učinkov, ki jih je povzročila legalizacija konoplje (Hajizadeh 2016).

Tako bi potencialna legalizacija uporabe konoplje v rekreacijske namene v Kanadi zaradi visoke prisotnosti črnega trga prinesla precejšnje davčne prihodke, saj je konoplja takoj za alkoholom druga najbolj uporabljena snov za omamljanje. Na podlagi raziskave opravljene s strani Canadian Imperial Bank of Commerce (CIBC), bi industrija z legalizacijo letno lahko ustvarila 10 milijard ameriških dolarjev prihodkov (Hajizadeh 2016), kar bi znašalo 3,5 % bruto domačega proizvoda leta 2015 (Department of Finance Canada 2015, 15). V primeru, da bi se kanadska vlada odločila postaviti dovolj visoko »sin tax« obdavčitev (obdavčitev, ki predstavlja obliko davka na porabo alkoholnih in tobačnih izdelkov, katero bi lahko primerjali z našimi trošarinami), bi lahko davčna stopnja od prodaje konoplje znašala celo 50 % ali več. Legalizacija bi lahko prinesla višjo stopnjo zaposlitve, hkrati pa bi lahko ustvarila priložnost za posameznike, ki bi se zaposlili kot izobraževalci in spodbujevalci varne uporabe konoplje. Poleg tega bi legalizacija bistveno zmanjšala porabo proračunskih sredstev namenjenih izvajanju policijske represije in bi lahko privedla do znatnih prihrankov povezanih s stroški nadzora drog v Kanadi (Hajizadeh 2016).

Profesor Miron je leta 2008 prišel do zaključka, da bi z legalizacijo prepovedanih drog v ZDA letno pridobili 34,3 milijarde ameriških dolarjev davčnih prihodkov, od katerih bi 6,4 milijarde ameriških dolarjev pridobili z legalizacijo konoplje (Miron 2010, 1), kar znaša 0,7

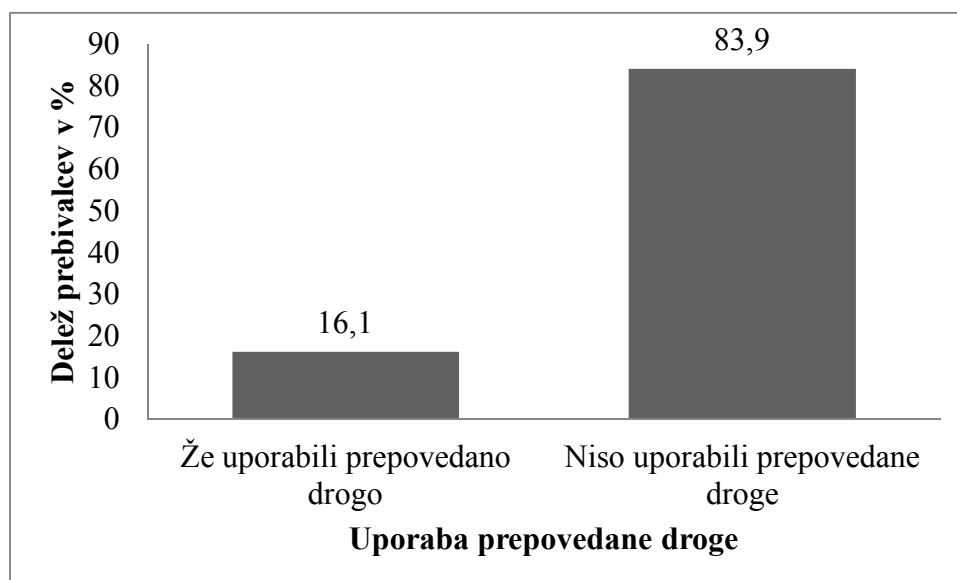
% bruto domačega proizvoda istega leta (US Government Revenue 2015). Jon Gettman je na podlagi analize podatkov pridobljenih s strani urada Office of National Drug Control Policy in s pomočjo preprostega procentnega računanja ocenil, da bi leta 2007 lahko prihranili pri izdatkih za pravosodje 16,4 milijard ameriških dolarjev, pri izdatkih za sistem kazenskega pravosodja in drugih javnih stroških 36,4 milijard ameriških dolarjev, pri stroških za državne in lokalne popravne ustanove 13,2 milijard ameriških dolarjev, pri stroških pregona 6,2 milijarde ameriških dolarjev ter ostalih stroških 6,2 milijarde ameriških dolarjev. Miron je mnenja, da je ocena Gettmana o prihranku na izdatkih za pravosodje dokaj natančna, a nekoliko previsoka, kljub temu, da bi se z legalizacijo znižalo število aretacij v zvezi s posedovanjem in prodajo konoplje (Glasuer 2012, 25-26). V raziskavi z naslovom The Budgetary Implications of Drug Prohibition je leta 2010 ocenil, da bi ta prihranek znašal 13,7 milijard ameriških dolarjev (Miron 2010, 1). Oba sta mnenja, da legalizacija drog prinaša tako pozitivne kakor negativne posledice za družbo kot celoto, in zdravje posameznika. Vendar sta mnenja, da bi legalizacija iz ekonomskega vidika prinašala več pozitivnih kakor negativnih posledic. Saj bi država v primeru, da bi bile droge zakonite, lahko obdavčila njihovo prodajo in proizvodnjo. Posledično bi se državni izdatki zmanjšali in davčni prihodki povečali.

6 EMPIRIČNI DEL

Trgovina z prepovedanimi drogami ne pozna recesije, dobički od marž pa so tako visoki kot v nobeni drugi veji gospodarstva.

6.1 Analiza podatkov o stanju v državi na področju prepovedanih drog

V Sloveniji je bila leta 2008 izvedena prva raziskava o razširjenosti uporabe prepovedanih drog med polnoletnimi prebivalci, ki je podrobneje osvetlila razširjenost tega pojava. V letih 2011 in 2012 pa je bila v Sloveniji z uporabo metodologije Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) na reprezentativnem vzorcu izvedena Anketa o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog med prebivalci, starimi od 15–64 let. Po podatkih te ankete je 16,1 % prebivalcev Slovenije vsaj enkrat v življenju že uporabilo katero izmed prepovedanih drog, najvišji delež, 5,8 %, jih je uporabilo konopljo. Vseživljenjska uporaba konoplje je v najvišjem deležu prisotna pri tistih, ki so v procesu izobraževanja, torej pri učencih, dijakih in študentih (NIJZ 2014b, 19–20). Čeprav podatki uporabe marihuane med letoma 2002 in 2010 kažejo na statistično značilen trend upadanja deleža petnajstletnikov, ki so marihuano že kdaj poskusili oziroma so jo uporabili v zadnjih 12 mesecih, lahko ob podrobnejšem pregledu dogajanja v posameznih časovnih obdobjih vidimo, da se je ta delež statistično značilno znižal samo med letoma 2002 in 2006, medtem ko med letoma 2006 in 2010 zaznavamo statistično značilne neugodne trende naraščanj (NIJZ 2015, 12).

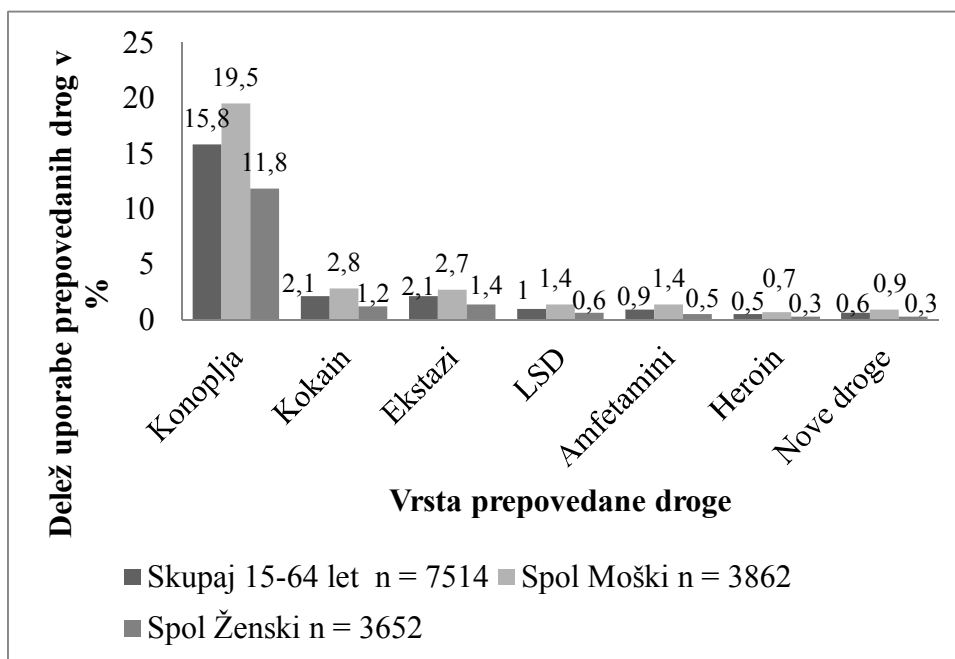

Slika 7: Delež prebivalcev Republike Slovenije, starih od 15 do 64 let, ki so kadar koli v življenju uporabili prepovedano drogo

Vir: NIJZ 2014d, 21

Med tistimi, ki so vsaj enkrat v življenju že uporabili prepovedano drogo, jih je najvišji delež (15,8 %) uporabil konopljo. Kokain je vsaj enkrat v življenju uporabilo 2,1 % prebivalcev

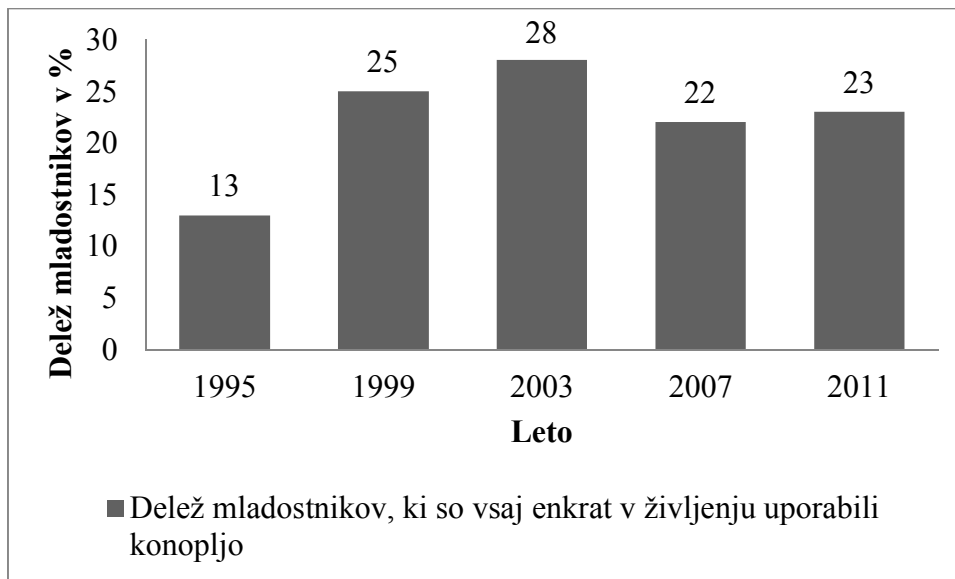
Slovenije, enak delež jih je uporabilo ekstazi, LSD je uporabil 1,0 %, amfetamine 0,9 % in heroin 0,5 % prebivalcev Slovenije (NIJZ 2014d, 21).

Slika 8: Delež uporabe prepovedanih drog v Republiki Sloveniji (2011–2012)

Vir: NIJZ 2014d, 20

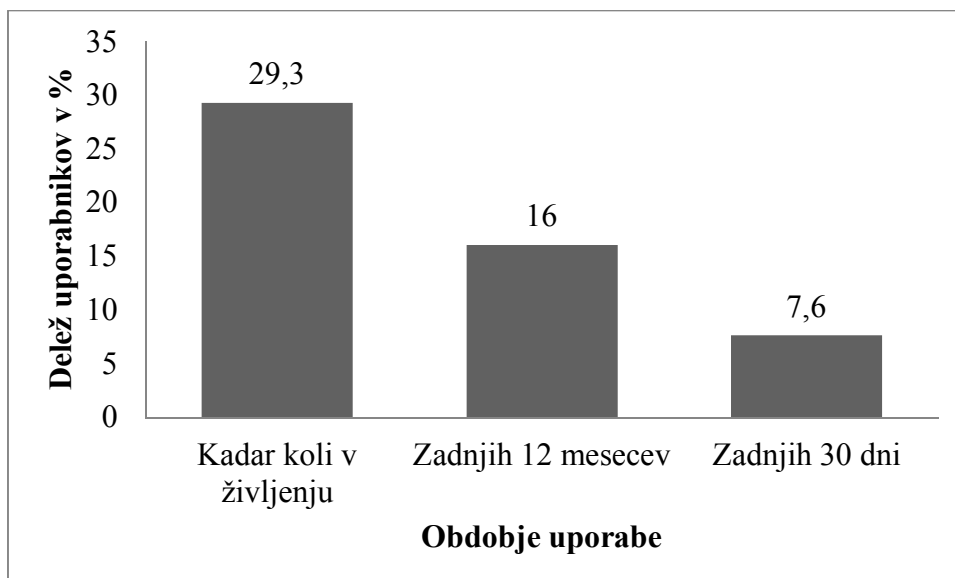
Pri mladostnikih se redna uporaba konoplje pogosto kaže v slabši akademski uspešnosti, poleg tega se pri tistih, ki jo redno uporabljajo, poveča tudi verjetnost, da bodo uporabili druge prepovedane droge. Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino (ESPAD) spremlja uporabo drog med mladimi od leta 1995. Mladi v Sloveniji ocenjujejo, da je redna uporaba konoplje manj nevarna za zdravje kot redna uporaba alkohola, vendar so v večini mnenja, da redna uporaba konoplje predstavlja tveganje za zdravje. Na osnovi rezultatov lahko zaključimo, da je slaba četrtina (23 %) slovenskih dijakov v starosti od 15 do 16 let vsaj enkrat v življenju poskusila katero izmed prepovedanih drog, pri skoraj vseh primerih je šlo za konopljo (NIJZ 2014c).

Slika 9: Delež mladostnikov v starosti 15–16 let v Republiki Sloveniji, ki so vsaj enkrat v življenju uporabili konopljo, v letih 1995, 1999, 2003, 2007 in 2011

Vir: NIJZ 2014c

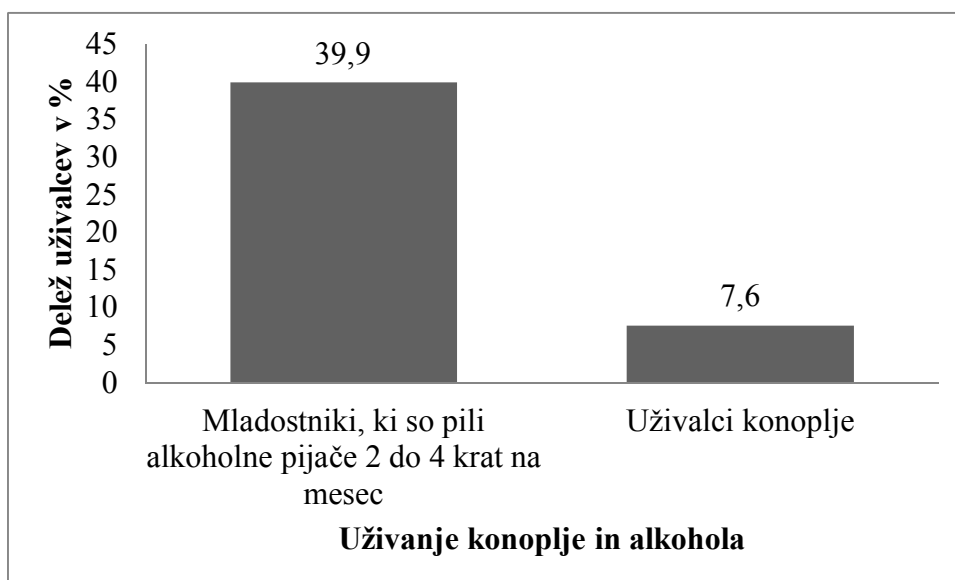
Za merjenje razširjenosti in uporabe drog so v splošni populaciji uporabili tri standardne časovne okvire, in sicer: uporaba droge kadar koli v življenju (uporaba droge v katerem koli trenutku v življenju posameznika), uporaba droge v zadnjih 12 mesecih pred raziskavo (uporaba droge v zadnjem letu) in uporaba droge v zadnjih 30 dneh pred raziskavo (uporaba droge v zadnjem mesecu) (NIJZ 2014d, 17). Po izobrazbi in statusu je bil delež vseživljenjske uporabe konoplje/hašiša najvišji med tistimi z višješolsko izobrazbo ali več in tistimi, ki so bili v procesu izobraževanja (učenci, dijaki, študenti), najnižji pa med upokojenimi. Glede na povprečje v Evropi je raba konoplje med slovenskimi mladostniki bolj razširjena. (NIJZ 2014d, 23).

Slika 10: Delež učencev, dijakov in študentov v Republiki Sloveniji, ki so uporabili konopljo/hašiš kadar koli v življenju, v zadnjih 12 mesecih in v zadnjih 30 dneh leta 2012

Vir: NIJZ 2014d, 23

Delež med tistimi, ki so pili alkohol od 2- do 4-krat na mesec je v primerjavi s tistimi, ki so uživali konopljo v zadnjem mesecu, znatno višji. Najvišji delež med tistimi, ki so pili alkohol v zadnjem letu, je ravno med mladostniki v procesu izobraževanja (NIJZ 2014d, 44-45).

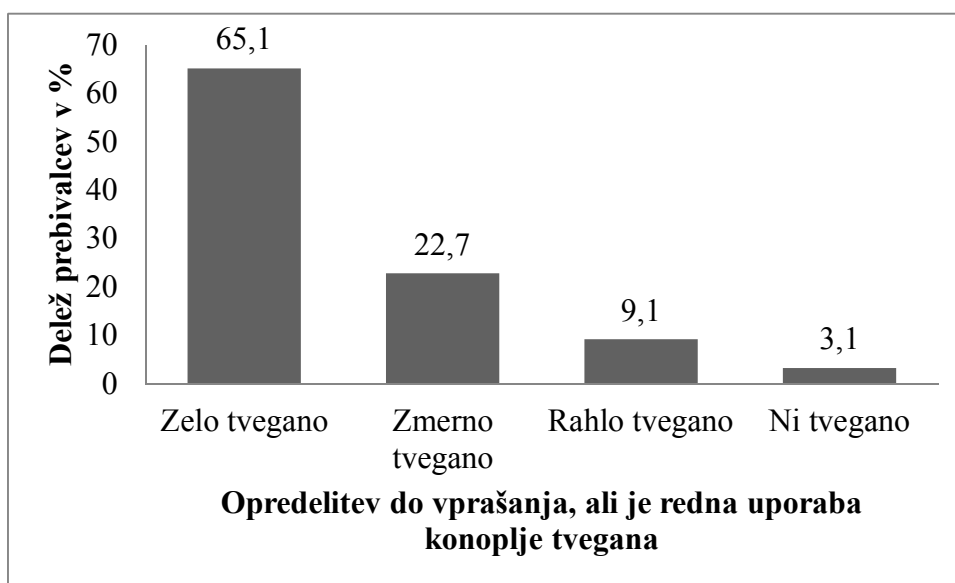

Slika 11: Uživanje alkohola in konoplje med učenci, dijaki in študenti v Republiki Sloveniji leta 2012

Vir: NIJZ 2014d, 45

Prebivalci Slovenije so s pomočjo mnenjskih vprašanj, ki so bila zajeta v Anketi o uporabi alkohola, tobaka in drugih drog med drugim izrazili tudi svoja mnenja o tveganju, povezanem z redno uporabo konoplje, in o tem, ali bi morala biti uporaba konoplje dovoljena.

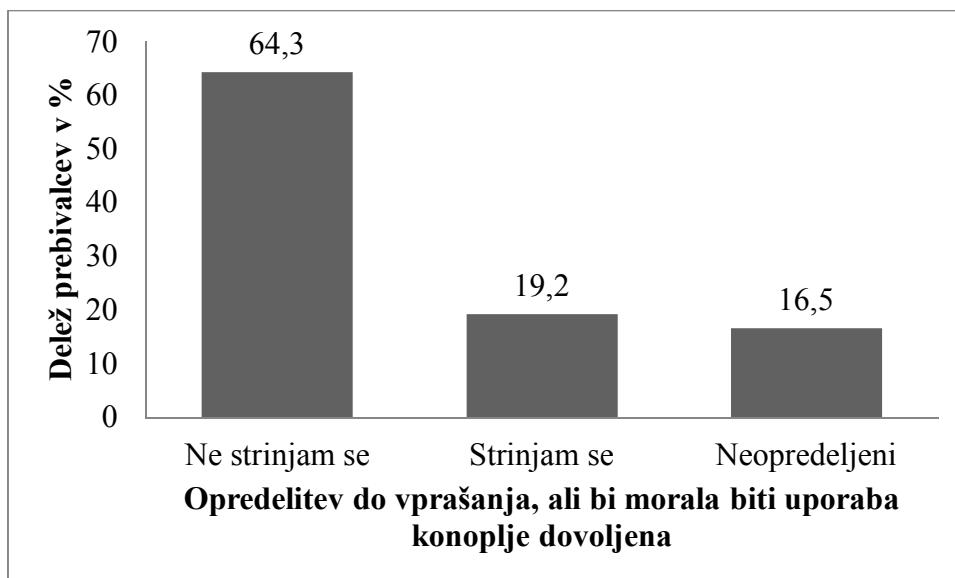
Na vprašanje, ali ljudje tvegajo, če redno uporabljajo konopljo, sta okoli dve tretjini (65,1 %) prebivalcev Slovenije, starih od 15 do 64 let, odgovorili, da zelo tvegajo, približno petina (22,7 %) jih je menila, da zmerno tvegajo, približno desetina (9,1 %) pa, da rahlo tvegajo. Le 3,1 % prebivalcev Slovenije je menilo, da ljudje ne tvegajo, če redno uporabljajo konopljo. Redno uporabo konoplje je z zelo visokim tveganjem povezoval višji delež žensk kot moških, višji delež starejših od 45 let, upokojenih in zaposlenih ter tistih, ki so bili v procesu izobraževanja. Da redna uporaba konoplje ni tvegana, je v najvišjem deležu menila najmlajša starostna skupina (15–24 let), po izobrazbi pa so v višjem deležu tako menili tisti z osnovnošolsko in srednješolsko izobrazbo ter tisti z višješolsko izobrazbo ali več (NIJZ 2014d, 25).

Slika 12: Delež prebivalcev Republike Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali je redna uporaba konoplje tvegana

Vir: NIJZ 2014d, 25

Na vprašanje ali bi morala biti uporaba konoplje dovoljena, je več kot polovica (64,3 %) prebivalcev Slovenije odgovorila nikalno, približno petina (19,2 %) jih je menila, da bi uporaba konoplje morala biti dovoljena, 16,5 % pa je bilo neopredeljenih. Dovoljeni uporabi konoplje so bili v višjem deležu naklonjeni moški v starostni skupini do 34 let. Najstarejša starostna skupina (55–64 let) pa v najvišjem deležu ni bila naklonjena dovoljeni uporabi konoplje. Po izobrazbi so se z dovoljeno uporabo v najvišjem deležu strinjali tisti z višješolsko izobrazbo ali več, po statusu pa so bili tisti, ki so bili v procesu izobraževanja, in brezposelni, naklonjeni dovoljeni uporabi v višjem deležu kot zaposleni in upokojeni (NIJZ 2014d, 26–27).

Slika 13: Delež prebivalcev Republike Slovenije, starih 15–64 let, glede na opredelitev do vprašanja, ali bi morala biti uporaba konoplje dovoljena

Vir: NIJZ 2014d, 26

Ob raznolikih podatkih, zbranih s pomočjo raziskave ESPAD, s katero spremljajo uporabo drog med mladimi, bi bilo zanimivo opraviti analizo pogostosti uživanja konoplje, ali konopljo uživajo sami oz. v družbi ter v katerem delu dneva jo uživajo. Na osnovi dobljenih podatkov bi anketirance razdelili glede na vzorce uživanja in ugotovili, kateri so ključni dejavniki pri preprečevanju tvegane uporabe med mladimi. Ta isti vzorec sodelujočih bi lahko po desetih letih ponovno anketirali in analizirali tudi podatke o morebitnem prehodu na uporabo trdih drog ter, ali je uporaba konoplje v mladostniških letih vplivala na njihovo izobraževanje in kasnejšo zaposlitev.

6.2 Opredelitev problema

Družba brez drog je iluzija, saj se slednje uporabljajo v skoraj vseh družbah, slojih in časih. Zagovorniki milejše kaznovalne politike dokazujejo, da bi legalizacija konoplje imela mnogo pozitivnih učinkov, od zmanjšanja kriminala do znižanja števila obolenj ter nadzora nad uporabo. Poleg tega domnevajo, da se število uživalcev ne bi bistveno povečalo, čeprav niso vsi enakega mnenja in navajajo, da bi se z lahko dostopnostjo konoplje povišalo število občasnih uživalcev in posledično povišalo število odvisnikov (Auer 2001, 188–189). Vendar je vsako sprostitev prodaje drog treba skrbno pretehtati v luči tveganja in morebitnih koristi. Od leta 1995 se je število zasegov konoplje v Republiki Sloveniji strmo povišalo, kar pa ni prineslo povišanja cene konoplje na črnem trgu; cena se je, v nasprotju s prepričanji, z leti celo nekoliko znižala. Raba drog v veliki meri odvisna od dostopnosti, cene, socialnih norm in strahu pred navzkrižji z zakonom. Zagovorniki legalizacije poudarjajo, da je nesmiselno prepovedati nekaj, kar uživa toliko ljudi in kar ni škodljivo nič bolj kot npr. alkohol (Auer 2001, 180–191).

Med uporabniki je konoplja najbolj razširjena droga, uporablja jo 3,8 % svetovnega prebivalstva v starosti od 15 do 64 let, kar naj bi znašalo približno 159 milijonov ljudi vseh ras in slojev (EMCDDA 2008, 192). Ocenjen letni obseg črnega trga s konopljo v Republiki Sloveniji znaša 20 milijonov evrov ob predpostavki, da policija in carina zaplenita največ do 10 % prepovedanih drog (Belovič, Škrinjar in Verbič 2016, 11).

Pri nas je konoplja še vedno stigmatizirana, kljub temu, da jo nekatere države pospešeno legalizirajo ali dekriminlizirajo. Nekatere države so z legalizacijo uspele ustvariti tudi ekonomsko zgodbo o uspehu, kot npr. Nizozemska in Kolorado. Po grobih ocenah naj bi Republika Slovenija ob legalizaciji konoplje samo od davkov iztržila 25 milijonov evrov (Belovič, Škrinjar in Verbič 2016, 11).

Poleg Združenih narodov je tudi Evropski parlament že januarja 2010 organiziral javno zaslihanje, ki institucijam v Evropski Uniji priporoča, naj spodbujajo iniciative državljanov, ki se zavzemajo za produkcijo in distribucijo količine konoplje, potrebne za njihovo osebno uporabo, s čimer se zmanjša škoda zaradi odvisnosti uporabnikov od črnega trga (ENCOD 2010). Z zmanjšanjem črnega trga bi se posledično občutno zmanjšala ogroženost otrok pred zlorabo, pa tudi bolniki bi s samozdravljenjem razbremenili zdravstveno blagajno (Predlog zakona o konoplji 2014).

Države si od legalizacije konoplje lahko obetale tudi nove proračunske prihodke, predvsem z naslova prispevkov in davkov. Ekonomist Jeffrey A. Miron, avtor študije o konoplji, je izračunal, da bi lahko letno privarčevali 13,7 milijarde dolarjev, namenjene za policijo, sodišča in zapornike v Združenih državah Amerike (ZDA), ki so bili aretirani zaradi preprodaje ali posedovanja konoplje. Izračunal je tudi, da bi legalizacija konoplje v zvezni proračun prinesla 6,4 milijarde dolarjev davkov od prodaje (Miron 2010).

Na tej točki se sami od sebe zastavita vprašanji: koliko bi znašali davčni prilivi v državno blagajno, pridobljeni od prodaje konoplje, ter kakšni bi bili učinki legalizacije?

6.3 Namen in cilji

Namen magistrske naloge je predstaviti problematiko povezano s konopljo ter na osnovi teoretične razprave in izvedbe empirične raziskave proučiti gospodarske učinke, ki bi jih prinašala legalizacija konoplje.

Cilj magistrske naloge, je usmerjen predvsem v zaznavanje davčnih prihodkov, ki bi jih prinašalo legalizirane konoplje in s tem tudi prodajo te v Republiki Sloveniji ter ugotoviti vpliv na ekonomske učinke.

Cilji naloge so ugotoviti vlogo organov pregona, število uporabnikov konoplje, stanje v državi na področju prepovedanih drog ter ekonomske koristi legalizacije konoplje. Na podlagi predhodnih ugotovitev bomo podali oceno učinkov legalizacije.

6.4 Hipoteza

Postavili smo samo eno hipotezo, s katero želimo zajeti celotno tematiko naloge. Hipoteza se glasi: legalizacija konoplje prinaša večmilijonski davčni priliv v državni proračun.

6.5 Metode za doseganje ciljev

Z zbiranjem in interpretacijo podatkov želimo predstaviti problematiko, povezano s konopljo, ugotoviti višino davčnih prilivov v državno blagajno, pridobljenih od prodaje konoplje, ter ugotoviti učinke legalizacije.

Raziskava je bila kvalitativna, v okviru katere smo pridobljene sekundarne podatke analizirali s pomočjo metode analize vsebine pisnih in internetnih virov, metodo deskripcije, metodo kompilacije in komparativno metodo.

V teoretičnem delu smo uporabili metodo zbiranja podatkov ter deskriptivno metodo, s katerima smo predstavili vsa pomembna dejstva. Predstavili smo konopljo kot rastlino in njeno uporabo, podali družbena stališča o uporabi konoplje, politično mnenje ter teorije ekonomistov o njeni legalizaciji, preučili in primerjali zakonodajo na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, Koloradu ter na Nizozemskem. Podali smo učinke legalizacije na državni proračun v državah, v katerih je do legalizacije že prišlo in potencialnih učinkov legalizacije v državah, v katerih do legalizacije še ni prišlo. Uporabili smo sekundarne podatke, pridobljene s pomočjo domače in tuje literature ter dostopnih virov.

V empiričnem delu naloge smo uporabili metodo kompilacije in analizo podatkov ter kasneje še komparativno metodo. Pri obravnavi statistike smo analizirali podatke o stanju v navedenih državah na področju prepovedanih drog.

Analizirali smo podatke o povprečni porabi konoplje, številu uporabnikov, povprečni ceni konoplje, številu kaznivih dejanj in prekrškov ter številu zasegov konoplje.

V zaključku magistrske naloge bomo s pomočjo sinteze povezali posamezne ugotovitve v celoto.

6.6 Predpostavke in omejitve

Menimo, da je to delo že od začetka obsojeno na nepopolnost, saj zaradi nedostopnosti do nekaterih zbirk podatkov ni možno podati učinka legalizacije konoplje na gospodarstvo v

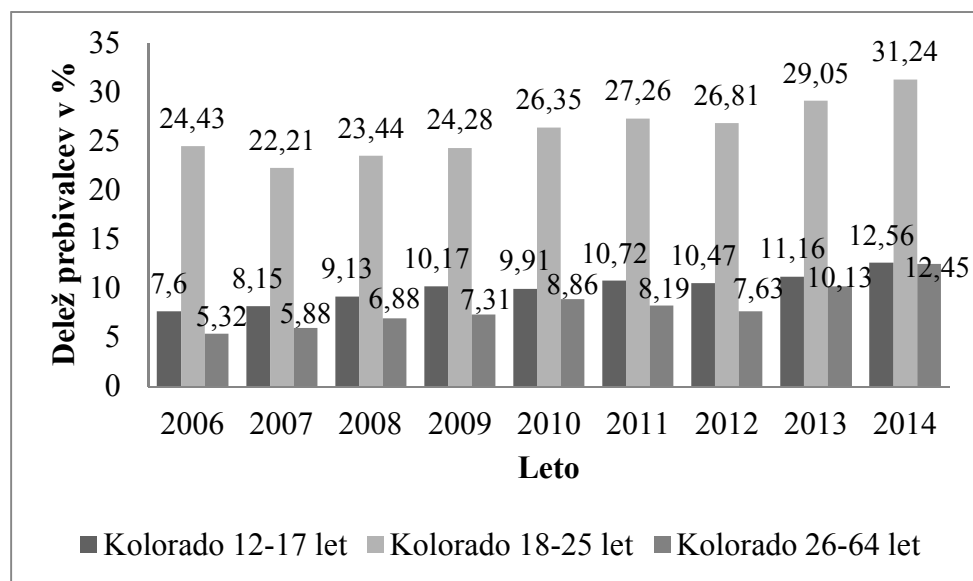
Republiki Sloveniji. Zato je namen podati predvsem dober približek dejanskemu stanju ter prikazu potencialnih proračunskih učinkov legalizacije konoplje v Republiki Sloveniji. Navezovali smo se na pridobljene sekundarne podatke, katerih pravilnosti nismo preverjali, ti pa se zaradi današnjih razmer v bodoče lahko tudi spremenijo. Preučevali smo podatke o stanju v državi na področju prepovedanih drog, ki so nam služili za izračun trošarin in davčnih prihodkov od prodaje konoplje, ostale vidike (kriminal, zakonodaja, obremenjenost sodstva, policije itd.) smo omenili za lažje razumevanje tematike. Pri izračunu prilivov v državno blagajno smo se omejili na dostopne podatke o rednih uživalcih konoplje v letu 2012.

7 OCENA UČINKOV LEGALIZACIJE V REPUBLIKI SLOVENIJI

Pri oceni učinkov legalizacije je treba upoštevati tako socialne vidike kakor tudi ekonomske, zato bomo za lažjo presojo podali podatke o Koloradu in Nizozemski, ki sta že dekriminlizirali konopljo.

7.1 Vpliv dekriminlizacije na socialno vedenje posameznikov: empirični dokazi v Koloradu in na Nizozemskem

Najprej si oglejmo, kako se je med leti spreminjala uporaba konoplje in morebiten vpliv dekriminlizacije na uporabo konoplje v Koloradu in na Nizozemskem. V Koloradu podatke o razširjenosti in uporabi drog letno raziskujejo s pomočjo ankete National Survey on Drug Use and Health, na Nizozemskem kakor tudi v Evropi pa te iste podatke vsaka štiri leta spremlja Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA). Podatki po dekriminlizaciji konoplje v Koloradu še niso podani, zato si bomo ogledali zbrane podatke do leta 2014.

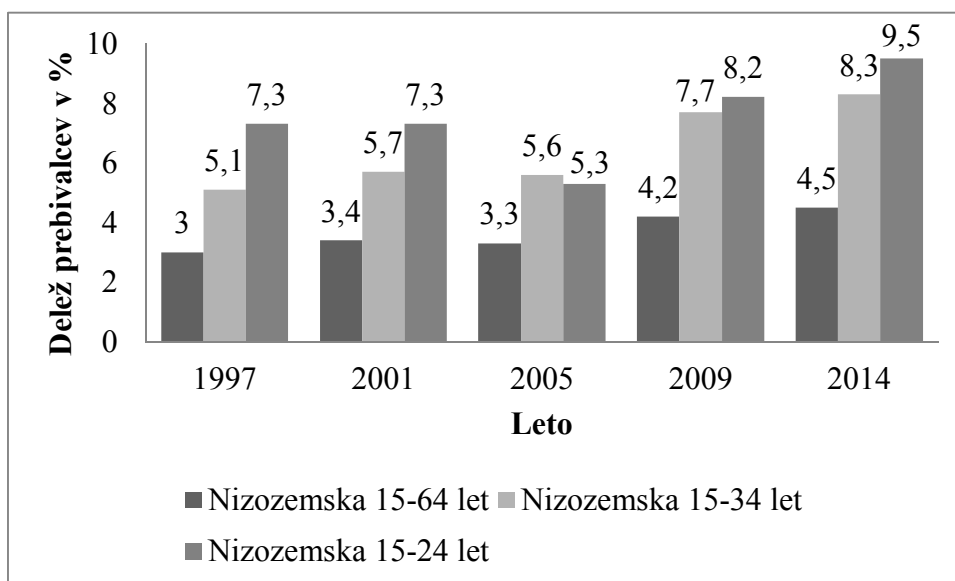

Slika 14: Delež prebivalcev Kolorada, ki so v zadnjih 30 dneh uporabili konopljo med letoma 2006 in 2014

Vir: The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact, 2-8

Rezultati raziskav The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact kažejo, da je v zadnjih letih trend uporabe konoplje med prebivalci Kolorada, starejšimi od 26 let, različen. Od leta 2006 do leta 2010 se je uporaba konoplje višala, leta 2011 in 2012 je padla za približno 0,6 % letno, nato pa se je zvišala za približno 2,5 % letno. Poglejmo si, kako se je spreminjal trend uživanja konoplje med mladostniki v Koloradu. Med njimi se je uporaba konoplje letno poviševala, manjši upad je zaznati le leta 2010. Drugačen trend uporabe so pokazali rezultati raziskave med študenti Kolorada, kjer uporaba konoplje v zadnjih 30 dneh med leti nekoliko niha, vendar ni zaznati večjih odstopanj.

Podatki raziskave o Nizozemski niso primerljivi z ostalimi podatki raziskave zaradi drugačne metodologije analize podatkov uporabljenih v raziskavi leta 2005. Posledično je leta 2005 zaznati upad uporabe konoplje.

Slika 15: Delež prebivalcev Nizozemske, ki so v zadnjih 30 dneh uporabili konopljo v letih 1997, 2001, 2005, 2009, 2014

Vir: EMCDDA 2016

Tudi na Nizozemskem se stopnja uporabe konoplje v zadnjih 30 dneh kljub večletni dekriminalizaciji ni bistveno spremenila. V letih od 1997 do 2014 je zaznati manjšo rast uporabe konoplje med vsemi starostnimi skupinami prebivalcev. Višja, kot je starostna skupina prebivalcev Nizozemske, nižja je stopnja uporabe konoplje v zadnjih 30 dneh.

Da bi imeli boljši vpogled na učinek dekriminalizacije konoplje na socialno vedenje posameznikov, je treba upoštevati tudi stopnjo kriminala, povezanega z dekriminalizacijo.

Čeprav se stopnja uporabe konoplje med prebivalci Kolorada nekoliko višja, se je stopnja kriminala, povezanega s konopljo, po popolni implementaciji Amandmaja drastično spremenila. Število kaznivih dejanj se je od leta 2010 do leta 2014 znižalo za 80,1 %, število prekrškov pa za 84 %. Seveda je ta upad kriminala treba pripisati spremembi zakona o posedovanju in gojenju konoplje (Drug Policy Alliance 2015, 3). Na Nizozemskem pa je situacija nekoliko drugačna: konoplja je po reformi opijskega zakona iz leta 1976 dekriminalizirana, rezultati raziskave The Netherlands Drug Situation kažejo manjše spremembe v stopnji evidentiranih prekrškov. Ti so se od leta 2006 do 2013 zvišali, in sicer za 12 %, medtem pa se je stopnja kaznivih dejanj znižala za 38 % (EMCDDA 2014a, 90–94).

Če na kratko povzamemo, bi lahko zaključili, da dekriminalizacija konoplje na osnovi podanih podatkov nima večjih slabih učinkov na socialno vedenje posameznikov. V stopnji uporabe konoplje je prišlo do manjših nihanj tako pri prebivalcih Kolorada kot Nizozemske.

Medtem pa se je stopnja kriminala, povezanega s posedovanjem, distribucijo in gojenjem konoplje med obema državama znižala.

7.2 Legalizacija in ekonomske koristi: model Jeffrey A. Miron

Podporniki prohibicije menijo, da slednja pripomore k zmanjšanju preprodaje in uporabe prepovedanih drog, kar naj bi posledično vplivalo na zmanjšanje črnega trga. Menijo tudi, da prohibicija vpliva na nižjo stopnjo kriminala, povezanega s prepovedanimi drogami in zvišuje socialno varnost državljanov. Nasprotnega mnenja so zagovorniki legalizacije, ki navajajo, da bi se v državni proračun na zakonit način prilivali davki od prometa s konopljo na račun črnega trga. Legalizacija bi pozitivno vplivala na preobremenjenost sodstva, policije, zdravstva in državnega proračuna. Obremenjevanje policije s primeri, povezanimi s konopljo, gre na škodo državljanov in države. Razbremenjena policija bi se tako lahko preusmerila na druga pereča področja, kot je na primer gospodarski kriminal ipd. Preprodaja in distribucija na črnem trgu bi bistveno upadli, saj bi bilo zaradi predvidene nizke cene konoplje tveganje za njeno nezakonito preprodajo preveliko. Posledično bi se z zmanjšanjem črnega trga občutno znižala stopnja ogroženosti otrok pred zlorabo, pa tudi bolniki bi s samozdravljenjem razbremenili zdravstveno blagajno (Predlog zakona o konoplji 2014). Z legalizacijo bi se uvedel davek od prodaje in proizvodnje prepovedanih drog, zmanjšalo bi se število zapornih kazni za posedovanje in preprodajo prepovedanih drog, znižali bi se sodni stroški ter stroški prestajanja zaporne kazni.

Eden izmed najbolj zagrizenih mednarodnih zagovornikov legalizacije prepovedanih drog je profesor Jeffrey A. Miron, docent, predavatelj in direktor dodiplomskega študija oddelka za ekonomijo na Univerzi Harvard ter višji sodelavec na Cato Institute. Zavzel se je za več liberalnih politik, vključno z legalizacijo vseh prepovedanih drog (Harvard University 2016). Izmed mnogih njegovih študij s tega področja je zanimiv model, na osnovi katerega lahko ocenimo prihodke, ki bi bili rezultat legalizacije prepovedanih drog. Ocena morebitnih prihodkov v tem modelu je izračunana za Združene države Amerike, lahko pa se ga aplicira na katero koli državo.

Z apliciranjem modela na osnovi podatkov, pridobljenih s strani 50 zveznih držav leta 2008, je profesor Miron prišel do zaključka, da bi legalizacija prepovedanih drog v ZDA prispevala k davčnemu donosu v višini 34,3 milijarde ameriških dolarjev letno, od katerih bi 6,4 milijarde ameriških dolarjev pridobili z legalizacijo konoplje (Miron 2010, 1). Pridobljeni podatki so podani v spodnji preglednici.

Preglednica 2: Davčni prihodki z naslova legalizacije prepovedanih drog v Združenih državah Amerike

V mio dolarjev	Spremenljivka	Konoplja	Kokain	Heroin	Ostale droge	Skupaj
Poraba prepovedanih drog	Cpor	13,33	48,58	15,48	11,91	89,3
Sprememba prodajne cena (%)	Δ cene	50	80	95	95	
Hipotetična elastičnost povpraševanja	ε	-0,5	-0,5	-0,05	-0,5	
Upad porabe prepovedanih drog, legalizacijo (%)	Δ porabe	25	40	47,5	47,5	160
Poraba prepovedanih drog, legalizacijo	Cleg	10	29,15	8,13	6,25	53,53
Poraba prepovedanih drog, »sin tax«	Csin	12,5	36,43	10,16	7,82	66,91
Davčni prihodki od »sin tax« (50 %)	Esin	4,17	12,14	3,39	2,61	22,31
Poraba prepovedanih drog po standardni obdavčitvi	Cst	7,5	21,86	6,1	4,69	40,15
Davčni prihodki od standardne obdavčitve (30 %)	Pst	2,25	6,56	1,83	1,41	12,05
Skupni davčni prihodki	Ptot	6,42	18,7	5,22	4,01	34,35

Vir: Miron 2010, 26

V nadaljevanju bomo ponazorili model, da ga bomo kasneje lahko aplicirali na primer Republike Slovenije.

Poleg znižanja porabe javnih sredstev bi legalizacija prepovedanih drog prinesla prihodke z apliciranjem dveh obdavčitev, in sicer z obdavčitvijo »sin tax« in standardno obdavčitvijo od prodaje. Da bi lahko ocenili te prihodke, je treba slediti v nadaljevanju opisanim postopkom (Miron 2010, 11).

Najprej je treba oceniti trenutno porabo prepovedanih drog, nato porabo v primeru legalizacije (kjer je treba upoštevati spremembo prodajne cene in elastičnost povpraševanja). Sledi izračun davčnih prihodkov v primeru legalizacije prepovedanih drog z apliciranjem zgoraj omenjenih obdavčitev na osnovi ocenjenih odhodkov (Miron 2010, 12).

Prvi korak pri določanju davčnega prihodka od legalizacije je ocena trenutne porabe prepovedanih drog. Naslednji korak pri ocenjevanju davčnega prihodka od legalizacije je določiti, kako bo poraba vplivala na rezultate legalizacije. V obzir bo treba vzeti predpostavki, kot sta ponudba in povpraševanje ter ugotoviti, kolikšen vpliv bo imela legalizacija na ponudbo in povpraševanje prepovedanih drog. Model predvideva, da se povpraševanje po drogah ne bo bistveno spremenilo z legalizacijo. Manjše odstopanje bi se opazilo pri občasnih

uporabnikov, ki jih je pred legalizacijo odvrnilo od uporabe morebitno kaznovanje zaradi uporabe prepovedanih drog, medtem ko se pri rednih uporabnikih poraba ne glede na legalizacijo ne bi bistveno spremenila. Na povečano uporabo prepovedanih drog lahko vpliva tudi zmanjšanje porabe alkohola, tobaka in drugih dobrin, katerih izgubo dohodka bi lahko nadomestili od povečanega prihodka prepovedanih drog. Ob predpostavki, da legalizacija ne bo vplivala na povpraševanje, bi se morebitni davčni prihodek lahko znižal, kar bi posledično privedlo do spremembe v ceni na osnovi ponudbe prepovedanih drog. To pa lahko privede do dveh glavnih učinkov. Prvi učinek bi s seboj povlekel znižanje prodajnih cen, saj bi se dobavitelji izognili nevšečnostim prohibicije, kot so prestajanje zaporne kazni, pripor in plačilo glob. Po drugi strani pa bi dobavitelji na legalnem trgu nosili davčne stroške in stroške ostalih gospodarskih regulatorjev, čemur se črni trg izogiba. Vsekakor pa lahko konkurenca in oglaševanje pod legalizacijo privedeta do višjih prodajnih cen, kot so bile pod prohibicijo (Miron 2010, 12–13).

Magnituda vpliva legalizacije na ceno se razlikuje glede na različno dobavo prepovedanih drog in stopnjo prohibicije. Glede konoplje je najboljša primerjava v cenah med ZDA in Nizozemsko. Čeprav je konoplja na Nizozemskem tehnično še vedno nelegalna, je njena prodaja v specializiranih prodajalnah, tako imenovanih kavarnah, tolerirana, de facto legalizirana. Miron v svojem modelu špekulira o morebitnih spremembah prodajne cene prepovedanih drog v ZDA (Δ_{cene}), upoštevajoč obstoječo prodajno ceno konoplje na Nizozemskem, ki se močno približa vrednosti legalnega sistema. Obstoječi podatki nakazujejo, da cena konoplje na Nizozemskem dosega nekje polovico vrednosti cene na črnem trgu v ZDA. Kar pomeni, da bi legalizirana cena konoplje dosegla 50 % vrednost trenutne cene. Za ostale prepovedane droge pa podatki nakazujejo nekoliko nižji odstotek padca cene, za kokain naj bi se cena znižala za 20 %, za heroin 5 % in za ostale prepovedane droge 5 %. Učinek odstopanja v ceni, ki se pojavi z legalizacijo, je odvisen od elastičnosti povpraševanja po določeni vrsti prepovedane droge. Elastičnost pa je odvisna od tržne cene droge in povpraševanja po njej. Na snovi ocene elastičnosti za alkohol in tobak, ki se giblje med $-0,5$ in $-0,1$, je Miron v svojem modelu dosledno z mnenji ostalih strokovnjakov kot so Nisbet, Vakil, Daryal, Pacula, Grossman, Chaloupka, O'Malley, Johnston in Farrelly predpostavljal, da bo ta elastičnost znašala $-0,5$. Če se elastičnost povpraševanja izenači z $-0,1$, ostane poraba droge nespremenjena ali pa prične naraščati, v primeru manj elastičnega povpraševanja pa uporaba upade (Miron 2010, 13–14).

Miron preračuna vrednost porabe prepovedanih drog (C_{leg}) pod legalizacijo, upoštevajoč morebitni padec cene drog, kakor tudi elastičnost povpraševanja v primerjavi s ceno (ϵ). Tako bi npr. pri elastičnosti $-0,5$ in padcu cene za 1 %, povpraševanje po isti dobrini naraslo za 0,5 %. Elastičnost torej vpliva na povpraševanje, ki ne uspe nadomestiti znižanja cen v primerjavi z izhodiščno ceno. Posledično je vrednost porabe prepovedanih drog z legalizacijo (C_{leg}) nižja od porabljene vrednosti pod prohibicijo (C_{por}) (Miron 2010, 14–15).

$$(6.1) \quad C_{leg} = C_{por} - \frac{C_{por} \square \Delta_{porabe}}{100} \quad \text{kjer je } \Delta_{porabe} = \Delta_{cene} * \varepsilon$$

Legalizacija drog predvideva apliciranje specifične stopnje davka od prodaje. Ta davek je profesor Miron poimenoval »sin tax« in lahko bi ga primerjali z našimi trošarinami, ki predstavljajo obliko davka na porabo alkoholnih in tobačnih izdelkov. Tako bi bila legalizacija drog poleg standardne obdavčitve (DDV) tudi predmet obdavčitve »sin tax«. Davčna stopnja »sin tax« mora biti natančno določena, saj lahko previsoka davčna stopnja poveča delovanje črnega trga (Miron 2010, 15).

Za ocenitev davčnih prihodkov od legalizacije prepovedanih drog (E_{sin}) je treba upoštevati vrednost uporabe drog (C_{sin}) po apliciranju obdavčitve »sin tax« (Miron 2010, 15). Podatek o vrednosti porabe prepovedanih drog po apliciranju obdavčitve »sin tax« izračunamo s pomočjo naslednje formule:

$$(6.2) \quad C_{sin} = C_{leg} + \left(\frac{C_{leg} \square s}{100} \right) \quad \text{kjer je } s = \text{»sin tax«} * \varepsilon$$

Profesor Miron domneva, da bi morale lokalne ter federalne oblasti uvesti trošarine v višini 50 % maloprodajne cene, tako bi trošarine predstavljale 33 % končne prodajne cene za potrošnike. 50 % trošarina, uvedena na maloprodajno ceno, bi pri predpostavljeni elastičnosti $-0,5$ tako povišala izdatek za 25 % (Miron 2010, 16).

$$(6.3) \quad E_{sin} = C_{sin} * 0,33$$

Legalizacija prepovedanih drog pa poleg trošarin prinaša tudi standardno obdavčitev od prodaje (DDV). Profesor Miron predlaga 30 % standardno obdavčitev, ki je primerljiva z obdavčitvijo ostalega blaga v ZDA. To 30 % obdavčitev bi bilo treba aplicirati na višino 75 % legalizirane potrošnje »pre sin tax«, saj se zaradi višanja cen prepovedanih drog po apliciranju »sin tax« s 50 % stopnjo obdavčitve in elastičnostjo povpraševanja $-0,5$ poraba prepovedanih drog zniža za 25 %. To pomeni, da bi potrošnja znašala 75 % od potrošnje pred uvedbo obdavčitve »sin tax« (Miron 2010, 17).

Davke od standardne obdavčitve na osnovi modela izračunamo na naslednji način:

$$(6.4) \quad P_{st} = (C_{leg} * 0,75) * 0,3$$

Ta formula nam poda zadnji podatek, ki ga potrebujemo za ocenitev davčnih prihodkov z naslova legalizacije drog. Ta ocena pa predstavlja seštevek formul (6.3) in (6.4).

7.3 Aplikiranje modela Miron v Republiki Sloveniji

Po grobih ocenah naj bi Republika Slovenija ob legalizaciji konoplje samo od davkov iztržila 25 milijonov evrov, poleg proračunskega obliža bi legalizacija privedla tudi do novih delovnih mest v prodaji, proizvodnji, turizmu itd. Izkušnje pri legalizaciji konoplje v Koloradu in na Nizozemskem kažejo, da reguliran trg prinese večjo zaščito za potrošnike in višjo kakovost konoplje, posledično pa se znižajo tudi stroški policije, saj je uradno manj kriminala (Belovič, Škrinjar in Verbič 2016, 11).

Da bi lahko ocenili potencialne davčne prihodke, ki bi jih lahko prinesla legalizacija konoplje v Republiki Sloveniji, bomo prej opisani model Mirona uporabili za slovenski primer. Uporabljeni podatki se bodo nanašali na obdobje med letoma 2011 in 2012.

Legalna prodaja prepovedanih drog prinaša prilive v državni proračun. Da bi lahko izračunali potencialne davčne prilive od prodaje konoplje, potrebujemo najprej podatek o trenutni porabi konoplje, ki ga bomo kasneje uporabili za izračun hipotetične porabe v primeru legalizacije. Ta podatek bomo skupaj z ostalimi pridobili s pomočjo raziskav, ki jih izvaja Javni inštitut za javno zdravje ter Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami.

Preglednica 3: Količina porabljene konoplje v Republiki Sloveniji leta 2012

Uporabniki	47353
Porabljena količina (v kilogramih)	10607
Povprečna cena za gram	12
Porabljena količina (v mio evrov)	127,3

Vir: NIJZ 2012, 143

Vir: NIJZ 2014d, 22–27

Preglednica 3 prikazuje število uporabnikov, porabljeno količino in porabljena sredstva za nakup konoplje pod prohibicijo leta 2012.

Naslednji korak pri ocenjevanju davčnih prilivov od legalizacije je določiti, kako bo legalizacija konoplje vplivala na porabljeno količino in kolikšen vpliv bo imela legalizacija na ponudbo in povpraševanje konoplje. V svojem modelu Miron špekulira o morebitnih spremembah prodajne cene prepovedanih drog v ZDA (Δ_{cene}), upoštevajoč obstoječo prodajno ceno konoplje na Nizozemskem, ki se močno približa vrednosti legalnega sistema. Obstoječi podatki nakazujejo, da cena konoplje na črnem trgu v Republiki Sloveniji dosega nekje 70 % vrednosti cene na Nizozemskem (EMCDDA 2014a, 120). Predvidevamo, da bi se cena konoplje v primeru legalizacije zvišala za 30 %. Učinek odstopanja v ceni, ki se pojavi z legalizacijo, je odvisen od elastičnosti povpraševanja po določeni vrsti prepovedane droge. Elastičnost pa je odvisna od tržne cene droge in povpraševanja po njej. Tako, kakor smo videli v poglavju 6.2 za Mironov model, bomo tudi mi uporabili elastičnost (ϵ) $-0,5$.

Tako s pomočjo formule (6.1) izračunamo vrednost porabljenega konoplje v primeru legalizacije (C_{leg}).

Pri določitvi davčne stopnje »sin tax« moramo biti zelo previdni, saj lahko previsoka davčna stopnja poveča delovanje črnega trga. Predpostavljamo, da bi bila lahko primerna davčna stopnja primerljiva s slovenskimi trošarinami za cigarete, ki znašajo 21,18 % maloprodajne cene (Ministrstvo za finance Republike Slovenije 2015, 4). S pomočjo formule (6.2) torej izračunamo vrednost uporabe konoplje (C_{sin}) po apliciranju obdavčitve »sin tax«.

Legalizacija prepovedanih drog pa poleg trošarin prinaša tudi standardno obdavčitev od prodaje (DDV). Stopnja obdavčitve tobačnih izdelkov v Republiki Sloveniji znaša 22 % in bi lahko bila primerna tudi za legalno prodajo konoplje. To obdavčitev bomo aplicirali na 89,41 % vrednosti legalizirane potrošnje, saj se zaradi višanja cen konoplje po apliciranju 21,18 % trošarin in elastičnostjo povpraševanja $-0,5$ poraba prepovedanih drog zniža za 10,59 %. To pomeni, da bi potrošnja znašala 89,41 % potrošnje pred uvedbo obdavčitve »sin tax«. Da bi lahko izračunali vrednost porabe konoplje po običajni obdavčitvi (C_{st}), moramo upoštevati 0,8914 vrednosti porabe konoplje z legalizacijo (C_{leg}).

Za izračun davčnih prihodkov od obdavčitve »sin tax« (E_{sin}) je treba upoštevati vrednost porabe konoplje po apliciranju obdavčitve »sin tax« (C_{sin}). Ker ne razpolagamo s podatki o davčnih prilivih prodaje cigaret v Republiki Sloveniji, domnevamo, da bodo trošarine predstavljale 25 % končne prodajne cene za potrošnike, saj znašajo približno $\frac{1}{4}$ končne cene. 25 % trošarina, uvedena na maloprodajno ceno, bi pri predpostavljeni elastičnosti $-0,5$ tako povišala izdatek za 12,5 %. Davčne prihodke od obdavčitve »sin tax« (E_{sin}) smo izračunali s pomočjo formule (6.3).

Za konec potrebujemo še davčne prihodke od standardne obdavčitve (P_{st}), ki jih izračunamo na osnovi 22 % DDV od porabe konoplje po standardni obdavčitvi (C_{st}).

Končni znesek davčnih prilivov legalizacije konoplje v Republiki Sloveniji dobimo s seštevkom vrednosti davčnih prihodkov od »sin tax« (E_{sin}) in davčnih prihodkov od standardne obdavčitve (P_{st}).

V Preglednici 4 so podani izračuni in rezultati izvedenih predpostavk.

Preglednica 4: Davčni prihodki iz legalizacije konoplje v Republiki Sloveniji

Konoplja	Spremenljivka	V mio evrov
Poraba prepovedanih drog	C_{por}	127,3
Sprememba prodajne cene (%)	$\Delta cene$	30
Hipotetična elastičnost povpraševanja	ε	-0,5
Upad porabe prepovedanih drog, legalizacija (%)	$\Delta porabe$	15
Poraba prepovedanih drog, legalizacija	C_{leg}	108,2

Konoplja	Spremenljivka	V mio evrov
Poraba prepovedanih drog, »sin tax«	Csin	119,7
Davčni prihodki od »sin tax« (21,18 %)	Esin	29,93
Poraba prepovedanih drog po standardni obdavčitvi	Cst	96,45
Davčni prihodki od standardne obdavčitve (22 %)	Pst	21,22
Skupni davčni prihodki	Ptot	51,15

Ocena končnih davčnih prilivov za obdobje med letoma 2011 in 2012, ki izhajajo iz obdavčitve »sin tax« in standardne obdavčitve prodanega blaga (DDV), ob predpostavki, da je bila uporabljena trenutna stopnja trošarine za cigarete v Republiki Sloveniji, znaša 51,15 milijonov evrov letno.

Za konec lahko potrdimo, da bi legalizacija konoplje pozitivno vplivala na gospodarsko blaginjo, saj bi za leto 2012 predstavljala kar 0,14 % bruto domačega proizvoda (Statistični urad Republike Slovenije 2012).

7.4 Učinki legalizacije v Republiki Sloveniji

Kljub dilemam o legalizaciji posameznih vrst drog je policija v praksi še vedno močno vključena v obravnavanje uživanja in prekupčevanja z drogami, ponekod deluje bolj, drugod manj represivno. Mnenja o vlogi in uspešnosti represivnih organov pri zatiranju drog so različna. Nekateri menijo, da je delovanje policije učinkovito, drugi trdijo, da bi bilo brez njenega posredovanja manj škode (Maver 1992, 105).

Kakor že omenjeno, je pri oceni učinkov legalizacije treba upoštevati tako socialne kot ekonomske vidike. Če povzamemo prejšnje ugotovitve, bi lahko zaključili, da dekriminalizacija konoplje na osnovi podanih podatkov nima večjih slabih učinkov na socialno vedenje posameznikov. V stopnji uporabe konoplje je prišlo do manjših nihanj tako pri prebivalcih Kolorada kot Nizozemske. Medtem pa se je stopnja kriminala, povezanega s posedovanjem, distribucijo in gojenjem konoplje med obema državama znižala. Stopnja uporabe konoplje se med prebivalci Kolorada in Nizozemske z leti nekoliko viša, stopnja kriminala, povezanega s posedovanjem, distribucijo in gojenjem konoplje pa niža. V Koloradu se je število kaznivih dejanj od leta 2010 do leta 2014 znižalo za 80,1 %, število prekrškov pa za 84 % (The Washington Post 2015), kar je treba pripisati spremembi zakona o posedovanju in gojenju konoplje. Nasprotno dogajanje je zaznati na Nizozemskem, kjer je prišlo do manjših sprememb o stopnji evidentiranih prekrškov; ti so se med letoma 2006 in 2013 zvišali, in sicer za 12 %, medtem ko se je stopnja kaznivih dejanj znižala za 38 % (The Netherlands Drug Situation 2012, 122).

Podatki uporabe konoplje v Republiki Sloveniji med letoma 2002 in 2010 kažejo na statistično značilen trend upadanja deleža petnajstletnikov, ki so že kdaj poskusili konopljo

oziroma so jo uporabili v zadnjih 12 mesecih. Ob podrobnejšem pregledu dogajanja v posameznih časovnih obdobjih lahko vidimo, da se je ta delež statistično značilno znižal samo med letoma 2002 in 2006, medtem ko med letoma 2006 in 2010 zaznavamo statistično značilne neugodne trende naraščanj (NIJZ 2015, 12). Od leta 2009 do leta 2013 se je odstotek kaznivih dejanj, povezanih s konopljo, zvišal za 45,5 %, število prekrškov pa za 22,4 %. Na vprašanje, ali bi morala biti uporaba konoplje dovoljena, je več kot polovica prebivalcev Slovenije, starih 15–64 let, 64,3 %, odgovorila nikalno, približno petina, 19,2 %, jih je menila, da bi uporaba konoplje morala biti dovoljena, 16,5 % pa se jih do te trditve ni opredelilo niti pritrdilno niti z zanikanjem (NIJZ 2014d, 26).

Podporniki prohibicije menijo, da ta pripomore k zmanjšanju preprodaje in uporabe prepovedanih drog, kar naj bi posledično vplivalo na zmanjšanje črnega trga. Prohibicija bi po njihovem mnenju vplivala na nižjo stopnjo kriminala, povezanega s prepovedanimi drogami, in povečanje socialne varnosti državljanov. Nasprotnega mnenja so zagovorniki legalizacije, ki navajajo, da bi se v državni proračun na zakonit način prilivali davki od prometa s konopljo na račun črnega trga, pozitivno bi pa vplivala tudi na preobremenjenost sodstva, policije, zdravstva in državnega proračuna. Črni trg za konopljo bi se skrčil, saj bi bilo zaradi predvidene nizke cene konoplje tveganje za nezakonito preprodajo previsoko, z zmanjšanjem črnega trga bi se posledično občutno zmanjšala ogroženost otrok pred zlorabo, pa tudi bolniki bi s samozdravljenjem razbremenili zdravstveno blagajno. Z legalizacijo bi se uvedlo davek od prodaje in proizvodnje prepovedanih drog, zmanjšalo bi se število zapornih kazni za posedovanje in preprodajo prepovedanih drog, znižali bi se sodni stroški ter stroški prestajanja zaporne kazni. Mnenja med podporniki prohibicije in zagovorniki legalizacije so različna. Tako Dr. Nolimial z Nacionalnega inštituta za javno zdravje zagovarja legalizacijo konoplje (Konc 2014) in ugotavlja: »Konoplja ni prepovedana, ker je nevarna; nevarna je, ker je prepovedana. Ni res, da dekriminalizacija in mehčanje prohibicije povečata zanimanje za konopljo med mladimi. Ravno nasprotno – dostop je lažji, če imamo prohibicijo. Na vsakem koraku v Ljubljani je mogoče danes kupiti konopljo.« Kljub temu se stroka strinja, da lahko psihoaktivne snovi povzročijo veliko škodo, vendar nekateri zagovorniki legalizacije vseeno dodajajo, da je škoda zaradi prohibicije konoplje večja, kot je škoda njene uporabe in da je treba težiti k širšemu razmisleku, ki naj obsega vse vidike legalizacije konoplje (Konc 2014). Podobnega mnenja je tudi Vito Flaker, profesor na Fakulteti za socialno delo, ki navaja, da je konopljo treba na pazljiv način napraviti dostopnejšo. To bi vodilo do zaščite uživalcev, da ne bi postali plen črnega trga in tržne ekonomije, hkrati pa bi tudi vedeli, kakšno drogo kadijo (Trampuš 2014). Joshua Kappel, zagovornik pravice uporabnikov konoplje Kolorada, poudarja, da ljudje podpirajo legalizacijo konoplje, če razumejo, da je konoplja enako ali manj škodljiva od alkohola. Dr. Milan Krek z Nacionalnega inštituta za javno zdravje pa se s trditvami zagovornikov legalizacije ne strinja in poudarja, da se s sprostitvijo uporabe konoplje utegne zgoditi, da bo uporaba konoplje in alkohola enaka, kar pa lahko prinese še več težav. Je pa tudi mnenja, da vprašanje legalizacije ne bi smelo biti stvar medicinske stroke, pač pa politike. Poudarja tudi, da legalizacijo konoplje v Sloveniji še vedno podpira

manjšina vprašanih, drugače od Združenih držav Amerike, kjer je leta 2014 po podatkih ameriškega Gallupovega inštituta večina vprašanih prvič podpirala delno legalizacijo. Razlogov za legalizacijo je lahko več, počasna liberalizacija politike do drog v ZDA ima predvsem dva razloga: prvi je neuspešna vojna proti drogam, drugi je gospodarski. Nekdanji republikanski kongresnik Tom Trancedo, konservativec, trdi, da ne pozna nobenega vladnega programa in politike, ki bi bila tako neuspešna, kot je prepoved konoplje. Legalizacijo je podpiral tudi ekonomist Milton Friedman, ki je trdil, da je prohibicija nesmiselna in da bi ustrezna davčna politika na letni ravni ZDA prinesla več milijard evrov koristi, kar je paradoks: pionir legalizacije drog postaja država, ki je začela vojno proti drogam. Tudi urugvajski predsednik Jose Mujica, ki je podpisal zakon, ki dovoljuje gojenje, uporabo in lekarniško prodajo konoplje, kot glavni razlog za legalizacijo navaja boj s črnim trgov, karteli in kriminalom. Leta so vprašanje drog reševali zgolj na en način, s kaznovanjem, in niso bili uspešni. Posledice te politike so bile: porast števila uporabnikov, povečanje kriminalnih organizacij, pranje denarja, tihotapljenje orožja in veliko kolateralne škode. Dekriminalizacija drog ima tudi temne plati: Spiegel je poročal, da se je na Češkem zaradi dekriminalizacije povečalo število uživalcev ne le konoplje, ampak tudi nevarnejših drog (Konc 2014).

V Koloradu so že prvo leto legalizacije zabeležili 76 milijonov dolarjev oziroma 67 milijonov evrov prilivov v državni proračun z naslova davkov in licenčin od prodaje (UNODC 2015, 66), leta 2015 pa kar 135 milijonov dolarjev oziroma 119 milijonov evrov (Belovič, Škrinjar in Verbič 2016, 11). Na Nizozemskem znašajo povprečni letni davčni prihodki od prodaje 400 milijonov evrov (EMCDDA 2014). Po grobih ocenah naj bi Republika Slovenija ob legalizaciji konoplje samo od davkov iztržila 25 milijonov evrov (Belovič, Škrinjar in Verbič 2016, 10).

Eden izmed najbolj zagrizenih mednarodnih zagovornikov legalizacije prepovedanih drog, profesor Jeffrey A. Miron, ki se zavzema za več liberalnih politik, vključno z legalizacijo vseh prepovedanih drog, je z apliciranjem modela na osnovi podatkov, pridobljenih s strani 50 zveznih držav leta 2008, prišel do zaključka, da bi legalizacija prepovedanih drog v ZDA prispevala k davčnemu donosu v višini 34,3 milijarde ameriških dolarjev letno, od katere bi 6,4 milijarde ameriških dolarjev pridobili z legalizacijo konoplje. Izkušnje pri legalizaciji konoplje v Koloradu in na Nizozemskem kažejo, da reguliran trg prinese večjo zaščito za potrošnike, višjo kakovost konoplje, posledično pa se znižajo tudi stroški policije, saj je uradno manj kriminala (Belovič, Škrinjar in Verbič 2016, 11). Da bi lahko ocenili potencialne davčne prihodke, ki bi jih lahko prinesla legalizacija konoplje v Republiki Sloveniji, smo uporabili Mironov model za slovenski primer. Omejili smo se na dostopne podatke o rednih uživalcih konoplje v letu 2012 in prišli do ugotovitve, da bi se lahko z naslova trošarin v državno blagajno letno prililo 29,93 milijona evrov ter 21,22 milijona evrov od davka na dodano vrednost, skupno kar 51,15 milijona evrov letno, to pa predstavlja 0,14 % bruto domačega proizvoda leta 2012. Tako bi lahko delež sredstev, pridobljenih od davkov,

namenili javnemu interesu, za ozaveščanje ljudi o problematiki prepovedanih drog, javnemu zdravstvu itd.

Če na kratko povzamemo do sedaj navedeno, bi lahko sklepali, da legalizacija konoplje ne bi prinašala bistvenih negativnih učinkov na socialno vedenje posameznikov, saj se uporaba konoplje ter stopnja kaznivih dejanj in prekrškov v nasprotju z Nizozemsko in Koloradom v Republiki Sloveniji letno višata. Najverjetneje bi se (začasno) povečalo število uživalcev, saj bi bila konoplja lažje dostopna. Težko je predvidevati, kako bi se zaradi liberalizacije povečala razširjenost konoplje med mladostniki in ostalim prebivalstvom. »Veliko je dima okoli konoplje, vendar nobena od političnih strank nima ne prepričljivosti ne moči, da bi se karkoli konkretnega spremenilo za uporabnika. Smo zelo daleč od legalizacije,« je kritičen Rastko Križanič z Zavoda za regulacijo konoplje. Dosedanji ukrepi ponujajo rešitev samo nekaj odstotkom bolnikov, kar je po njegovo očitno dovolj za politike in strokovnjake, da si operejo vest in hvalijo z »napredkom«, ki to dejansko ni. Navaja, da bi bil pravi napredek dovoljenje za gojenje konoplje za osebno uporabo, kar je tudi človekova pravica. Drugačnega mnenja je dr. Milan Krek, ki si želi jasne ločnice med medicinsko in rekreativno uporabo konoplje. Medicinsko uporabe konoplje podpira, medtem ko ima o rekreativni rabi še veliko pomislekov, saj konoplja vsebuje psihoaktivne snovi, ki imajo vpliv na človeka. Po njegovem mnenju bi se z lažjo dostopnostjo konoplje tako povečala njena uporaba in s tem negativne posledice, med drugim prometne nesreče. A ne glede na stališče, ki ga posameznik zavzema o konoplji, je težko obiti zamujene priložnosti, ki jih povzroča obotavljanje z legalizacijo (Belovič, Škrinjar in Verbič 2016, 10).

Izkušnje nekaterih evropskih držav s poskusi legalizacije prepovedanih drog nakazujejo, da se raba drog z legalizacijo v primerjavi z drugimi državami bistveno ne poveča, pospešuje se predvsem dolgotrajna raba. Znan je poskus, kjer so leta 1987 v Zürichu ustanovili park s prosto prodajo vseh drog. Poskus je kmalu dobil nezaželene dimenzije, število zasvojenih, ki so se zbirali v parku, se je povečalo, 25 % jih je prišlo tudi iz drugih dežel in tako so leta 1992 park zaprli. Švedska je preizkušala različne politike do drog in tako leta 1972 uvedla liberalno kazensko politiko, ki je prepolovila število aretiranih zaradi drog, vendar se je povečalo število uživalcev. Z uvedbo ponovne restriktivne politike leta 1980 se je število uživalcev ponovno znižalo (Auer 2001, 193–195). Vendar danes Švica vodi drugačno politiko do konoplje, uporabniki lahko imajo konopljne nasade, dovoljena pa je tudi prodaja sadik in drugih izdelkov iz konoplje. Vedno več evropskih držav se nagiba k legalizaciji konoplje, med njimi so Švica, Velika Britanija, Belgija, Portugalska, Luksemburg, Italija, Francija, Španija in Nemčija. Legalizacija bi se vsekakor najprej kazala v povečanem številu uporabnikov drog, vendar bi bili slednji odvisni od svojega oskrbovalca, torej od države. Ko bo droga postala samo en del blaga, ki konkurira na trgu, bo izgubila simbolni pomen za svet blagovne forme. In ko bo droga izgubila simbolni pomen, se bo začela ta ogromna država brez meja, ki temelji na zlorabi prepovedanih drog, sesuvati. Kajti, kolikor je uporabnik drog odvisen od droge, toliko je odvisen tudi od svojega oskrbovalca. To razmerje pa lahko uspeva samo in izključno

v razmerah ilegalnih drog. Trgovina z drogo je sedaj nemoralna in tudi neodgovorna. Takšna bi pa ostala tudi z legalizacijo, vendar bi bila zakonita (Pezelj, 2002, 169–173).

Kljub temu, da smo daleč od legalizacije, bi morala biti vloga države v tem, da zaščiti uporabnika. Z legalizacijo bi se povečala nadzor nad proizvodnjo in varnost uporabnikov, bilo bi več izbire, v državno blagajno bi se stekali davki, odprla bi se nova zaposlitvena mesta, policija in sodstvo bi bila razbremenjena, organi pregona pa bi se lahko posvetili resnejšim prekrškom in kaznivim dejanjem, npr. pregonu preprodajalcev ostalih prepovedanih drog. Pridelovalci in preprodajalci konoplje bi se tako lahko ukvarjali z legalno poslovno dejavnostjo, kar bi posledično privedlo do izboljšanja splošne varnosti državljanov. Na osnovi navedenega menimo, da bi bilo smiselno legalizirati konopljo zaradi njenih zdravilnih učinkov, zmanjšanja kriminala ter pozitivnih fiskalnih učinkov. V primeru, da bi legalizacija prinesla več težav kakor koristi, bi se politika do konoplje lahko zaostila, lahko bi pa vzpostavili tudi trenutno stanje prohibicije.

7.5 Preverjanje hipotez

Postavili smo si samo eno hipotezo, ki se je glasila: »Legalizacija konoplje prinaša večmilijonski davčni priliv v državni proračun«. Navezovali smo se na pridobljene sekundarne podatke, katerih pravilnosti nismo preverjali. Za izračun prilivov v državno blagajno smo se omejili na dostopne podatke o rednih uživalcih konoplje v letu 2012 ter na davčne prilive, ki izhajajo iz obdavčitve »sin tax«, standardne obdavčitve prodanega blaga (DDV) in trenutne stopnje trošarin za cigarete v Republiki Sloveniji. Glede navedenega smo potrdili zastavljeno hipotezo, saj smo na podlagi Mironovega modela izračunali, da bi se lahko od legalne prodaje konoplje v državni proračun prililo vsaj 51,15 milijona evrov letno.

8 ZAKLJUČEK

Vse od drugega avgusta 1937, ko je bil v Združenih državah Amerike sprejet Zakon o obdavčitvi konoplje, ki ga je podpisal takratni predsednik Franklin Roosevelt in tako konoplji zadal smrtni udarec, je vojna proti drogam izgubljena. Ta boj proti nedovoljenim drogam je pustil tako v družbi kot med posamezniki katastrofalne posledice, ki se jih moramo zavedati, da bi lahko pričeli uvajati nujne spremembe v politiki do prepovedanih drog.

V magistrski nalogi smo se ukvarjali s to mislijo in v ta namen smo preučili in predstavili konopljo kot vsestransko uporabljeno rastlino in kot eno od najmanj škodljivih prepovedanih drog na tržišču.

V teoretičnem delu smo konopljo najprej predstavili kot rastlino, v nadaljevanju pa kot prepovedano drogo. Pisali smo o prvih dokazih njene uporabe pred vsaj 12.000 leti, o njeni pomembni vlogi v vsakdanjem življenju, v medicini, industriji, prehrani in duhovnih obredih, o škodljivosti uporabe konoplje. V nadaljevanju teoretičnega dela smo predstavili uporabo konoplje v rekreacijske namene, razširjenost njene uporabe v Republiki Sloveniji in po svetu, načine predelave in uporabe konoplje ter posledice uživanja konoplje. Predstavili smo zakonodajo na področju prepovedanih drog in opisali zakone, ki urejajo status konoplje, ki smo jih za lažje razumevanje tematike primerjali z zakonodajo predstavnic liberalnega odnosa do konoplje, kot sta Nizozemska in Kolorado. Nekaj besed smo posvetili tudi kriminalu, povezanemu s konopljo in vlogi organov pregona ter o učinkih legalizacije na državni proračun v državah v katerih je do legalizacije že prišlo in potencialnih učinkov legalizacije v državah, v katerih do legalizacije še ni prišlo.

Ker so v teoretičnem delu predstavljene različne politike urejanja problematike drog, nas je v empiričnem delu zanimalo dejansko stanje na omenjenem področju Republike Slovenije, ki smo ga v nadaljevanju primerjali s podatki na Nizozemskem in Koloradu. V ta namen smo najprej analizirali in predstavili podatke, pridobljene s pomočjo letnih poročil vseh treh držav, ki smo jih primerjali v nadaljevanju, da bi tako lahko ugotovili vpliv dekriminalizacije na socialno vedenje posameznikov. Osredotočili smo se predvsem na razširjenost uporabe konoplje med splošnim prebivalstvom in mlajšo populacijo, s tem povezano kriminaliteto in mnenja o legalizaciji konoplje.

V nadaljevanju naloge smo predstavili tudi model ekonomista Jeffreyja Mirona, zagovornika legalizacije vseh vrst drog. S pomočjo njegovega modela smo izračunali potencialne prilive legalizacije konoplje v Republiki Sloveniji, ki smo jih potrebovali za potrditev zastavljene hipoteze, na podlagi katere trdimo, da legalizacija konoplje prinaša večmilijonski davčni priliv v državni proračun. Na koncu naloge smo podali tudi učinke legalizacije v Republiki Sloveniji.

Namen naloge je bil predstaviti konopljo, ne samo kot prepovedano drogo, ampak vsestransko uporabno rastlino z izjemnim potencialom za izkoriščanje v različne namene. Želeli smo tudi prikazati odnos do konoplje v pravnem sistemu omenjenih držav.

Za pomoč pri delu smo si postavili tudi hipotezo, ki se je glasila: »Legalizacija konoplje prinaša večmilijonski davčni priliv v državni proračun«. Pri opravljanju naloge smo s pomočjo izračuna ugotovili, da bi se od legalizacije konoplje z naslova trošarin v državno blagajno letno lahko prililo 29,93 milijona evrov ter 21,22 milijona evrov od davka na dodano vrednost, skupno kar 51,15 milijona evrov letno, kar predstavlja 0,14 % bruto domačega proizvoda leta 2012. Na podlagi dobljenih podatkov smo hipotezo tudi potrdili.

S pomočjo pridobljenih podatkov smo prišli tudi do zaključka, da stroga restriktivna politika v nobenem segmentu navedene problematike ne pokaže pozitivnih rezultatov, saj legalizacija konoplje v Koloradu in na Nizozemskem ni privedla do povečanja stopnje kriminala v zvezi s preprodajo in posedovanjem konoplje in uporabo te rastline za rekreativne namene na dolgi rok, temveč ravno nasprotno. V Sloveniji je največ kaznivih dejanj in prekrškov s področja prepovedanih drog, povezanih s konopljo. Med uporabniki konoplje je manj kot 5 % takih, ki bi zagrešili kaznivo dejanje za doseg konoplje, najbolj pogosto kaznivo dejanje za preskrbo s konopljo je bila prodaja te substance. Konoplja je po svetu najbolj razširjena droga, v Sloveniji, uporablja jo 2,3 % prebivalcev.

Iz podanih ugotovitev bi lahko sklepali, da je politika pregona konoplje v Republiki Sloveniji učinkovita, saj večina prebivalstva kljub velikemu številu uporabnikov konoplje še vedno nasprotuje njeni legalizaciji. Čeprav prebivalci ocenjujejo, da je uporaba konoplje tvegana za zdravje ter da lahko privede tudi do navzkrižij z zakonom, pa črni trg s konopljo v Republiki Sloveniji cveti. Njegov letni obseg naj bi znašal 20 milijonov evrov, kljub temu, da naj bi policija in carina zaplenili do 10 % prepovedanih drog, ki se sicer pojavljajo na trgu. Iz navedenega je razvidno, da strategija ostre represije ne more biti rešitev navedene problematike, zato bi bilo smotrno opustiti prohibicijo konoplje, saj ta ustvarja nepotrebne državne izdatke in hkrati kriminalizira njene uporabnike.

Pri oceni učinkov legalizacije smo upoštevati tako socialne vidike kakor tudi ekonomske in na podlagi predhodno podanih ugotovitev zaključili, da dekriminalizacija konoplje nima večjih slabih učinkov na socialno vedenje posameznikov. Izkušnje pri legalizaciji konoplje v Koloradu in na Nizozemskem kažejo, da reguliran trg prinese večjo zaščito za potrošnike, višjo kakovost konoplje, posledično pa se znižajo tudi stroški policije, saj je uradno manj kriminala.

Ob navedenih dejstvih bi lahko sklepali, da legalizacija konoplje ne bi prinašala bistvenih negativnih učinkov na socialno vedenje posameznikov, saj se tako uporaba konoplje in stopnja kaznivih dejanj in prekrškov v nasprotju z Nizozemsko in Koloradom v Republiki Sloveniji letno viša. Najverjetneje bi se (začasno) povečalo število uživalcev, saj bi bila

konoplja laže dostopna. Težko je predvideti, kako bi se zaradi liberalizacije povečala razširjenost konoplje med mladostniki in kaj bi dodatna promocija pomenila za sprejemanje v javnosti.

Iz napisanega je razvidno, da je konoplja še danes priljubljena vsestranska uporabna rastlina, ki bi jo bilo smiselno legalizirati zaradi njenih zdravilnih učinkov, zmanjšanja kriminala ter pozitivnih fiskalnih učinkov. V primeru, da bi legalizacija prinesla več težav kakor koristi, bi se politika do konoplje lahko zaostрила, lahko bi pa vzpostavili tudi trenutno stanje prohibicije. Kljub temu pa moramo odrasli mladostnike omejevati in usmerjati v aktivnosti, ki spodbujajo celovit razvoj osebnosti. Konoplja naj bo namenjena obdavčenemu zadovoljevanju potreb odraslih oseb.

LITERATURA

- Armentano, Paul. 2016. *Recent Research on Medical Marijuana*. [Http://norml.org/component/zoo/category/recent-research-on-medical-marijuana](http://norml.org/component/zoo/category/recent-research-on-medical-marijuana) (21. 9. 2017).
- Auer, Vladimir. 2001. *Droge in odvisnost*. Ormož: Samozaložba Ibidem.
- Ballotpedia. 2016. *Colorado Marijuana Legalization Initiative, Amendment 64 (2012)*. [Https://ballotpedia.org/Colorado_Marijuana_Legalization_Initiative,_Amendment_64_%282012%29](https://ballotpedia.org/Colorado_Marijuana_Legalization_Initiative,_Amendment_64_%282012%29) (1. 4. 2016).
- Belovič, Mario. 2014. *Dr. Nolimal: Da je konoplja za medicinske namene prepovedana, so krivi politiki in birokrati*. [Http://www.delo.si/ozadja/dr-nolimal-da-je-konoplja-za-medicinske-namene-prepovedana-so-krivi-politiki-in-birokrati.html](http://www.delo.si/ozadja/dr-nolimal-da-je-konoplja-za-medicinske-namene-prepovedana-so-krivi-politiki-in-birokrati.html) (31. 1. 2016).
- Belovič, Mario, Klara Škrinjar in Jernej Verbič. 2016. *Lenobna zel spodbudila izjemno rast*. Delo, 58/92.
- Belovič, Mario, Klara Škrinjar in Jernej Verbič. 2016. *Z marihuano bi si opomogel tudi proračun*. Delo, 58/92.
- Boulderweekly. 2013. *Gateway drugs, Dutch coffee shops and tax revenue*. [Http://www.boulderweekly.com/features/weed-between-the-lines/gateway-drugs-dutch-coffee-shops-and-tax-revenue/](http://www.boulderweekly.com/features/weed-between-the-lines/gateway-drugs-dutch-coffee-shops-and-tax-revenue/) (1. 4. 2016).
- DrogArt. 2013. *Zgodovina vojne proti drogam*. [Http://www.drogart.org/droge/1730/zgodovina-vojne-proti-drogam.html](http://www.drogart.org/droge/1730/zgodovina-vojne-proti-drogam.html) (25. 2. 2016).
- Dvoršek, Anton. 2008. *Kriminalistična metodika*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ekologičen. 2012. *Čudežna konoplja in njena uporaba*. [Http://www.ekologicen.si/article/439/%C4%8Cude%C5%BEna%20konoplja%20in%20njena%20uporaba/](http://www.ekologicen.si/article/439/%C4%8Cude%C5%BEna%20konoplja%20in%20njena%20uporaba/) (4. 2. 2016).
- Glaser, David. 2012. *The Economic Effects of Legalizing Marijuana*. University of Utah.
- Governing. 2015. *State Marijuana Laws Map*. [Http://www.governing.com/gov-data/state-marijuana-laws-map-medical-recreational.html](http://www.governing.com/gov-data/state-marijuana-laws-map-medical-recreational.html) (19. 2. 2016).
- Griljc, Jure. 2007. *Kriminalistični vidik presikovanja kriminalitete drog*. [Http://griljc.naspletu.com/droge.pdf](http://griljc.naspletu.com/droge.pdf) (15. 3. 2016).
- Hajizadeh, Mohammad. 2016. *Legalizing and Regulating Marijuana in Canada: Review of Potential Economics, Social, and Health Impact*. [Https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4968247/#](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4968247/#) (12. 09. 2017).
- Harvard University. 2016. *Jeffrey Miron Senior Lecturer on Economics and Director of Undergraduate Studies*. [Http://scholar.harvard.edu/miron/home](http://scholar.harvard.edu/miron/home) (29. 3. 2016).
- Informatie centrum cannabis. 2016. *History of the legislation of cannabis*. [Http://informatiecentrumcannabis.nl/law-and-regulations-surrounding-cannabis/history-of-the-legislation-of-cannabis](http://informatiecentrumcannabis.nl/law-and-regulations-surrounding-cannabis/history-of-the-legislation-of-cannabis) (3. 3. 2016).
- Informatie centrum cannabis. 2016a. *Law and regulations surrounding cannabis*. [Http://informatiecentrumcannabis.nl/law-and-regulations-surrounding-cannabis/law-and-regulations-surrounding-cannabis](http://informatiecentrumcannabis.nl/law-and-regulations-surrounding-cannabis/law-and-regulations-surrounding-cannabis) (5. 3. 2016).
- Iniciardi, James. 1999. *The drug legalization debate*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kazenski Zakonik (KZ-1-UPB2). Uradni list RS, št 50/2012.

- Komisija Vlade Republike Slovenije za droge. 2012. *Komisija Vlade RS za droge – medresorska delovna skupina*. http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja/javno_zdravje_preprecevanje_bolezni_in_krepitev_zdravja/komisija_vlade_rs_za_droge_medresorska_delovna_skupina/ (20. 2. 2016).
- Konc, Iztok. 2014. *Od prohibicije k legalizaciji konoplje*. <http://www.rtv slo.si/slovenija/od-prohibicije-k-legalizaciji-konoplje/341039> (18. 2. 2017).
- Lukšič, Igor. 1992. *Na znanosti utemeljena politika do drog*. Časopis za kritiko znanosti: Droge na tehnicah 20 (146–147).
- Maver, Darko. 1992. *Droge in policija*. Časopis za kritiko znanosti: Droge na tehnicah 20 (146–147).
- Merc, Božidar. 1995. *Odvisnost – družbeni problem včeraj, danes, jutri*. Maribor Obzorja.
- Ministrstvo za zdravje. 2005. *Marihuana: Dejstva, ki bi jih morali pozanti starši*. http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/javno_zdravje_09/Marihuana_dejstva.pdf (10. 10. 2017).
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. 2011. *Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (EVA 2008-2711-0135)*.
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. 2013. *Nacionalni program na področju prepovedanih drog 2013-2020*. http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/javna_razprava_2013/NP_za_droge_30.9..pdf (28. 3. 2016).
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. 2016. *Pravna ureditev področja prepovedanih droh v Republiki Sloveniji*. http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja/javno_zdravje_preprecevanje_bolezni_in_krepitev_zdravja/preprecevanje_tveganih_vedenj_in_zasvojenosti_tobak_alkohol_droge/prepovedane_droge/pravna_ureditev_podrocja_prepovedanih_drog_v_rs/ (24. 2. 2016).
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. 2016a. *Mednarodna zakonodaja na področju prepovedanih drog*. http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja/javno_zdravje_preprecevanje_bolezni_in_krepitev_zdravja/preprecevanje_tveganih_vedenj_in_zasvojenosti_tobak_alkohol_droge/prepovedane_droge/pravna_ureditev_podrocja_prepovedanih_drog_v_rs/mednarodna_zakonodaja_na_podrocju_prepovedanih_drog/ (24. 2. 2016).
- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. 2016b. *Mednarodna zakonodaja*. http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja/javno_zdravje_preprecevanje_bolezni_in_krepitev_zdravja/preprecevanje_tveganih_vedenj_in_zasvojenosti_tobak_alkohol_droge/prepovedane_droge/pravna_ureditev_podrocja_prepovedanih_drog_v_rs/mednarodna_zakonodaja/ (3. 3. 2016).
- Miron, Jeffrey A. 2010. *The Budgetary Implications of Drug Prohibition*. Harvard University: Department of Economics.
- Norml. 2016. *Federal Laws & Penalties*. <http://norml.org/laws/item/federal-penalties-2> (29. 2. 2016).
- Pezelj, Janez. 2002. *Nevarna prepoved*. Ljubljana: Samozaložba.
- Pravilnik o pogojih za pridobitev dovoljenja za gojenje konoplje in maka. *Uradni list RS* 108/99, 44/00 in 2/04 – ZZdrI-A.
- Pravilnik o spremembah Pravilnika o pogojih za pridobitev dovoljenja za gojenje konoplje in maka. *Uradni list RS*, št. 108/99, 44/00, 2/04 – ZZdrI-A in 47/04 – ZdZP.

- Predlog zakona o konoplji. 2014. [Http://sksk.si/predlog_zakona_o_konoplji.htm](http://sksk.si/predlog_zakona_o_konoplji.htm) (30. 1. 2016).
- Resolucija o Nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2014–2020 (ReNPPD14–20). *Uradni list RS*, št. 25/2014.
- Robinson, Rowan. 2000. *Velika knjiga o konoplji: popoln vodič po okoljski, komercialni, medicinski in duhovni rabi ene izmed najbolj izjemnih rastlin na zemlji*. Ljubljana: Samozal. A. Urbančič, 2000.
- Sensible Colorado. 2016. *History of Colorado's Medical Marijuana Laws*. [Http://sensiblecolorado.org/history-of-co-medical-marijuana-laws/](http://sensiblecolorado.org/history-of-co-medical-marijuana-laws/) (25. 2. 2016).
- Sklepna listina konference Združenih narodov za sprejetje enotne konvencije o mamilih. 2016. [Http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/mp.gov.si/PDF/Mednarodne_pogodbe/Prevodi/23-1964-002-PREVOD.pdf](http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/mp.gov.si/PDF/Mednarodne_pogodbe/Prevodi/23-1964-002-PREVOD.pdf) (24. 2. 2016).
- Small Ernest in Marcus David. 2002. *Trends in new crops and new uses*. ASHS Press, Alexandria, VA.
- Svarkic, Dragan. 2012. *Legalization, decriminalization & medicinal use of cannabis: a scientific and public health perspective*. [Https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22675784](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22675784) (22. 9. 2017).
- Szasz, Thomas. 1992. *Motivacije za prekinitev najdaljše vojne 20. stoletja: Vojne proti drogam*. Časopis za kritiko znanosti: Droge na tehnici 20 (146–147).
- The Washington Post. 2015. *Afetr legalization, Colorado pot arrests plunge*. [Http://www.washingtonpost.com/news/wonkblog/wp/2015/03/26/after-legalization-colorado-pot-arrests-plunge/](http://www.washingtonpost.com/news/wonkblog/wp/2015/03/26/after-legalization-colorado-pot-arrests-plunge/) (21. 10. 2015).
- Trampuš, Jure. 2014. *Čas je za legalizacijo*. [Http://www.mladina.si/153442/cas-je-za-legalizacijo/](http://www.mladina.si/153442/cas-je-za-legalizacijo/) (18. 2. 2017).
- Uvod v rubriko zakonodajo. 2016. *Konoplja.org*. [Http://konoplja.org/web/Konoplja/Zakonodaja/Zakonodaja.htm](http://konoplja.org/web/Konoplja/Zakonodaja/Zakonodaja.htm) (21. 2. 2016).
- Uvod v rubriko zakonodajo – Shema zakonodaje. 2016 *Konoplja.org*. [Http://www.konoplja.org/web/Konoplja/Zakonodaja/Uzivanje%2Bkonoplje.htm](http://www.konoplja.org/web/Konoplja/Zakonodaja/Uzivanje%2Bkonoplje.htm) (23. 2. 2016).
- Vlada Republike Slovenije. 2014. *Vlada s sprejemom uredbe omogočila uporabo konoplje v medicinske namene*. [Http://www.vlada.si/nc/medijsko_sredisce/sporocila_za_javnost/sporocilo_za_javnost/article/63_redna_seja_vlade_rs_47563/?tx_ttnews\[backPid\]=1](http://www.vlada.si/nc/medijsko_sredisce/sporocila_za_javnost/sporocilo_za_javnost/article/63_redna_seja_vlade_rs_47563/?tx_ttnews[backPid]=1) (23. 2. 2016).
- Volkow, Nora. 2017. *Marijuana*. [Https://www.drugabuse.gov/publications/research-reports/marijuana/letter-director](https://www.drugabuse.gov/publications/research-reports/marijuana/letter-director) (22. 9. 2017).
- Zakon o predhodnih sestavinah prepovedane droge (ZPSPD). *Uradni list RS*, št. 110/03, 47/04, 60/07.
- Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD). *Uradni list RS*, št. 98/99, 2/04 z dne 15. 1. 2004.
- Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD). *Uradni list RS*, št. 108/99, 44/00, 2/04.
- Žigon, Darko. 2000. *Kaj veš o drogah?*. Ljubljana: Center marketing INT, d. o. o.
- Žigon, Darko. 2005. *Droge*. Ljubljana: Center Marketing International.

VIRI

- Colorado Department of Revenue. 2015. *Annual Report 2015*. https://colorado.gov/pacific/sites/default/files/2015%20Annual%20Report_1.pdf (14. 9. 2017).
- Department of Finance Canada. 2015. *Annual Financial Report of the Government of Canada, Fiscal year 2014-2015*. <https://www.fin.gc.ca/afr-rfa/2015/afr-rfa-eng.pdf> (14. 9. 2017).
- Drug Policy Alliance. 2015. *Marijuana Arrests in Colorado After the Passage of Amendment 64*. https://www.drugpolicy.org/sites/default/files/Colorado_Marijuana_Arrests_After_Amendment_64.pdf (2. 10. 2016).
- European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA). 2008. *A cannabis reader: global issues and local experience*. File:///C:/Users/THEFOR~1/AppData/Local/Temp/Monograph8full.PDF (21. 10. 2015).
- European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA). 2012. *Country legal profiles*. <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174N.html?pluginMethod=eidd.countryprofiles&country=NL> (5. 3. 2016).
- European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA). 2012a. *The Netherlands Drug Situation 2012*. File:///C:/Users/THEFOR~1/AppData/Local/Temp/2012%20Netherlands%20National%20report%20full-1.pdf (5. 3. 2016).
- European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA). 2014. *Data and statistics*. <http://www.emcdda.europa.eu/data/2014> (17. 3. 2016).
- European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA). 2014a. *The Netherlands Drug Situation 2014*. <http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/994/National%20Report%202014%20Final.pdf> (2. 10. 2016).
- European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA). 2016. *Statistical Bulletin 2016*. <http://www.emcdda.europa.eu/data/stats2016> (1. 10. 2016).
- Ministrstvo za finance Republike Slovenije. 2015. *Trošarinski izdelki in zneski trošarin*. http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Trosarine/Opis/Podrobnejši_opis_1_izdaja_Trosarinski_izdelki_in_zneski_trosarin.pdf (25. 9. 2016).
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). 2012. *Nacionalno poročilo 2012 o stanju na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji*. http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/nacionalno_porocilo_o_stanju_drog_2012.pdf (18. 10. 2016).
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). 2014. *Uporaba konoplje v medicini*. http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/zlozenka_konoplja_b_končna.pdf (10. 10. 2017).
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). 2014a. *Mednarodni dan proti zlorabi in nezakonitemu prometu z drogami*. <http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/2557-8252.pdf> (19. 4. 2016).
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). 2014b. *Nacionalno poročilo 2014 o stanju na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji*. http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/nacionalno_porocilo_o_drogah_2015_0.pdf (22. 1. 2017).

- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). 2014c. *Raziskava Eurobarometer o rabi drog med mladimi*. [Http://www.nijz.si/raziskava-eurobarometer-o-rabi-drog-med-mladimi](http://www.nijz.si/raziskava-eurobarometer-o-rabi-drog-med-mladimi) (7. 6. 2015).
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). 2014d. *Uporaba prepovedanih drog, tobaka in alkohola v Sloveniji 2011-2012*. [Http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/uporaba_prepovedanih_drog_tobaka_in_alkohola_v_sloveniji_2011-2012.pdf](http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/uporaba_prepovedanih_drog_tobaka_in_alkohola_v_sloveniji_2011-2012.pdf) (20. 4. 2016).
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). 2015. *Stanje na področju prepovedanih drog v Sloveniji 2015*. [Http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/nacionalno_porocilo_o_drogah_2015_0.pdf](http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/nacionalno_porocilo_o_drogah_2015_0.pdf) (11. 3. 2016).
- Senate Special Committee on Illegal Drugs. 2002. *Report of the Senate Special Committee in Illegal Drugs*. [Https://sencanada.ca/Content/SEN/Committee/371/ille/rep/summary-e.pdf](https://sencanada.ca/Content/SEN/Committee/371/ille/rep/summary-e.pdf) (10. 10. 2017).
- Statistics view. 2014. *The statistics of drug legalization*. [Http://www.statisticsviews.com/details/feature/5914551/The-statistics-of-drug-legalization.html](http://www.statisticsviews.com/details/feature/5914551/The-statistics-of-drug-legalization.html) (21. 10. 2015).
- Statistični urad Republike Slovenije. 2012. *Gospodarska rast v letu 2014 triodstotna*. [Http://www.stat.si/statweb/prikazi-novico?id=5404&idp=1&headerbar=0](http://www.stat.si/statweb/prikazi-novico?id=5404&idp=1&headerbar=0) (26. 9. 2016).
- The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact. 2016. *Youth and Adult Marijuana Use*. [Http://www.rmhidta.org/html/FINAL%20NSDUH%20Results-%20Jan%202016%20Release.pdf](http://www.rmhidta.org/html/FINAL%20NSDUH%20Results-%20Jan%202016%20Release.pdf) (18. 9. 2016).
- UK House of Lords Select Committee on Science and Technology. 1998. *Ninth Report*. [Https://publications.parliament.uk/pa/ld199798/ldselect/ldsctech/151/15105.htm](https://publications.parliament.uk/pa/ld199798/ldselect/ldsctech/151/15105.htm) (10. 10. 2017).
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2015. *World Drug Report 2015*. [Http://www.unodc.org/documents/wdr2015/WDR15_Cannabis.pdf](http://www.unodc.org/documents/wdr2015/WDR15_Cannabis.pdf) (11. 3. 2016).
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2016. *World Drug Report 2016*. [Http://www.unodc.org/doc/wdr2016/WORLD_DRUG_REPORT_2016_web.pdf](http://www.unodc.org/doc/wdr2016/WORLD_DRUG_REPORT_2016_web.pdf) (26. 10. 2016).
- US Government Revenue. 2015. *US Government Revenue in Recent Decades*. [Https://www.usgovernmentrevenue.com/revenue_brief.php?brief=recent](https://www.usgovernmentrevenue.com/revenue_brief.php?brief=recent) (16. 9. 2017).
- Washington State Department of Revenue. 2015. *Tax statistics 2015*. [Https://dor.wa.gov/about-us/statistics-reports/tax-statistics/tax-statistics-2015](https://dor.wa.gov/about-us/statistics-reports/tax-statistics/tax-statistics-2015) (14. 9. 2017).
- Washington State Department of Revenue. 2017. *Marijuana Tax Revenues—Washington*. [Https://www.502data.com/#](https://www.502data.com/#) (14. 9. 2017).